

T. C.

**ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI**

**BİLGİ MERKEZLERİNDE İŞ SAĞLIĞI VE
GÜVENLİĞİ: ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
KÜTÜPHANESİ VE CİBUTİ ÜNİVERSİTESİ
KÜTÜPHANESİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MOHAMED OMAR OSMAN

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Hilal ÇİFTÇİ

Çankırı – 2021

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

BİLGİ MERKEZLERİNDE İŞ SAĞLIĞI VE
GÜVENLİĞİ: ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
KÜTÜPHANESİ VE CİBUTİ ÜNİVERSİTESİ
KÜTÜPHANESİ ÖRNEĞİ

Mohamed OMAR OSMAN
ORCID: 0000-0001-5772-0293

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Hilal ÇİFTÇİ

Çankırı – 2021

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	iii
TEZ KABUL VE ONAY.....	iv
ÖNSÖZ	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
KISALTMALAR	viii
TABLO LİSTESİ	ix
ŞEKİL LİSTESİ	x
1.GİRİŞ	1
1.1. Konunun Önemi.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı ve Sorun	3
1.3. Araştırmanın Hipotezi	4
1.4. Araştırmanın Yöntemi	5
1.5. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	7
1.6. Literatür Özeti.....	8
1.7. Araştırmanın Düzeni.....	10
2.İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ	12
2.1. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Tanımı, Amacı ve Önemi	12
2.2. Tarihsel Süreçte İş Sağlığı ve Güvenliği Kavramının Gelişimi.....	16
2.2.1. Dünyada İş Sağlığı ve Güvenliği	17
2.2.2. Türkiye’de İş Sağlığı ve Güvenliği	18
2.2.3. İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nun kapsamı	20
2.3. İş Sağlığı ve Güvenliği ile İlgili Riskler	21
2.3.1.İş Kazası	21
2.3.2.Meslek Hastalığı.....	22
3.BİLGİ MERKEZLERİNDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ	26
3.1. Çalışma Ortamını Etkileyen Faktörler.....	26
3.2. Fiziksel Etkenler ve Bina Özellikleri.....	26
3.3. İç Ortam Hava Kalitesi	30
3.4. Ergonomik Şartlar.....	33
3.5. Çalışanların Psikososyal Sorunları	35

4. ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANESİ İLE CİBUTİ ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANESİ ARASINDA İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ KARŞILAŞTIRMASI.....	38
4.1. Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphanesi Hakkında.....	38
4.2. ÇAKÜ Kütüphanesi’nde İş Sağlığı ve Güvenliği	41
4.2.1. Binaların Fiziksel Faktörleri ve Özellikleri.....	41
4.2.2. Bilgi Merkezi İçin İş Sağlığı ve Güvenliği İşaretleri	46
4.2.3. Acil Durum Planlaması	49
4.2. Cibuti Üniversitesi Kütüphanesi Hakkında.....	56
4.3. Cibuti Üniversitesi Kütüphanesi’nde İş Sağlığı ve Güvenliği	57
4.3.1. Binaların Fiziksel Faktörleri ve Özellikleri.....	57
4.3.2. Bilgi Merkezi İçin “İş Sağlığı ve Güvenliği” İşaretleri	62
4.3.3. Acil Durum Planlaması	62
4.4. Kütüphanelerin Fiziksel Faktörleri ve Özelliklerinin Karşılaştırılması	63
4.5. Kütüphanelerin İş Sağlığı ve Güvenliği Önlemlerinin Karşılaştırılması	63
5.ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANESİ VE CİBUTİ ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANESİ PERSONELİNİN İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ FARKINDALIKANALİZİ	65
5.1. Bulgular ve analiz	65
5.2. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Yönelik Bulgular	65
5.3. Kütüphane Personelinin İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Eğitilmesi Olgusu	67
5.4. İş Sağlığı ve Güvenliği Olgusu	68
5.5. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Önemi Olgusu.....	69
5.6. Acil Durumlar İçin Kütüphanede Önleyici Tedbirler Olgusu	71
5.7. Bilgi Merkezlerindeki İş Sağlığı ve Güvenliğini Tehdit Eden Riskler.....	72
5.7.1. Fiziksel Etkenler ve Bina Özellikleri	72
5.7.2. Ergonomik Şartlar	74
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	76
KAYNAKÇA	81
EKLER.....	85
ÖZGEÇMİŞ.....	121

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans yeterlilik tezi olarak hazırladığım “*Bilgi Merkezlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği: Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphanesi ve Cibuti Üniversitesi Kütüphanesi Örneği*” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

12 /11 / 2021

Mohamed Omar Osman

TEZ KABUL VE ONAY
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Mohamed Omar Osman tarafından hazırlanan “Bilgi Merkezlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği: Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphanesi ve Cibuti Üniversitesi Kütüphanesi Örneği” başlıklı bu çalışma, 12.11.2021 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda oybirliğiyle başarılı bulunarak jürimiz tarafından Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Danışman	: Dr. Öğr. Üyesi Hilal ÇİFTÇİ	İmza:
Üye	: Doç. Dr. Mehmet Ali AKKAYA	İmza:
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Ali BİBERCİ	İmza:

ONAY

Bu Tez, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 12/11/2021 tarih ve 2021/40-2 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Coşkun POLAT
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Bilgi Merkezlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği: Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphanesi ve Cibuti Üniversitesi Kütüphanesi Örneği adlı bu çalışmada iş sağlığı ve güvenliği ve bilgi merkezlerinde iş sağlığı ve güvenliği konuları incelenmiş ve konuyla ilgili literatür çalışmalarındaki mevcut durum ortaya konulmuştur. Aynı zamanda çalışmanın devamında Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphanesi ve Cibuti Üniversitesi Kütüphanesi personelinin iş sağlığı ve güvenliği farkındalık düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. İlgili literatüre bakıldığında Türkiye’de bilgi merkezlerinde iş sağlığı ve güvenliği konusunda fazla çalışma yapılmadığı görülmektedir.

Bu çalışma ile birlikte bilgi merkezlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin gerek yabancı literatür gerek Türkiye’deki sınırlı literatürde mevcut duruma ilişkin değerlendirmeler yapılmış, özellikle bu konuda henüz yolun başında olan Cibuti’deki bilgi merkezlerinde iş sağlığı ve güvenliğine referans olacak ve yararlanılabilecek bir kaynak oluşturulmaya çalışılmıştır. Bilgi merkezlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin önemine dikkat çekip ilgili kurum ve kuruluşların gündemine taşınması hedeflenmiştir.

Çalışmanın, özellikle Cibuti’deki bilgi merkezi çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliği konusu üzerinde algı düzeylerinin yükseltilmesine ve ilgili kurum ve kuruluşların bu konuyu önemsemelerine, yaşanılan ya da yaşanılması muhtemel iş sağlığı ve güvenliği sorunlarının çözülmesine katkı sağlamasını temenni ederim.

Bu çalışmanın gerçekleşmesinde katkı sağlayan tüm hocalarıma içtenlikle teşekkür ederim. Anket sorularını cevaplama nezaketinde bulunan Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphanesi personeline de ayrıca teşekkür etmek istiyorum. Ayrıca tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Hilal ÇİFTÇİ’ye bu proje boyunca yardımları ve hoşgörüsü için teşekkür ederim. Ayrıca Cibuti Üniversitesi Kütüphanesi çalışanlarına da teşekkürlerimi sunuyorum. Özellikle hayatım boyunca destekleri ve cesaretlendirmeleri için aileme teşekkür etmek istiyorum.

12 / 11 / 2021

Mohamed OMAR OSMAN

ÖZET

Tezin Başlığı : Bilgi Merkezlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği: Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphanesi ve Cibuti Üniversitesi Kütüphanesi Örneği
Tezin Yazarı : Mohamed OMAR OSMAN
Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Hilal ÇİFTÇİ
Anabilim Dalı : Bilgi ve Belge Yönetimi
Tezin Türü : Yüksek Lisans
Kabul Tarihi : 12/11/2021

İş sağlığı ve güvenliği, her ne kadar son yüzyılda insan hayatının öncelenmesinin bir göstergesi olarak önem kazanmış ve ön plana çıkmış bir disiplin gibi görülse de aslında geçmişi çok daha eskilere dayanan bir uygulamadır. Özellikle sanayileşmiş toplumlar bu konuda da başı çekerken, sanayileşmemiş toplumlar iş sağlığı ve güvenliği konusunun önem ve gerekliliğini geç fark etmişlerdir. İş sağlığı ve güvenliği önceleri yoğun üretim yapan iş yerleri için bir gereklilik gibi algılansa da zamanla hizmet ya da mal üreten ayrımı yapılmaksızın bütün işyerleri için geçerli hale gelmiştir. Bu kapsam genişlemesinden, bilgi merkezleri de nasibini almış ve iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının bilgi merkezleri için de bir gereklilik olduğu anlaşılmıştır. Bu çalışmada iş sağlığı ve güvenliği disiplinine ilişkin genel bir çerçeve çizilerek, bilgi merkezleri bağlamında konunun önemine ve gerekliliğine dikkat çekmek amaçlanmıştır. Bilgi merkezi çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliği konusundaki farkındalık düzeyleri ne kadar yüksek olursa konunun bütün paydaşlar yani yöneticiler, bilgi profesyonelleri, kullanıcılar ve yasa koyucular tarafından o derece önemseneyeceği ve gerekli adımların atılmasında etkili olacağı düşünülmektedir.

Bu düşünceden hareketle çalışmada Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphanesi ve Cibuti Üniversitesi Kütüphanesi çalışanlarının iş güvenliği ve sağlığı farkındalık düzeyleri ölçülmeye çalışılmıştır. Her iki kütüphane çalışanlarından 8'er kişi olmak üzere 16 kişiye uygulanan mülakat sonunda bu çalışanların iş sağlığı ve güvenliği algı düzeylerinin yüksek olmadığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: İş sağlığı, iş güvenliği, iş kazası, meslek hastalığı, bilgi merkezleri

ABSTRACT

Thesis Title : Occupational Health and Safety in Information Centers: The Case of Çankırı Karatekin University Library and Djibouti University Library
Author : Mohamed OMAR OSMAN
Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Hilal ÇİFTÇİ
Department : Information and Document Management
Thesis Type : Master's Thesis
Date : 12/112021

Although occupational health and safety is seen as a discipline that has gained importance and come to the fore as an indicator of the priority of human life in the last century, it is actually a practice that goes back much further. While industrialized societies lead the way in this regard, non-industrialized societies realized the importance and necessity of occupational health and safety too late. Although occupational health and safety was perceived as a necessity for workplaces with intensive production, over time, it has become valid for all workplaces without distinction of producing services or goods. Information centers have also had their share from this scope expansion and it has been understood that occupational health and safety practices are also a necessity for information centers. In this study, it is aimed to draw attention to the importance and necessity of the subject in the context of information centers by drawing a general framework for the discipline of occupational health and safety. It is thought that the higher the awareness level of information center employees on occupational health and safety, the more important the issue will be by all stakeholders, namely managers, information professionals, users and legislators, and will be effective in taking the necessary steps. Based on this idea, in this study, it was tried to measure the occupational safety and health awareness levels of Çankırı Karatekin University Library and Djibouti University Library employees. As a result of the questionnaire applied to 16 people, 8 of them from both library staff, it was determined that the occupational health and safety perception levels of these employees were not high.

Keywords: Occupational health, safety at work, work accident, occupational disease, information centers

KISALTMALAR

CDU	Centre Documentation Universitaire (Cibuti Üniversitesi Dokümantasyon Merkezi)
ÇAKÜ	Çankırı Karatekin Üniversitesi
WHO	World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)
IFLA	The International Federation of Library Associations and Institutions
ILO	International Labor Organization (Uluslararası Çalışma Örgütü)
İSG	İş Sağlığı ve Güvenliği
İSGK	İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu
MIT	Millî İstihbarat Teşkilâtı
MMO	Makine Mühendisleri Odası
NISO	National Information Standards Organization (Ulusal Bilgi Standartları Organizasyonu)
OHSAS	Occupational Health and Safety Management Systems
OOS	Occupational Overuse Syndrome
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
s.	sayfa
ss.	sayfa sayısı
TMMOB	Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
TSK	Türk Silahlı Kuvvetleri

TABLO LİSTESİ

Tablo No:

Sayfa

Tablo 3-1: İç Hava Kalitesinin Olumsuz Şartlarından Oluşan Şikayetler ve Semptomlar	31
Tablo 5-1: Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler	64

ŞEKİL LİSTESİ

<u>Sekil No:</u>	<u>Sayfa</u>
Şekil 3-1: Hasta Bina Sendromunun Azaltılması için Öneriler	32
Şekil 4-1: ÇAKÜ Kütüphanesi Zemin Kat Yerleşim Planı	38
Şekil 4-2: ÇAKÜ Kütüphanesi 1. Kat Yerleşim Planı	39
Şekil 4-3: ÇAKÜ Kütüphanesi 2. Kat Yerleşim Planı	40
Şekil 4-4: ÇAKÜ Kütüphane Rafları	41
Şekil 4-5: ÇAKÜ Kütüphane Rafları	41
Şekil 4-6: ÇAKÜ Kütüphane Merdivenleri	42
Şekil 4-7: ÇAKÜ Kütüphanesi Engelli Rampası	43
Şekil 4-8: ÇAKÜ Kütüphane Asansörü	43
Şekil 4-9: ÇAKÜ Kütüphanesi Aydınlatma	44
Şekil 4-10: ÇAKÜ Kütüphanesi Aydınlatma	44
Şekil 4-11: ÇAKÜ Kütüphane Havalandırma Sistemi	45
Şekil 4-12: ÇAKÜ Kütüphanesi Uyarı İşareti	46
Şekil 4-13: ÇAKÜ Kütüphanesi Uyarı İşareti	46
Şekil 4-14: ÇAKÜ Kütüphanesi Uyarı İşareti	47
Şekil 4-15: ÇAKÜ Kütüphanesi Uyarı İşareti	47
Şekil 4-16: ÇAKÜ Kütüphanesi Acil Durum Planı	48
Şekil 4-17: ÇAKÜ Kütüphanesi Acil Durum Ekipmanları Denetleme Formu	49
Şekil 4-18: ÇAKÜ Kütüphane Binası Erişilebilirlik Denetleme Formu	50
Şekil 4-19: ÇAKÜ Kütüphane Binası Acil Durum Toplanma Alanı	51
Şekil 4-20: ÇAKÜ Kütüphane Binası İlk Yardım Kiti	52
Şekil 4-21: ÇAKÜ Kütüphane Binası Ergonomik Özellikleri	53
Şekil 4-22: ÇAKÜ Kütüphane Binası Ergonomik Özellikleri	53
Şekil 4-23: Cibuti Üniversitesi Kütüphane Rafları	56
Şekil 4-24: Cibuti Üniversitesi Kütüphane Rafları	57
Şekil 4-25: Aydınlatmanın Doğru Işık Pozisyonu	60

1. GİRİŞ

1.1. Konunun Önemi

Tüm dünyada sanayileşmenin getirdiği hızlı makineleşme, üretim süreçlerinde kullanılan kimyasal maddelerin çeşit ve miktarındaki artış, çevresel faktörlerdeki değişimler iş kazaları ve meslek hastalıklarının artmasına yol açmıştır. Bu durum ise temel amacı çalışanları işyeri kazaları ve meslek hastalıklarından korumak ve daha güvenli ve sağlıklı bir iş ortamında çalışmalarını sağlamak olan iş sağlığı ve güvenliği kavramının her geçen gün daha da önem kazanmasına sebep olmuştur. Bunun sonucunda artık iş sağlığı ve güvenliği olgusu insan kaynakları yönetiminde yan bir konu olmaktan çıkmış, sınırlarının ve hatta eksikliklerinin simgesi haline gelmiştir.

Diğer taraftan iş kazaları ve meslek hastalıklarından kaynaklanan riskler birinci derecede çalışanları tehdit ediyor görünse de uzun vadede hem ülke hem de işveren açısından ciddi kayıpların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Zira işyerinde vuku bulan iş kazaları ve meslek hastalıkları sadece insanları değil, aynı zamanda binalar, makineler, aletler, ekipmanlar, hammadde gibi insan dışı unsurları da etkilemektedir. Bu durum devletleri vatandaşlarının yaşama hakkını korumak ve ekonomik kayıpları önlemek amacıyla işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğine dair ulusal ve uluslararası mevzuat oluşturmaya ve oluşturulan bu mevzuat çerçevesinde uygulamaları denetlemeye yöneltmiştir (Yılmaz, 2009, s.1).

Gerçekten de Dünya Sağlık Örgütü (WHO-World Health Organization) ve Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO-International Labor Organization) verileri durumun ciddiyetini gözler önüne sermektedir. Adı geçen kurumların verilerine göre dünya genelinde her gün 1.000.000 iş kazası meydana geliyor ve bu kazalardan kaynaklı 1.096 kişi hayatını kaybederken, 4.932 kişi de meslek hastalıkları nedeniyle hayatını kaybediyor. Avrupa ülkelerinde her yıl 5.500 kişi iş kazaları ve meslek hastalıklarından ölürken, 75.000 kişi çalışamaz hale geliyor ve iş kazalarının %82'si ölümle sonuçlanıyor. Türkiye'de ise her gün meydana gelen ortalama 784 iş kazasından 4'ü ölümle sonuçlanırken 13 kişi kalıcı olarak iş göremez hale gelmektedir (International Labour Organization, 2021). Rakamlara bakıldığında Türkiye, özellikle ölümlü işyeri kazalarında Avrupa ülkeleri arasında birinci,

Brezilya ve Güney Kore'den sonra dünya ülkeleri arasında üçüncü sırada yer almaktadır. İş kazaları ve meslek hastalıkları sonucu meydana gelen kayıpların ekonomik olarak değeri ise Türkiye GSYH'sinin %3-5'i arasında değişmektedir (Çimen, 2020, s. 3).

Bu kapsamda Türkiye'de hâlâ uygulamada olan 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununda iş kazası; *“işyerinde veya kanunda belirtilen yer ve sürelerde sigortalıyı olay anında veya sonradan fiziksel ya da ruhsal olarak engelli hâle getiren olay”* olarak tanımlanmaktadır. Meslek hastalığı ise sigortalının çalıştığı veya yaptığı işin niteliğinden kaynaklı tekrarlanan bir sebeple veya işin icra şartları yüzünden uğradığı geçici veya kalıcı hastalık, bedenen veya ruhen iş göremezlik halidir.

Bilgi merkezlerinde iş sağlığı ve güvenliği kavramı ise, çalışanların ve bilgi merkezlerinde bulunan belgelerin her türlü risk ve zarara karşı korunmasını içerir. Elbette iş sağlığı ve güvenliği kavramı insan hayatının önceliğinden dolayı bütün işyerleri için hayati bir öneme sahiptir. Ancak bilgi merkezleri söz konusu olduğunda iş sağlığı ve güvenliği konusu daha da önem kazanmaktadır. Zira bilgi merkezlerinde iş sağlığı ve güvenliği çok boyutludur. Sadece çalışanlar açısından değil kullanıcılar ve bilgi merkezlerinin bünyelerinde barındırdıkları dermeleri açısından da operasyonel güvenlik tedbirlerinin daha ön planda olması gerekmektedir. Bu bağlamda bilgi merkezi çalışanlarının işyeri sağlığı ve güvenliği farkındalıklarının yüksek olması son derece önemlidir.

Bu çerçevede Cibuti Üniversitesi Kütüphanesi ve Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphanesi çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliği farkındalık düzeylerinin ölçülmesi tezin esas konusunu oluşturmaktadır.

Yapılan literatür taramasında, Cibuti'deki bilgi merkezlerinde iş sağlığı ve güvenliğini belirlemeye yönelik herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle çalışma bu konuda ilk olma niteliği taşımaktadır.

Bu çalışmanın Cibuti'deki bilgi merkezlerinde uluslararası iş sağlığı ve güvenliği standartlarının uygulanmasında ve ulusal düzeyde standartlaşmanın oluşturulmasında önemli katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Bilgi merkezi çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliği algı düzeylerinin artırılmasına yönelik bilinçli çalışmaların yapılmasında

etkili olacağı umulmaktadır. Ayrıca bu çalışmadan elde edilen bulguların, bu konuda yapılacak daha kapsamlı çalışmalara bir temel teşkil edeceği düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Sorun

İş sağlığı ve güvenliği günümüz toplumlarında insan hayatına verilen önemin ve değer artması doğrultusunda ortaya çıkmış bir çalışma alanı olarak görülmekle birlikte aslında uzun geçmişi olan bir uygulamadır.

Ancak geline aşamada iş sağlığı ve güvenliğinin kapsamı, sadece çalışanları iş kazaları ve meslek hastalıklarından korumak ve daha güvenli ve sağlıklı bir ortamda çalışmalarını sağlamak değil, işyerinde bulunan insan dışı faktörleri de her türlü riske karşı korumak şeklinde genişletilmiştir. Bu durum özellikle bilginin muhafazası ve gelecek kuşaklara aktarılması hususunda son derece önemli işlevleri olan bilgi merkezleri için geçerlidir.

Bu çalışmanın temel amacı; Bilgi merkezlerinde iş sağlığı ve güvenliği kavramı bağlamında Cibuti Üniversitesi Kütüphanesi ve Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphanesi çalışanlarının farkındalık düzeylerini belirlemek ve karşılaştırmaktır. Bu çerçevede temel amaca ulaşmak için;

- Bilgi merkezlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin önemini ortaya koymak,
- Cibuti Üniversitesi Kütüphanesindeki iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin mevcut durumu tespit etmek,
- Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphanesindeki iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin mevcut durumu tespit etmek,
- Cibuti Üniversitesi Kütüphanesi çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliği konusundaki farkındalık düzeylerini tespit etmek,
- Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphanesi çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliği konusundaki farkındalık düzeylerini tespit etmek,
- Yaşanan ve yaşanması muhtemel sorunlara yönelik çözüm önerileri sunmak hedeflenmiştir.

Yapılan bu çalışmayla, bilgi merkezlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin önemine dikkat çekilerek, bilgi merkezi çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliği farkındalık düzeylerinin

artırılmasının önemi ortaya konulmak suretiyle literatüre katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

Belirtilen amaç ve hedefler doğrultusunda araştırmamızın problemi ve sorusu şu şekildedir;

“Cibuti Üniversitesi Kütüphanesi ve Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphanesinde iş sağlığı ve güvenliğine yönelik alınan tedbirler yeterli midir? Her iki kütüphane çalışanlarının bu konudaki algı düzeyleri yeterli midir? Eğer yetersiz ise bu durum neden kaynaklanmaktadır?” şeklinde ifade edilebilir.

1.3. Araştırmanın Hipotezi

Hipotezi bir araştırmacı tarafından yürütülen bir çalışmanın probleminin çözümüne ilişkin geçici olarak ileri sürülen iddia veya ön görünün sınanması olarak tanımlarsak, yukarıda belirtilen problem doğrultusunda araştırmanın ana hipotezi; *“Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphanesinde iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin önlemler ve kütüphane çalışanlarının bu konudaki algı düzeyleri Cibuti Üniversitesi Kütüphanesindekilerden daha ileri düzeydedir ve Cibuti Üniversitesi Kütüphanesi bu bağlamda yetersizdir”* olarak belirlenmiştir.

Ana hipotez doğrultusunda tezin alt hipotezleri şu şekildedir;

- Cibuti Üniversitesi Kütüphanesi’nde iş sağlığı ve güvenliği hususunda uluslararası bir standart bulunmamaktadır.
- Cibuti Üniversitesi Kütüphanesi’nde çalışanların iş sağlığı ve güvenliği konusunda farkındalık düzeyleri yetersizdir.
- Cibuti Üniversitesi Kütüphanesi’nde iş sağlığı ve güvenliği konusunda herhangi bir denetim mekanizması bulunmamaktadır.
- Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphanesinde iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin önlemler ve kütüphane çalışanlarının bu konudaki algı düzeyleri düşük olmamakla beraber istenilen seviyede değildir.

1.4. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada, gerekli teori ve uygulamaların belirlenmesi, incelenmesi, açıklanması ve tanımlanması için betimleme araştırma yöntemine başvurulmuştur. Betimleme yöntemi, var olan durumların önceki durum ve koşullarla bağlantılarını da göz önünde bulundurarak, durumlar arasındaki etkileşimin izahını amaçlamaktadır. Böylece, “araştırma konusu ile ilgili var olan durum nedir?”, “ne yapmak istiyoruz?”, “neredeyiz?”, “nereye gitmeliyiz?”, “oraya nasıl gidebiliriz?” gibi sorulara eldeki verilere dayanılarak yanıt bulunulmaya çalışılacaktır (Kaptan, 1995: 61).

Araştırmanın ilk aşamasında belgesel tarama tekniği kullanılmıştır. Böylece iş sağlığı ve güvenliği konusunda daha önce yapılmış basılı ve elektronik kaynaklar (kitap, tez, makale, internet, arşiv, raporlar...) belirlenip incelenerek veri toplanmış ve değerlendirilmiştir. Çalışma konusu ile ilgili literatürde mevcut çalışmaları tespit edebilmek için farklı ortamlarda yer alan bilgi kaynaklarından literatür taraması yapılmıştır. Literatür taraması yapılırken aşağıdaki kaynaklarda arama yapılmıştır.

Açık Anahtar

Bilgi Dünyası

Türkiye Bibliyografyası

Türkiye Makaleler Bibliyografyası

Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni

Türk Kütüphaneciliği

ULAKBİM Sosyal Bilimler Veri Tabanı

Ulusal Toplu Katalog (TO-KAT)

YÖK Tez Kataloğu

Annual Review of Information Science and Technology (ARIST)

Dissertation Abstracts

Directory of Open Access Journals (DOAJ)

Ebary

EBSCOHost

Elsevier

EMERALD

Library and Information Science Abstract (LISA)

Proquest

Science Citation Index

Scopus

Social Science Citation Index

SpringerLINK

Web of Science

Ayrıca Google ve Google Scholar arama motorları üzerinden konu ile ilgili tarama yapılmıştır. Yapılan taramada belirlenen konu başlıkları ve oluşturulan anahtar kelimeler aşağıda belirtilmiştir:

İş sağlığı (occupational health)

İş güvenliği (occupational safety)

Meslek hastalığı (occupational disease)

İş kazası (work accident)

Bilgi merkezleri (information centers)

Bilgi merkezlerinde iş güvenliği ve sağlığı (health and safety in information centers).

İkinci aşamada bulgu verilerinin elde edilmesinde betimleme yönteminin bileşenlerinden biri olan “görüşme” tekniğinden yararlanılmıştır. Görüşme kişilerin konuya dair görüş ve düşüncelerini ortaya çıkarmak amacıyla araştırmacı ve gönüllü katılımcı arasında gerçekleştirilen yaygın bir veri toplama tekniğidir. Görüşme tekniğinin temel amacı uygulanan kişinin çalışma hakkında tam ve doğru olarak görüşünü almak suretiyle birtakım sebeplerden kaynaklı taraflı yaklaşımlarının önüne geçilmesidir (Balcı, 2016, s. 165). Son aşamada ise görüşme tekniği ile elde

edilen veriler kodlanmak suretiyle konu gruplarına ayrılmış ve aynı konu hakkında ortaya çıkan ortak görüşler ve/veya farklılıkların yoğunlaştığı alanlar saptanmaya çalışılmıştır.

Yapılan araştırmanın konusuna göre oluşturulan görüşme formunun birinci bölümünde, katılımcılara (kütüphane personeli) yönelik demografik ve mesleki eğitim durumlarını gösteren 6 soru yöneltilmiştir. Bu sorular yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, mevcut üniversite kıdemi, kütüphanelerde acil durum ve risk yönetimi konusunda eğitim alıp almadığı, bilgi ve belge güvenliği eğitimi alıp almadığı şeklindedir. Görüşme formunun ikinci bölümünde katılımcıların (kütüphane personeli) iş sağlığı ve güvenliği bilincini belirlemeye ilişkin 55 soru yöneltilmiştir.

1.5. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Çalışma genel olarak bilgi merkezlerinde iş sağlığı ve güvenliğine odaklanmaktadır. Çalışma kapsamında Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphanesinde ve Cibuti Üniversitesi Kütüphanesinde çalışan kişilerle görüşme yöntemiyle veriler elde edilmiş ve elde edilen verilerin sonuçlarının değerlendirilmesi ile çalışma tamamlanmıştır.

Araştırmanın evreni Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphanesi ve Cibuti Üniversitesi Kütüphanesinde görev yapan kütüphane personelinin oluşmaktadır. Ancak pandemi şartlarından dolayı görüşmenin gerçekleştirildiği tarihlerde Türkiye’de esnek çalışma saatleri uygulandığı ve küçük çocuğu olan bayan çalışanlar evden çalıştığı için Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphanesi çalışanlarından 13 personelin hepsine ulaşamamış 8 kişi ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda Çankırı Üniversitesi Kütüphanesinden 8 personel ve Cibuti Üniversitesi Kütüphanesinden 8 personel olmak üzere toplam 16 personel ile çevrimiçi görüşme yapılmıştır. Dolayısıyla çalışma evrenini Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphanesinden 13, Cibuti Üniversitesi Kütüphanesinden 8 personel, evrenden alınan örneklemi ise Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphanesinden 8, Cibuti Üniversitesi Kütüphanesinden 8 personel oluşturmaktadır.

1.6. Literatür Özeti

İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili literatürde üzerinde çalışılan konu dağılımları mukayese edildiğinde, yaygın olarak çalışılan konuların aksine bilgi merkezlerinde iş sağlığı ve güvenliği konusundaki kaynak çeşitliliğinin nispeten az olduğu söylenebilir. Diğer bir ifade ile bilgi merkezlerinde iş sağlığı ve güvenliği konusunda uluslararası düzeyde bir yaklaşımdan ziyade birkaç ülke ile sınırlı kalan ulusal düzeyde bir yaklaşım mevcutken Türkiye’de de konuya ilişkin literatür ve uygulama çalışması oldukça azdır. Cibuti’de ise kütüphanelerde iş sağlığı ve güvenliği üzerinde çalışmalar yapılan önemli bir konu olmamıştır.

Yeni Zelanda’da “*New Zealand Library and Information Association*” tarafından 1998’de yayınlanan “*Voluntary Code of Practice for Health and Safety Issues in New Zealand Libraries*” başlıklı çalışma literatürde ilk gruba giren örneklerdendir. Söz konusu çalışma ile Yeni Zelanda kütüphanelerinde sağlık ve güvenlik sorunları için gönüllü uygulama kuralları belirleyerek kütüphane ve bilgi merkezi çalışanlarının sağlık ve güvenliğini desteklemek amaçlanmıştır. Söz konusu çalışmada kütüphane veya bilgi merkezindeki yaygın tehlikeler mimari özellikler, gürültü, mesleki yıpranmışlık sendromu (Occupational Overuse Syndrome, OOS), genel sağlık, fitness ve stres yönetimi, tehlikeli ekipman ve maddeler başlıkları altında incelenmiştir. Çalışmada OOS ayrı bir başlık altında bu konuda yöneticilere düşen sorumluluklar ve çalışanlara düşen sorumluluklar açısından tekrar ele alınmıştır. Sonuç bölümünde de sıralanan sorunların çözümü noktasında birtakım tavsiyelerde bulunulmuştur.

Kanada iş sağlığı ve güvenliği merkezi tarafından 2006’da hazırlanan “*Health and Safety Guide for Libraries*” başlıklı çalışma da literatürde bu konudaki önemli örneklerdendir. On iki bölümden oluşan bu kitap Kütüphanelerde iş sağlığı ve güvenliği konusunda son derece kapsamlı bir çalışmadır. Çalışmanın birinci kısmında “*Temel Güvenlik Kuralları*” başlığı altında konuyla ilgili kanuna, iş güvenliğinin unsurları, yeni kütüphane çalışanları için güvenlik tavsiyeleri, yöneticiler için güvenlik tavsiyeleri alt başlıklarına yer verilmiştir. “*Kütüphanenizde Sağlık ve Güvenliğin İzlenmesi*” başlıklı ikinci kısımda Kütüphanenizdeki İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) Sorumlulukları, İşyeri Denetimi, Kaza araştırması, İlk Yardım konuları ele alınmıştır. “*Kütüphane Çalışma Ortamı*” başlığını taşıyan üçüncü

bölümde ise İç hava kalitesi, Formaldehit, Çözücüler: Uçucu Organik Bileşikler, Asbest, Tozlar, Küf, Toz Akarı, Temizlik ve Bakım, Haşereler, Gürültü, Sıcaklık ve Nem, Radyasyon, Koku Hassasiyeti gibi kütüphanelerde güvenli ve sağlıklı bir çalışma ortamını tehdit eden unsurlar zikredilmiştir. “*Kütüphane Çalışma Ortamında Ergonomik Kaygılar*” başlığı altında dördüncü bölümde Ergonomi Nedir? İşle İlgili Kas-İskelet Bozuklukları Nasıl Oluşur? Ergonomik Tehlikeleri Kontrol Etmek? Duruş, Görsel Ekran Terminallerinin Ergonomik Yönleri, İş İstasyonu Egzersizleri, Raf Üniteleri, Raf Ekipmanları, İş organizasyon gibi kütüphanelerde iş sağlığı ve güvenliğini ergonomik açıdan risk altında bırakan unsurlar ele alınmıştır. “*Kütüphane Çalışma Ortamında Psikososyal Sorunlar*” başlığını taşıyan beşinci bölümde Psikolojik Stres, İşyeri Zorbalığı, Stres ve Şiddet Kontrol Listeleri konuları irdelenmiştir. “*Acil Duruma Hazırlık*” başlıklı altıncı bölüm Yangın Güvenliği, Bomba Tehditleri, Elektrik Kesintileri, Acil Tahliye Prosedürleri konuları incelenmiştir. Kütüphane Güvenliği, Manuel Malzeme Taşıma, Temel Elektrik Güvenliği gibi konular “*Güvenli Çalışma Uygulamaları*” başlığı ile yedinci bölümde ele alınmıştır. Sekizinci bölümde “*Kişisel koruyucu ekipman*” başlığı altında Kişisel Koruyucu Donanım İhtiyacının Belirlenmesi, Ayak Koruma, Gaz maskeleri gibi hususlar açıklanmıştır. Son dört bölümde ise iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili genel konular ele alınmıştır. Çalışmada ele alınan başlıklardan da anlaşılabacağı üzere iş sağlığı ve güvenliği ile Bilgi merkezleri arasında hem kavramsal bir ilişki kurulmuş hem de bu konudaki uygulamalara ilişkin bilgiler verilmiştir.

Pal (2019) “*Occupational health hazards of library professionals in India*” başlıklı makalesinde kapsamlı bir inceleme yoluyla, kütüphane çalışanlarının mesleki risk ve yaralanmalarının altında yatan sebepleri araştırmıştır. Yazar bu çalışmayla Hindistan’daki kütüphanelerde sağlıklı çalışma uygulamaları ve yasal gereklilikler konusunda farkındalığı artırmayı amaçlamaktadır. Kütüphanelerde fiziksel, kimyasal, biyolojik, teknolojik, duygusal ve psikososyal tehlikeler açısından mesleki riskin başlıca nedenlerini özetlemektedir. Kütüphanelerde mesleki tehlikelerin nasıl ortaya çıktığını ve kütüphane yöneticilerinin işyerinde sağlık ve güvenlik uyumluluğu oluşturarak bu tehlikeleri nasıl önleyebileceğini ortaya koymaktadır. Makale, Hindistan’da standart normları ve takip eylemlerini sağlayan iş sağlığı uygulamalarının düzeyini iyileştirmek için kütüphane mesleğini dönüştürmeye ihtiyaç olduğu sonucuna varmaktadır.

Türkiye’de ise Güssün Güneş tarafından 2009’da hazırlanan “*Bilgi ve belge merkezleri çalışanlarının iş ortamından kaynaklanan sağlık şikayetleri ve risk faktörleri*” başlıklı doktora tezi bu konuya doğrudan odaklanan ilk araştırmadır denilebilir. Çalışma esas itibariyle bilgi ve belge merkezleri çalışanlarının iş ortamlarından kaynaklanan sağlık şikayetleri ve risk faktörlerine odaklansa da Türkiye’de bilgi merkezlerinde iş sağlığı ve güvenliği konusunda genel bir çerçeve çizen ilk araştırma olması hasebiyle kayda değerdir.

Her ne kadar Kuzucuoğlu ve Ceylan (2014) “*Health-Safety Risks and Precautions at Library and Archive Buildings*” adlı çalışmalarında bilgi merkezlerinde iş sağlığı ve güvenliği konusunu sınırlı olarak ele alsalar da esas olarak bilgi merkezi binalarındaki çevresel risk ve afet riski etrafında yoğunlaşmışlardır.

Akkaya, 2017 yılında “*Bilgi Merkezlerinde İş Sağlığı ve Güvenliğinin Önemi ve Uygulanabilirliğine İlişkin Durum Değerlendirmesi*” başlıklı bir makale yayınladı. Bu çalışmada Türkiye’deki bilgi merkezlerinde iş sağlığı ve güvenliğini tehdit eden durumların sadece çevresel ve doğal afet kaynaklı riskler olmadığına dikkat çekmek amaçlanmıştır. Bu doğrultuda iş sağlığı ve güvenliği disiplini ve olgusuna ilişkin genel bir çerçeve sunularak iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının bilgi merkezleri açısından önemi ve gerekliliğine vurgu yapılmıştır. Bu haliyle çalışma Türkiye’de iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarını bilgi merkezleri bağlamında doğrudan ele alan, aynı zamanda da konuyu sadece doğal afetler ile kısıtlamayan çok az sayıdaki araştırmadan biridir.

1.7. Araştırmanın Düzeni

Araştırma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, araştırma konusunun önemi, araştırmanın amacı ve sorun, araştırmanın hipotezi, yöntemi, evreni ve örnekleme, literatür özeti ve düzenine yer verilen giriş bölümünden oluşmaktadır.

İkinci bölümde, iş sağlığı ve güvenliğinin tanımı, amacı ve önemi, tarihsel süreçte iş sağlığı ve güvenliği kavramının hem Dünya hem de Türkiye’de gelişimi, iş sağlığı ve güvenliği kanunun kapsamı gibi konu ile alakalı genel bilgiler literatürden aktarılmıştır. İş sağlığı ve güvenliğine ilişkin riskler, iş kazası ve meslek hastalığı başlıkları altında ele alınmıştır.

Bilgi merkezlerinde iş sağlığı ve güvenliği başlıklı üçüncü bölümde, bilgi merkezlerinde çalışma ortamını etkileyen faktörlerden olan fiziksel faktörler ve binaların özellikleri, iç ortam havasının kalitesi, ergonomik koşullar ve çalışanların psikososyal sorunlarına değinilmiştir.

Dördüncü bölümde, Çankırı Karatekin Üniversitesi ve Cibuti Üniversitesi Kütüphanelerinde mevcut iş sağlığı ve güvenliği konusundaki uygulamalar karşılaştırılmıştır.

Beşinci bölümde, görüşme sonucunda elde edilen veriler değerlendirilmiştir.

Son bölümde, araştırmanın sonuçları ve bu sonuçlar doğrultusunda geliştirilen öneriler sunulmuştur.

2. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ

2.1. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Tanımı, Amacı ve Önemi

WHO ve ILO tarafından 1950 yılında işçi sağlığı ve iş güvenliği hakkında yapılan tanımlamaya göre; İşçi sağlığı ve iş güvenliği, “Tüm mesleklerde işçilerin bedensel, ruhsal, sosyal iyilik durumlarını en üst düzeye ulaştırmak, bu düzeyde sürdürmek, işçilerin çalışma koşulları yüzünden sağlıklarının bozulmasını önlemek, işçileri çalıştırılmaları sırasında sağlığa aykırı etmenlerden oluşan tehlikelerden korunmak, işçileri fizyolojik ve psikolojik durumlarına en uygun mesleki ortamlara yerleştirmek ve bu durumları sürdürmek, özet olarak işin insana ve her insanın kendi işine uyumunu sağlamaktır” (Yıldırım, 2010).

İşçi sağlığı ve işçi güvenliği kavramları ilk kez ortaya atıldığında, yalnızca işçiler için sağlıklı, güvenli ve huzurlu bir çalışma ortamı oluşturmak hedefleniyordu, ancak zamanla olgunlaştı ve günümüzde kullanılan İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) statüsü kabul edilmiştir. Bu yeni anlam ve yeni statü ile sadece işçiler değil, bütün çalışanlar İSG kapsamına dahil edilmişlerdir. İSG en yaygın anlamıyla iş kazalarının önüne geçmek ve işçilerin meslek hastalıklarına maruz kalmalarını engellemek için alınan tedbirler bütünüdür (İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, 2019).

İş sağlığı ve güvenliği kavramı, “*işyerinde meydana gelen tehlikeler sonucunda çalışanların bedensel ve ruhsal zarar görmelerini önlemek için alınması gereken yasal, teknik ve tıbbi önlemleri sağlamaya yönelik sistematik çalışmalar*” olarak tanımlanmaktadır (Balkır, 2012, s. 26).

Bu sistematik çalışmaların temelinde iş sağlığı ve güvenliğinin, işyerindeki çalışma sürecinin sağlık ve güvenlik içinde icrasını sağlamak için iş kazalarını ve meslek hastalıklarını en az düzeye indirmenin yollarını araştıran bir disiplin, bir bilim dalı olarak da değerlendirilmesi de yatmaktadır (Külahçıoğlu, 1996, s. 1).

İş sağlığı ve güvenliği daha kapsamlı bir tanımlamada “*işyerinde çalışma koşullarının meydana getirdiği, çalışanlara, makine ve tesislere veya üretime yönelik tehlike, zarar ve aksaklıkların araştırılması ve önlenmesi bakımından yapılan yöntemli çalışmaların tümü*” olarak da görülmektedir. Bu tanımda, iş güvenliğinin

plansız, düzensiz ve rastgele bir tedbirler zincirinden ziyade, baştan sona yöntem gerektiren bir teknik olarak ele alınması, iş güvenliğinin önemli bir özelliğini göstermektedir. İş güvenliği disiplini öncelikli olarak insanı korumayı amaçlamakla beraber, işyerindeki ekipmanlar, hammadde, bina ve tesisler gibi diğer üretime katkıda bulunan bütün unsurların zarar görmesinin önüne geçilmesi gibi hususlar da iş güvenliğinin kapsamına giren konular arasındadır (Demircioğlu ve Centel, 2003, s. 210).

İş sağlığı ve güvenliği tedbirleri, çalışanların beden ve ruh sağlığını en üst seviyede tutulmasına, çalışma koşullarının ve ekipmanların sağlık için uygun hale getirilmesine ve çalışanların olumsuz etkilerden korunmasına katkıda bulunur (Tınar, 1996, s. 5). Zira iş sağlığı ve güvenliğini tehdit eden meslek hastalıkları çalışma şartlarından kaynaklanabildiği gibi işçiler tarafından kullanılan araç ve gereçlerden de kaynaklanabilir (Velicangil, 1987, s.1). İş sağlığı, sadece çalışanların fiziksel ve ruhsal durumlarının ve toplumsal zenginliklerinin azami düzeyde tutulması için çalışma koşullarından ve kullanılan araç ve gereçlerden kaynaklanabilecek tehlikeleri önlemeyi veya en aza indirmeyi ve çalışanın çalışma ortamında huzurlu yaşamını yönetmeyi amaçlayan bir bilim dalı değil (Saraç, 1998, s. 16), aynı zamanda çalışanların işin yapılmasından kaynaklı tehlikeleri ve sağlığa zararları olabilecek riskleri ortadan kaldırmak veya azaltmak için yapılan teknik çalışmaların bütünüdür (Başbuğ, 2005, s. 4).

Diğer taraftan iş güvenliği kavramı, çalışma ortamında karşılaşılabilecek tehlikelerin engellenmesi veya en aza indirilmesi için alınması lazım gelen yükümlülükleri de ifade eder (TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu, 2011). Zira bir işin yürütülmesi sırasında meydana gelen tehlikeli durumlar ve riskler başta çalışanlar olmak üzere, üretimi, üretim vasıtalarını ve çevreyi tehdit eder. “İş güvenliği bu noktada, ağırlıklı olarak iş kazalarını ve acil durumları ortadan kaldırmak için zorunlu olmaktadır” (Yıldız, 2013, s. 254). Dolayısıyla iş güvenliği; işin yürütülmesi sırasında işçilerin karşılaşması muhtemel tehlikelerin ortadan kaldırılması veya en aza indirilmesi konusunda ihmal ve ihlallerin olması durumunda iş hukuku temelinde hukukun alanına da girer (Güven, 1970, s. 7). Diğer bir ifade ile iş güvenliği çalışanlar açısından bir hak iken, işverenler açısından bir yükümlülük hatta ihmal ve ihlal edildiği takdirde cezaî müeyyideleri olan bir zorunluluktur.

Bütün bu tanımlamalardan İSG'nin en temel amacı; güvenli ve rahat bir ortamda çalışma koşulları sağlamak, ortaya çıkabilecek meslek hastalıklarına karşı hem psikolojik hem de fiziksel olarak koruma sağlamak, iş ve işgücünün verimliliğini artırmak olarak ifade edilebilir (506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu, 2019).

Bu tanımlamalardan hareketle iş sağlığı ve güvenliğinin amacı üç ana başlık altında toplanabilir; Çalışanları korumak, üretimin güvenliğini sağlamak ve işletme güvenliğini sağlamak (Eken, 2011, s. 144).

Çalışanları korumak; İSG uygulamalarının öncelikli hedefini oluşturur. *“Çalışanları işyerinin olumsuz tesirlerinden korumak ve güvenli bir şekilde çalışmalarını sağlamak. Başka bir ifade ile çalışanların iş kazaları ve meslek hastalıklarına karşı ruh ve beden bütünlüklerinin sağlanması amaçlanmaktadır”*. Zira işyerlerinde riskli durumlardan kaynaklanan iş kazaları ve meslek hastalıkları çalışanların bedensel, psiko-sosyal yönlerden geçici veya telafisi mümkün olmayan kalıcı kayıplara uğramalarına, yaşamlarını yitirmelerine, ekonomik anlamda zarara uğramalarına, aile ve sosyal hayatlarında problemler yaşamalarına sebep olmaktadır (Yiğit, 2011, s. 3).

Üretim güvenliğini sağlamak; Bir iş yerinde üretim güvenliğinin temini, aynı zamanda üretim sürecinde en değerli kaynak olan insan ve zamanın daha etkin ve verimli bir şekilde kullanılması demektir. Bu da beraberinde verimliliğin artması sonucunu getireceğinden özellikle ekonomik açıdan önemlidir. İSG uygulamaları üretim güvenliğini iki şekilde sağlar; Öncelikle işyerinde çalışan işçilerin olası risk ve tehlikelere karşı korunmasıyla meslek hastalıkları ve iş kazaları sonucunda meydana gelen iş gücü ve iş günü kayıpları en aza indirilir. Dolayısıyla üretim aksamaz ve daha sağlıklı, güvenli ve huzurlu çalışma ortamı sağlanan işçilerin çalışma istekleri artacağından doğal olarak iş veriminde de artış gerçekleşir (Yenihan ve Yılmaz, 2018, s. 16).)

İşletme güvenliğini sağlamak; İSG uygulamaları ile işyerinde planlanacak ve uygulanacak önlemler ve denetimler ile olası riskler ve tehlikeler kontrol altına alınmış olur. Bunun sonucunda iş kazalarından, hatalı yerleştirme ve montaj vb. dolayısıyla doğabilecek ekipman arızaları, patlama durumları, yangın gibi işletmeyi

tehlikeye atabilecek durumlara karşı tedbirli olunacağından işletmenin güvenliği sağlanmış olur (Yiğit, 2011, s. 3).

İş sağlığı ve güvenliğinin öncelikli hedefleri ise şu şekilde sıralanabilir: (Yenihan ve Yılmaz, 2018, s. 6).

- İş yerlerindeki tehlikeleri tamamen ortadan kaldırmak veya bunun mümkün olmadığı hallerde ortaya çıkabilecek zararları en aza indirmek,
- Çalışanların sağlığını hem fiziksel hem ruhsal hem de tıbbi açıdan koruyarak gelişimlerini sağlamak,
- Çalışanların çalışma koşullarını ve çalışma ortamlarını olumsuz etkilerden arındırarak, karşılaşılabilecekleri olumsuz durumları en aza indirmek,
- Ortaya çıkan ve sağlığa zarar veren durumları, meslek hastalıklarını tespit ederek tedavi ve bakımlarını sağlamak,
- Çalışanların yaşadıkları iş kazaları ve meslek hastalıkları sonucunda zarar görenlerin, uygun işlerde çalışmaya devam edebilmelerine olanak sağlamak,
- İş kazaları ve/veya meslek hastalıkları neticesinde ortaya çıkan zararların derecelerini gerçekçi, bilimsel, objektif ve etik şekillerde saptayarak değerlendirilmelerini sağlamak,
- Meydana gelen maddi ve manevi zararları telafi etmek.

Günümüzde sanayileşme hızının geldiği noktadan dolayı çalışanlar daha büyük risklerle karşı karşıyadırlar. İSG eksikliğinden kaynaklı risklerden meydana gelen iş kazaları en önemli sorunlar arasındadır. İş kazaları ve meslek hastalıklarından kaynaklanan çalışanlarda can kaybı ve sakatlık, işyerinde maddi hasar nedeniyle üretim ve verimlilik kaybı, üretimde aksaklık veya işçilere psikolojik travma gibi tüm paydaşları derinden etkileyen sonuçlar doğurmaktadır (Karamık, 2015, s. 576). Rakamlar da bu durumu doğrulamaktadır: ILO'ya göre dünya genelinde her gün 6,300 çalışan ve 2,78 milyonun üzerinde çalışan iş kazaları veya meslek hastalıkları sebebiyle yaşamını kaybetmektedir. Ayrıca, her yıl 374 milyon ölümcül olmayan işle ilgili yaralanma meydana gelmekte ve bu da 4 günden fazla işe devamsızlıkla sonuçlanmaktadır (International Labour Organization (2021)). Dünya genelinde kaza ve meslek hastalığı mağduru çalışanları korumak için İSG uygulamalarına öncelik verilmelidir. Her yıl artan bu rakamlar bir kez daha iş sağlığı ve güvenliğinin önemine dikkat çekmiştir.

Bütün bu verilerden İSG uygulamalarının çalışanlar, işletmeler ve ülke ekonomisi bağlamında büyük önem taşıdığı anlaşılmaktadır. Sağlık ve güvenlik konusunda tedbirlerin alındığı işletmelerde, işgörenlerin iş memnuniyeti ve verimi artarken, bu durum işletme verimliliğine de olumlu yansıyacaktır. Alınacak iş sağlığı ve güvenliği önlemleri ile işletme ve ülke ekonomileri, iş kazası ve meslek hastalıklarının sebep olduğu maliyet kalemleri ortadan kalkacak böylece maddi ve manevi büyük zararların önüne geçilebilecektir. Sonuç olarak, iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları; iş kazaları ve meslek hastalıklarını önleyerek, birey, örgüt ve toplum bazında maddi ve manevi kayıpları en aza indirme işlevi nedeniyle önemlidir (Tozkoparan ve Taşoğlu, 2011, s. 185).

Ayrıca iş sağlığı ve güvenliğine verilen önem aynı zamanda ülkelerin gelişmişlik düzeyleriyle de doğru orantılıdır. Öyle ki eğitim, kültür ve bilinç düzeyleri yüksek olan sanayileşmiş ve gelişmiş ülkelerde bu sorun önemli ölçüde çözülmüştür. Ancak, bilim ve teknolojiye gelişmemiş, sanayileşmemiş ve eleştiri, öneri ve denetim standartlarının yeterince gelişmediği ülkelerde iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları konusunda fazla ilerleme sağlanamamıştır.

2.2. Tarihsel Süreçte İş Sağlığı ve Güvenliği Kavramının Gelişimi

İnsanoğlunun hayatını idame ettirebilmek amacıyla başlayan ve zamanla gelişen üretme, çalışma eylemi, aslında insanlığın tarihsel gelişim serüveninde çok önemli rol oynamıştır. Bu tarihsel gelişim sürecinin her aşamasında çalışılan ortamı, üretim vasıtaları ve çalışan insan daima etkileşim içerisinde olmuştur. Bu eylem sırasında da çeşitli güvenlik ve sağlık problemleri şu ya da bu şekilde hep olmuştur. Elbette iş sağlığı ve güvenliği konusunun çeşitli aşamalardan geçerek bugün ki müstakil bir disiplin ve bir bilim dalı haline gelmesi oldukça uzun tarihsel süreçler sonucunda olmuştur. Çeşitli disiplinlerden bilim insanlarının katkıları sonucunda günümüzde bir sosyal bilim dalı haline gelmiş olan iş sağlığı ve güvenliği, üretim süreçlerindeki ve toplum yaşamındaki gelişmelere bağlı olarak gelişmiştir.

2.2.1. Dünyada İş Sağlığı ve Güvenliği

Dünya tarihi açısından incelendiğinde iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin ilk çalışmaların M.Ö. 2600'lü yıllara kadar uzandığını söylenebilir. Söz konusu dönemde Antik Mısır'da İmhotep insanların yaptıkları işle yaşadıkları sağlık sorunları arasında bağlantı kuran ilk kişi olmuştur. Yine M.Ö. 2000'li yıllarda Babil uygarlığında Hammurabi Kanunlarında inşaatların güvenlik tedbirleri ihmal edilerek yapılması neticesinde bazı ceza ve yaptırımlardan bahsedilmiştir (Yenihan ve Yılmaz, 2018, s. 14).

Antik Yunan'da da ünlü tarihçi Heredotos, çalışanların etkili olabilmesi için yüksek enerjili gıdalarla beslenmesi gerektiğini ilk olarak belirtmiştir (Durmaz, 2009, s. 5). Modern tıbbın babası kabul edilen Hipokrat, madenlerdeki kurşun zehirlenmelerine dikkat çekmiş “Corpus Hippocraticum” adlı eserinde meslek hastalıklarına yol açabilecek maddelerin varlığından bahsetmiştir (Gençler, 2007, s. 16).

Ancak iş sağlığı ve güvenliği konusunun bilimsel ilkeler temelinde tartışılması, 17. yüzyılda İtalya'da Bernardino Ramazzini tarafından yapılmıştır. Bernardino Ramazzini tecrübesi ve keşifleriyle meslek hastalıkları üzerine bir kitap yazmış ve işçi sağlığının kurucusu olarak tarihe geçmiştir. 1633-1714 yılları arasında yaşamış olan Bernardino Ramazzini, 1713 yılında özellikle iş kazalarını engellemek için işyerinde güvenliğin korunması için önlemler alınmasını tavsiye ettiği “De Morbis Artificum Diatriba” adlı kitabını yazmıştır. Ana uzmanlık alanı epidemiyoloji olmasına rağmen meslek hastalıkları alanında saygınlık kazanmış, iş sağlığı ve güvenliği konusunda çok sayıda çalışmada bulunmuş ve son derece önemli bilimsel görüş ve önerilerde bulunmuştur (Yıldırım, 2010, s.10).

İş sağlığı ve güvenliği kavramı bilimsel anlamda ilk defa İtalya'da tartışılmaya başlamasına rağmen konunun asıl gelişimi İngiltere'de gerçekleşmiştir. Sanayi Devriminin yaşandığı dönemlerde özellikle makineleşmenin getirdiği üretim ve çalışma biçimlerindeki değişim, çalışma ortamları ve şartları açısından yeni riskler ortaya çıkarmıştır. Çalışma yaşamındaki bu niteliksel olumsuz değişimlerden kaynaklanan problemler de giderek toplumsal huzursuzlukların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu olumsuz çalışma ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi, çalışanların sağlığının korunması ve iş güvenliğinin sağlanması amacıyla birçok yasal, tıbbi ve teknik çalışma yapılmıştır. Böylece işçi sağlığı ve iş güvenliğinin sosyal bir disiplin

olarak ortaya çıkması ve gelişmesi bu dönemde yapılan çalışmaların neticesinde gerçekleşmiştir.

1919 yılında Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'nın "Milletler Cemiyeti'ne bağlı olarak faaliyet göstermeye başlamasıyla iş sağlığı ve güvenliği konusunda uluslararası boyutta standartlaşma da başlamıştır. 1946 yılında Birleşmiş Milletler'de imzalanan anlaşma ile bir uzmanlık kuruluşu haline gelmiştir. En önemli çalışma alanlarından biri çalışma yaşamı ve sosyal koşullarına ilişkin uluslararası standartlar oluşturmak olan ILO bugüne kadar çok sayıda işçi sağlığı ve iş güvenliğiyle ilgili uluslararası sözleşme ve tavsiye kararlarına imza atmıştır. Bu uluslararası sözleşmelerin en önemli tarafı, onaylayan ve taraf olan devletler açısından bağlayıcı olmalarıdır (TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu, 2011).

2.2.2. Türkiye’de İş Sağlığı ve Güvenliği

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de işçi sağlığı ve iş güvenliğinin tarihsel gelişimi çalışma yaşamındaki gelişmelere paralel olarak seyretmiştir.

Bugünkü manada olmasa da Türkiye’de iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları Osmanlı dönemine kadar uzanmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu’nda Avrupa’daki gibi bir sanayi devrimi gerçekleşmediği için endüstriyel üretim genelde kömür üretimi, tersane, baruthane, top arabası, fişekhane, dökümhane gibi askeri amaçlı işyerleriyle kâğıt, cam, dokuma fabrikalarından ibaret kalmıştır. Sanayi devrimi öncesinde de üretim daha çok küçük zanaat ve atölye üretimine dayalıydı. Bu küçük işyerlerindeki çalışanlar arasındaki ilişkiler, çalışma koşulları her meslek grubunun bağlı olduğu Lonca teşkilatının koyduğu kurallar ve gelenekler çerçevesinde yürütülmekte idi. Dolayısıyla bu uygulamalar Osmanlı dönemindeki ilk iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları olarak görülebilir (Kılıkş, 2014, ss. 39-40).

1865 yılında kömür madenlerindeki ağır çalışma koşulları nedeniyle çok sayıda işçinin akciğer hastalığına yakalanmasıyla düşen üretimi artırmak maksadıyla Dilaver Paşa Nizamnamesi denilen bir tüzük hazırlanmıştır. Bu tüzük madenlerde çok sık yaşanan iş kazalarına ilişkin herhangi bir hüküm içermese de çalışma şartlarının iyileştirilmesi ve madende bir hekim bulundurulması gibi hükümleri içermekte idi. 100 maddeden oluşan sözkonusu tüzüğün amacı daha ziyade üretimin

artırılması olsa da işçi sağlığı ve iş güvenliğine ilişkin ilk yasal belge olarak kabul edilebilir (Akbulut, 1996, s. 11).

Aslında iş kazalarını önlemek ve korumak için tedbirler alan ilk düzenleme 1869'da yayınlanan "Maadin Yönetmeliği"dir (Makal, 1997, s.2). Maadin Yönetmeliği ile iş güvenliği kurallarına daha fazla yer verilmiş ve Dilaverpaşa Yönetmeliğindeki boşluklar doldurulmaya çalışılmıştır (Çiçek, 2006, s.6).

Cumhuriyetin ilanının ardından iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin ilk ve önemli düzenlemelerden biri 1924 yılında çıkartılan "*Hafta Tatili Yasası*" dır. Türkiye'nin temel iş sağlığı ve güvenliği hükümleri içeren ilk mevzuat olarak kabul edilen 3008 sayılı İş Kanunu 15 Haziran 1937'de yürürlüğe girdi. 1945 yılında "*İş Kazaları ve İş Kazaları Hakkında Kanun*" ile mevzuat kapsamına mesleki risk sigortası eklendi (Güzel, 1992, s. 61).

28 Ocak 1946 tarihinde Çalışma Bakanlığı'nın kurulmasının ardından, iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin faaliyetlerin tek bir merkezden idare edilmesi amacıyla, "*İşçi Sağlığı Genel Müdürlüğü*" iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili çalışmalar yapmakla görevlendirilmiştir. 1971 yılında çıkarılan "*1475 Sayılı İş Kanunu*" ve iş sağlığı ve güvenliğine yönelik tüzük ve yönetmeliklerle daha çağdaş ve ayrıntılı hale getirilmiştir (Yenihan ve Yılmaz, 2018, s. 18).

2003 yılında iş sağlığı ve güvenliğini çeşitli maddelerle ele alan ancak ayrıntılı hükümlerin tüzük ve yönetmeliklere bırakıldığı "*4857 Sayılı İş Kanunu*" çıkartılmıştır. Türkiye'de yayınlanan en kapsamlı iş kanunu olan "*6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu*" da 2012 tarihinde yürürlüğe konulmuştur. Bu kanunla işçi, işveren ve devlet açısından sorumluluklar tam olarak belirlenmiş ve iş sağlığı ve güvenliği kavramının altı doldurulmak suretiyle sonraki düzenlemelere temel referans kaynağı olmuştur (Yiğit, 2011). Bu çalışmanın Cibuti'de de denkliği olacağı için oradaki uygulamalara da referans kaynağı olabileceği düşüncesi ile ilgili kanunun iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin maddeleri Ek1 de verilmiştir.

2.2.3. İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nun kapsamı

Türkiye’de 20.06.2012 tarihinde “6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu” ile çalışanların yetki, hak ve yükümlülükleri ile İSG sağlanması ve mevcut şartların iyileştirilmesi hususları düzenlenmiştir (İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, 2012). Yürürlüğe giren bu Kanunda özel ya da kamu ayrımı olmaksızın tüm işyerlerinde meydana gelen kazalar ele alınmaktadır (Hacıbektaşoğlu, 2018, s. 159).

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nun (İSGK) kapsamı son derece geniş tutulmuştur. Bu bağlamda kanun, kamu ve özel sektöre ait bütün işlere ve işyerlerine, bu işyerlerinin işverenleri ile işveren vekillerine, çırak ve stajyerler dâhil olmak üzere tüm çalışanlarına, faaliyet alanlarına bakılmaksızın uygulanacaktır (md.2/1). Diğer bir ifade ile çalışan sayısı ve işyeri türü ne olursa olsun bu iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının kapsamına girmektedir.

Ancak Kanunun kapsamına dâhil olmayan (istisna tutulan) faaliyetler ve kişiler ise şunlardır:

- a) Fabrika, bakım merkezi, dikimevi ve benzeri işyerlerindekiiler hariç Türk Silahlı Kuvvetleri, genel kolluk kuvvetleri ve Millî İstihbarat Teşkilâtı Müsteşarlığının faaliyetleri,
- b) Afet ve acil durum birimlerinin müdahale faaliyetleri,
- c) Ev hizmetleri,
- d) Çalışan istihdam etmeksizin kendi nam ve hesabına mal ve hizmet üretimi yapanlar,
- e) Hükümlü ve tutuklulara yönelik infaz hizmetleri sırasında, iyileştirme kapsamında yapılan iş yurdu, eğitim, güvenlik ve meslek edindirme faaliyetleri (md.2/2) .

Özetle İSG kanunu yukarıda belirtilenler dışındaki her kesimi ve her işyerini, yani Sosyal Güvenlik Kurumu bünyesindeki memurlar dâhil tüm çalışanları ve işverenleri, her kişi ve işyerini kapsamaktadır. Ancak uygulamalar, iş hayatının yeri ve koşulları dikkate alınarak belirli zaman aralıklarına bölünmüş ve uygulama süreleri farklı tarihler olarak belirlenmiştir.

İSG kanunu kapsamında ev hizmetlerinde çalışanlar ile işçi çalıştırmadan kendi adına mal ve hizmet üreten kişiler hariç tutulmuşlardır. Zira söz konusu bu iki hizmet mekânsal olarak kanunun açıklamasındaki işyeri tanımına uymadıkları gibi işçi veya işveren tanımında da herhangi bir şekilde taraf değillerdir (Altuğ, 2013).

Acil durum ve afet birimlerinin müdahale faaliyetleri, Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), Genel Kolluk Hizmetleri ve MİT Müsteşarlığı faaliyetleri de iş sağlığı ve güvenliği kanunu kapsamında değildir. Bunun nedeni ise, risk analizinin kanunla belirlenen yerlerde yapılamaması ve karşılaşılabilecek risklerin zaman, yer ve koşullarda tam olarak belirlenememesidir.

İSG kanunu ile 6331 mevzuatının sağladığı katkılar şu şekilde listelenebilir;

- Tüm sektörler tek başlık altına toplanmıştır.
- Çalışan kavramının getirilmesiyle çalışma ortamı ve çalışma hayatının önemi artırılmış.
- Risk ve eğitim kapsamaları belirlenmiştir.
- Düzenli eğitim planlamalarına yer verilmiştir.
- Acil eylem planlarının hazırlanması sağlanmıştır.
- Risk değerlendirme raporlarının hazırlanması sağlanmıştır.

İSG konusunda yapılan düzenlemeler ile çalışan bireyin hem ruhsal hem de fiziksel dengesinin korunmasına çalışılmıştır. Böylelikle çalışanların gerek fiziksel, ruhsal gerekse sosyal anlamda iyi durumda olmasının sağlanması amaçlanmıştır (Sarıçam, 2012, Demirbilek, 2005, 27).

Yapılan birçok araştırma gösteriyor ki İSG alanının da farkındalık oluşturma iş kazalarının ve meslek hastalıklarının azaltılmasında birinci derecede etkili olmuştur (Toole, 2002, s. 231).

2.3. İş Sağlığı ve Güvenliği ile İlgili Riskler

2.3.1. İş Kazası

İş kazası, literatürde en genel haliyle *'sigortalıyı işveren otoritesi altında bulunduğu sırada gördüğü iş veya işin gereği dolayısıyla aniden veya dıştan gelen bir etkiyle bedensel ya da ruhsal zarara uğratan olay'* olarak tanımlanmaktadır (Odaman, 2005). İş kazaları genellikle beklenmedik veya sebepsiz bir şekilde gerçekleşmez.

İşyerinde meydana gelen tüm kazalara bakıldığında, temelinde zincir halkaları gibi birbirine bağlı ihmal ve denetimsizliklerin yattığı görülmektedir.

İş kazalarının ortaya çıkış sebeplerine bakıldığında iki durumdan kaynaklandığı görülmektedir: güvensiz durumlar ve güvensiz davranışlar. Söz konusu bu iki durum ortadan kaldırıldığı ya da en aza indirildiği takdirde kaza ihtimali önemli oranda azalacaktır. Zira iş kazalarına bakıldığında %50'sinin kolaylıkla önlenebileceği, %48'inin sistemli bir standartlaşma ile önlenebileceği, %2'sinin ise engellenemeyeceği (doğal afet vb. kaçınılmazlık durumları sebebiyle) anlaşılmaktadır. Diğer bir ifade ile her halükârda, iş kazalarının %98 oranında önlenebileceği görülmektedir. Dolayısıyla iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları ile işyerlerinde muhtemel tehlike kaynakları tespit edilip, ortaya çıkabilecek riskler kontrol altına alınabilirse meydana gelebilecek kazalar en aza düşürülebilir (Tozkoparan ve Taşoğlu, 2011, s. 186).

2.3.2.Meslek Hastalığı

5510 numaralı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'na göre iş kazası işyeri veya kanunda belirtilen yer ve sürelerde sigortalıyı o anda veya daha sonra fiziksel ya da ruhsal açıdan engelli durumuna sokan olaydır. Meslek hastalığı ise sigortalının çalıştığı işyeri veya yaptığı işin özelliğinden kaynaklanan, tekerrür eden bir sebeple veya işin yapılış koşulları nedeniyle maruz kaldığı geçici veya kalıcı hastalık, fiziksel veya ruhsal engellilik durumudur (Kanunu. Resmî Gazete; 2006. Sayı: 2632).

SGK Sağlık İşlemleri Yönetmeliğinin 64. maddesine göre Türkiye'de meslek hastalıkları 5 gruba ayrılmaktadır: kimyasal maddelerden kaynaklı meslek hastalıkları, mesleki cilt hastalıkları, pnömokonyozlar ve diğer mesleki solunum sistemi hastalıkları, mesleki bulaşıcı hastalıklar, fizik etkenlerle olan meslek hastalıkları.

Kimyasal meslek hastalıkları, işyerindeki gaz ve toz, diğer kimyasallar ve ağır metallere kaynaklanmaktadır. İkincisi, fiziksel ve mekanik etkiler sonucu ortaya çıkan hastalıklardır. Nedeni çalışma ortamındaki gürültü ve titreşim, soğuk ve ısı, ışınlar ve aydınlatma gibi çalışma koşullarından kaynaklanmaktadır. Diğer meslek

hastalıkları toz, bulaşıcı hastalıklar ve psikososyal meslek hastalıklarının yol açtığı meslek hastalıklarıdır (Yiğit, 2013, s. 71-77). İşyeri kazaları ve meslek hastalıklarının etkileri ise sosyolojik, psikolojik, tıbbi ve ekonomik olmak üzere çok boyutludur. Bu etkiler çalışanlar açısından, işveren açısından ve ülke açısından değerlendirildiğinde daha net olarak anlaşılabacaktır:

Çalışanlar Açısından:

İşyerlerinde sağlıklı ve güvenli çalışma ortamlarının sağlanmaması en çok çalışanları ve çalışanların yakınlarını etkilemektedir. Çalışmadığı süreçte geçimini sağlamakta sıkıntı yaşayabilir, sakat kalabilir veya hayatını kaybedebilir. Çalışan, sosyal güvenlik kapsamında olsa ve tazminat, geçici ve kalıcı iş görmezlik ödenekleri almış olsa dahi bu durum gelirinde azalmaya neden olacağından ailenin maddi kazancında genel bir düşüşe neden olmaktadır. Çalışan sosyal güvenlik kapsamında değil ise maruz kalacağı ekonomik sıkıntı ve kayıp çok daha fazla olacaktır. Her iki halde de çalışanın yaşadığı bu maddi kayıpların üzerine bir de ailesinde ve sosyal çevresi içerisinde statü kaybetme düşüncesi, başkalarına yük olma duygusu gibi durumlar eklenince çalışanın psikolojisi de olumsuz etkilenmektedir (Güvercinci, 2005, s. 28-30).

İşveren Açısından:

İş kazaları ve meslek hastalıkları sonucu meydana gelen olumsuz durumlar sadece çalışanları değil işverenleri de etkilemektedir. Zira iş kazaları ve meslek hastalıklarından kaynaklanan kayıplardan dolayı işverenlerin kârları ve rekabet gücü düşebilmektedir. İşverenin iş kazaları ve meslek hastalıkları sonucu tazmin etmek zorunda kaldığı maliyetler doğrudan ve dolaylı olmak üzere iki temel grupta toplanabilir: doğrudan ya da görünür maliyetler bir kısmı sigorta sistemiyle de telafi edilebilen, kolayca hesaplanabilen, kazaya ya da hastalığa maruz kalan çalışan ile diğer hak sahiplerine doğrudan yapılan maliyetlerdir. Daha ayrıntılı ifade etmek gerekirse bunlar ilk müdahale, ambulans ve tedavi giderleri, geçici veya daimî iş göremezlik, ölüm yardımları, çalışan veya yakınlarına ödenen maddi ve manevi tazminatlar, mahkeme harçları gibi kalemlerden oluşmaktadır.

Dolaylı ya da görünmez maliyetler ise iş kazası ve meslek hastalıkları neticesinde tam olarak hesaplanması pek mümkün olmaya maliyetlerdir. Her ne kadar görünmez maliyet olarak nitelendirilseler de asıl önemli olan maliyetler bu gruptakilerdir. Zira bu maliyetler; daha ziyade üretim kayıpları, işgücü kaybı, maliyetlerde artışlar, düşük kapasiteyle çalışma, işletme unvanının ve güvenilirliğinin zedelenmesi, çalışanların psikolojik durumlarının bozulması ya da işverene duyulan güvenin sarsılması gibi daha kapsamlı maliyetlerdir.

Bütün bu maliyetler de gösteriyor ki işverenin çalışanları için güvenli, konforlu ve sağlıklı çalışma ortamı oluşturmak için yapacağı eğitim, kişisel koruyucu donanımlar, güvenlik önlemleri harcamaları maliyeti artırıyormuş gibi gözüktü de uzun vadede iş kazalarının ve meslek hastalıklarının azalmasını sağlayacağı dolayısıyla üretimin sürdürülebilirliği ve üretim maliyetinin düşürülmesi sebebiyle işverenin kârını artıracaktır (Özkılıç, 2005, s. 13).

Ülke Açısından:

İşyerlerinde vuku bulan iş kazaları ve meslek hastalıklarının sebep olduğu ölümler, maddi ve manevi kayıplar özelde çalışanları ve işverenleri etkilese de genelde bütün ülkeyi etkilemektedir. Zira iş kazaları ve meslek hastalıklarından kaynaklanan kayıplar işyerlerinin rekabet gücünü olumsuz olarak etkilerken, buna paralel olarak ülkelerin gayri safi milli gelirlerini de etkilemektedir. Diğer bir ifade ile yaşanan olumsuzluklar bir taraftan ülkelerin ekonomik ve sosyal kalkınmaya dair hedeflerine olumsuz yansırken, diğer taraftan işyerlerinin ve ülkelerin itibar kaybetmesine de yol açabilmektedir.

ILO (Uluslararası çalışma örgütü), iş kazaları ve meslek hastalıklarını engellemek amaçlı iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin yatırımlar yapmanın ülkeler için büyük bir ekonomik yük oluşturmadığını belirtmektedir. Aynı örgüte göre asıl iş sağlığı ve güvenliğine yatırım yapmamak ülkeler için daha ağır ekonomik kayıplara neden olmaktadır. İstatistiklere yansıyan rakamlar bu konudaki yıllık kaybın, ülkelerin gayri safi milli gelirlerinin %4-5'ini oluşturduğu, yani her yıl takriben 2,8 trilyon doların iş kazaları ve meslek hastalıkları sebebiyle kaybedildiğini göstermektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan bir çalışma, hasar ve yaralanma ile

sonuçlanan iş kazalarının ortalama maliyetini 7.000-13.000 dolar, ölümlle sonuçlanan kazaların ortalama maliyetini ise 800.000-1.200.000 dolar olarak göstermektedir (Yılmaz, 2009).

3. BİLGİ MERKEZLERİNDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ

3.1. Çalışma Ortamını Etkileyen Faktörler

İş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının temel hedefi çalışma ortamındaki riskleri belirlemek, bu riskleri kontrol etmek ve çalışma ortamındaki olası olumsuz etkenleri en aza indirmektir. Böylece çalışanları fizyolojik ve psikolojik olarak koruyarak en uygun çalışma ortamında çalışmalarını sağlamaktır (Saygun, 2002).

Diğer iş yerlerinde olduğu gibi içinde bulunduğumuz bilgi çağıının en önemli kurumlarından olan bilgi merkezlerinde de çalışanların güvenlik ve sağlığını tehdit eden durumlar söz konusu olabilmektedir. Kaldı ki bilgi merkezlerinde iş sağlığı ve güvenliği, sadece çalışanlar ve koleksiyon açısından değil kullanıcılar açısından da son derece önemli ve ihmal edilemez bir gerekliliktir. Bilgi merkezlerini iş sağlığı ve güvenliği açısından riskli hale getiren tehlikeler temelde şu şekilde sıralanabilir: kayma riski, takılıp düşme, kişisel güvenlik endişeleri, bel ağrıları, yetersiz aydınlatma, küf, toz, yetersiz iş istasyonları, kötü iç hava kalitesi ve psikolojik baskı (Health and Safety Guide for Libraries, 2006, s. 11).

Bilgi merkezlerindeki iş sağlığı ve güvenliğini tehdit eden tehlikeler şu şekilde açıklanabilir:

3.2. Fiziksel Etkenler ve Bina Özellikleri

Bilgi ve dokümantasyon merkezlerinin tasarımında binalar ve binaların fiziksel özellikleri en mühim faktörlerdir. Binanın uygun tasarımı ve koşulları yapısal içeriğini belirlerken, diğer faktörler de bina koşullarına bağlı olarak oluşacaktır.

Fiziksel faktörlerin uygunsuzluğunun ya da elverişsizliğinin en önemli nedenlerinden biri Bilgi ve Dokümantasyon Merkezi'nin kütüphane binası olarak tasarlanmamış olması ve binanın işlevsel olarak yetersiz olmasıdır (Küçükcan, 2007).

Bilgi merkezlerinde genellikle bu tür fiziksel faktörlerden kaynaklanan tehlikeler, kitaplar, merdivenlerdeki basamaklar, rafların yerleşimi, mobilyaların keskin kenarları, açık dolaplar, aşınmış halılardan kaynaklanır. Bu faktörlerin yanında gelişti

güzel veya beceriksiz hareketler, sıkışık hareketler, kaymalar, takılmalar ve düşmeler gibi aslında bireysel ve kurumsal önlemlerle engellenebilecek özensiz ve tedbirsiz durumlar da bilgi merkezlerindeki iş sağlığı ve güvenliği açısından riskli fiziksel faktörlere girmektedir (Pal, 2019, s. 166).

Ses, ısı, ışık, radyasyon, toz ve küf gibi unsurlar da bilgi merkezlerindeki fiziksel faktörlerden kaynaklanan çalışma ortamını riskli hale getiren etmenlerdir.

Gürültü; insanların duyma sağlığını ve işitme organını olumsuz şekilde etkileyen, fizyolojik ve psikolojik dengesini bozan, çalışma performanslarını düşüren, çevrenin letafetini ve dinginliğini bozarak özelliğini değiştiren, gelişigüzel bir niteliğe sahip istenmeyen seslerden meydana gelen önemli bir çevre kirleticisi olarak tanımlanabilir (Çetinkaya ve Baykent, 2017, ss. 15-31).

Gürültü bilgi merkezlerinde de istenmeyen ve genellikle kullanıcılar üzerinde olumsuz etkilere sahip olan, rahatsızlık verici seslerdir (Güneş, 2009, s. 5). Ses düzeyinin ölçü birimi dB (desibel)'dir. Normal konuşma seviyesi, genellikle 60-65 dB(A) (A-ağırlıklı desibel) iken sıkıntı ve rahatsızlığı engellemek için arka plan gürültüsü 50-55 dB(A) olmalıdır. Kütüphanelerde ise arka plan gürültü düzeyi yaklaşık 50 dB(A) olmalıdır (Health and Safety Guide for Libraries, 2006, s. 35).

Çalışma ortamında gürültü hem çalışanlar hem de kullanıcılar üzerinde artan kas gerginliği ve yorgunluğu ile sonuçlanan bir stres kaynağı olabilir. Diğer taraftan gürültü düzeyinin çok az olması da sıklıkla, rahatsızlık ve stresin önüne geçmek, zihinsel yoğunlaşma gerektiren çalışmalarda dikkati dağıtmamaktır (Akkaya, 2017, s. 513). Bilgi merkezlerinde bir takım standart yöntemlerle gürültü kontrol altına alınabilir. Bunun için yapılması gerekenler şunlardır: Makinelerin altına dolgu; gürültülü makineleri kapakla korumak, yerleri halı kaplamak; ses emici bölmeler oluşturmak, akustik tavan plakaları; gürültülü cihazları değiştirmek, izolasyon veya yerini değiştirmek (Voluntary Code of Practice, 1998, ss. 13-14).

Aydınlatma, bir nesneye veya yüzeye düşen ışık miktarı şeklinde tanımlanır ve "lux" adı verilen birimlerle ölçülür (10 lux = yaklaşık 1 fit mum). Genel ofis alanlarında aydınlatma 200 ile 550 lux arasında olmalı, gerektiğinde yerel aydınlatma

yapılmalıdır. Çalışma ortamında iyi aydınlatmanın olması, iş sağlığı ve kaza koruması açısından son derece mühimdir. Aydınlatmanın amacı, insanların işlerinin detaylarını ve çalışma ortamını görmelerine yardımcı olmak ve rahat bir şekilde çalışmalarını sağlamaktır. İyi bir aydınlatma için ışığın miktarı, parlaklığı, yoğunluğu, ışın boyutu, süresi, yansımaları ve renk faktörleri dikkate alınmalıdır. Işık eşit olarak dağıtılmalı, doğru yönlendirilmeli, gölge düşürmemeli veya titrememelidir. Yetersiz aydınlatmaya sahip çalışma ortamları kazalara ve düşük iş verimliliğine yol açar (Güneş, 2009, s. 7).

Uygun olmayan aydınlatma bilgi merkezi kullanıcıları ve çalışanlarını da olumsuz etkiler. Işık çok parlak ise kamaşma ve optik sinirin aşırı uyarılmasına bağlı olarak bozulma meydana gelir (Güler, 2002). Bilgi merkezlerindeki yetersiz veya uygunsuz aydınlatma, göz yorgunluğuna (ağrı, kaşıntı, kızarıklık ve yırtılma), bulanık görme, kuru veya kaşıntılı gözlere, ışığın parlaklığından dolayı rahatsızlık gibi sağlık problemlerine yol açabilir. Bilgisayar ekranına yansıyan parlama da gözlerde rahatsızlığa sebep olur. Bu sorun için pencerelerde perde veya panjur kullanmak veya monitörlere yayıcı ekranlar yerleştirmek çözüm olabilir (Voluntary Code of Practice, 1998, s.13).

İş sağlığı ve güvenliği açısından fiziki koşullar içerisinde diğer bir önemli faktör de ısı konfordur. Isıl konfor, hava sıcaklığı, nem ve hava hareketliliği değişkenlerine bağlıdır.

Bilgi merkezlerinde ısı rahatlık için en ideal aralıklar olarak 17-22 ° C sıcaklık ve %45-70 nem aralığı kabul edilmektedir (Voluntary Code of Practice., 1998, s.13). Nem çok düşük ise çalışanlarda boğaz ve burun kuruluğu gibi belirtilere neden olur. Yüksek nem (%70'in üzerinde) insanları havasız hissettirir ve bu da çalışma ortamında (özellikle kapalı alanlarda) bakteri ve mantar oluşumuna neden olur (Health and Safety Guide for Libraries, 2006, p.36). Küfler, bakteriler ve mantarlar bazı hassasiyeti olan kişilerde alerjik tepkimelere neden olur ve bu tepkimeler hassas çalışanlar ve kullanıcılar açısından ciddi sağlık problemleri oluşturur (Akkaya, 2017, s. 514). Ayrıca bu faktör kütüphane koleksiyonunu özellikle basılı materyalleri olumsuz etkiler.

Bilgi merkezi çalışma ortamı için bir başka etkin engelleyici tedbir, yeni işe alımları ve yeni yöneticileri kontrol etmektir. Bu aralığa dahil edilebilecek sorunlar ve kontrol önlemleri aşağıdaki kategorilere ayrılabilir.

Çalışanlar için;

- İşin muhtemel tehlikeleri nelerdir?
- Sağlık ve güvenlik kuralları ve sorumluluklarına dair eğitime sahip miyim?
- Sağlık ve güvenlikle alakalı olarak yükümlülüklerim nelerdir?
- Bir sorun ile karşılaşmam durumunda kime başvuracağım?
- Yazılı bir halde güvenli iş uygulamaları mevcut mu?
- Respiratör (solunum cihazı, nefes filtresi, gaz maskesi) gibi kişisel koruyuculuğu olan cihaz kullanmam gerekiyor mu?
- Yangın veya diğer acil durumlarda ne yapmam lazım?
- Yangın söndürücülerini, ilk yardım kitlerini ve odaların yerini biliyor muyum?
- Güvenliğe ilişkin soruları yanıtlamak kimin sorumluluğundadır?
- İş sırasında yaralanırsam ne yapmam gerekiyor?

Yöneticiler için (iş sağlığı ve güvenliğinden sorumlu);

- Çalışanlar “için güvenliğin” önemini açıklayın.
- “Çalışanlara güvenlik” kuralları ve bilgilerin güncellenmesi konusunda sürekli hatırlatma.
- Güvenli iş uygulamalarını yönetin ve çalışanların bunlara uymasını sağlayın.
- Güvenli davranışa iltifat edin.
- Çalışanları güvenli çalışma uygulamaları geliştirmeye ve tehlike analizine katılmaya teşvik edin.
- Katılımı ödüllendirin.
- Bir örnek oluşturun.

- “Kitap, video veya edebiyat gibi hususlarda personelce alınması gereken güvenliğin sağlandığından emin olun”.
- Çalışanları bilgilendirin ve önerilerini / fikirlerini dinleyin (Health and Safety Guide for Libraries, 2006, s.6).

3.3. İç Ortam Hava Kalitesi

Hava kalitesi; İç ve dış ortam havasının belirleyici değişkenlerin varlığı ve yoğunluğu ile tespit edilen özellikleri olarak tanımlanabilir. Hava kirliliği ise iç ve dış ortamda tabi süreçleri bozarak halk sağlığını etkileyecek düzeyde ve yapıdaki kirleticilerin mevcudiyetidir (Dörtbudak, 2008).

Bilgi merkezlerinde çalışanların ve kullanıcıların olumsuz şartlardan etkilenmemesi için nemin önlenmesi, yeterli güneş ışığı ve uygun aydınlatma gibi diğer fiziki etkenler kadar iç ortam hava kalitesinin uygun nitelikte olması da son derece önemlidir. Zira iç ortam hava kalitesinin yetersizliği çalışanların iş verimlerini düşürebildiği gibi bir takım sağlık problemlerine de yol açabilmektedir. İç ortamdaki havanın, dış ortamdaki havaya nazaran 70 kat daha kirli olması nedeniyle kalitesiz iç hava koşullarında çalışanlar ciddi risk altındadırlar. Kalitesiz iç hava şartları bilgi merkezlerinde sadece çalışanlar için değil aynı zamanda kullanıcılar ve koleksiyon üzerinde de olumsuz etkilere sahiptir (Güneş, 2009).

Bilgi merkezleri çalışma ortamında iç hava kalitesini bozacak, hem çalışanlar, hem kullanıcılar hem de koleksiyon açısından riskli hale getirecek hava kirleticileri şu şekilde sıralanabilir: bitkilerden kaynaklanan küf, mantar türü biyolojik kirleticiler; bina yapılırken kullanılan fiberglas ve asbest lifleri; kontrplak, yonga ve halı gibi malzemelerden kaynaklı formaldehit; boya, yapıştırıcı, kozmetik ve temizlik ürünleri kaynaklı uçucu organik bileşikler; teneffüs edilen havadaki karbondioksit ve sigara dumanı; ortamdaki kişilerden gelen beden kokuları ve parfümler; bilgisayar, fotokopi makinesi veya diğer donanımlardan kaynaklanan zehirli gazlar; iç sıcaklık, nem, gürültü, aydınlatma ve diğer çevre şartlarından kaynaklanan bakteri, virüs, küf ve toz akarları (Akkaya, 2017, s. 514).

İç hava kalitesinin yetersizliğinin çalışanlar üzerindeki olumsuz etkisi literatürde “*hasta bina sendromu*” olarak da adlandırılmaktadır. WHO tarafından yayınlanan raporlarda, günümüz toplumlarında insanların vakitlerinin %90’ını kapalı mekanlarda, bunun %70’ini iş, arta kalan %20’sini ise evde geçirdikleri ifade edilmektedir (Aytaç ve Tüfekçi, 2018, s. 137). Bina ve kapalı ortamın bazı özelliklerinden kaynaklanan iç hava kalitesinin olumsuz şartları sonucunda çalışanların gözlerinde batma, yaşarma, kaşıntı, alerji, üst solunum yollarında burun akıntısı ve burun tıkanıklığı, boğazda kuruma, tahriş, göğüste sıkışıklık ve hırıltı, baş ağrısı, yorgunluk, yoğunlaşma bozukluğu, ciltte alerji, kaşıntı, kuruma ve yanma gibi bulgular genel olarak “*hasta bina sendromu*” olarak adlandırılmaktadır. Diğer bir ifadeyle belirli bir mekânda yaşarken veya çalışırken beliren ve rahatsızlık veren ancak sözkonusu ortamdan uzaklaşınca kaybolan semptomlar “*hasta bina sendromu semptomları*” olarak tanımlanmaktadır.

WHO ise hasta bina sendromunun en yaygın semptomlarını şu şekilde tanımlamaktadır: (WHO, 1982).

“• *Tahriş olmuş, kuru ya da sulanan gözler (bazen kaşıntı, yorgunluk, kızarıklık, yanma veya kontakt lens kullanma zorluğu gibi tanımlanabilir),*

• *Tahriş olmuş, akan ve tıkanmış burun (bazen tıkanıklık, burun kanaması, kaşıntılı ya da tıkalı burun olarak tanımlanır),*

• *Kuru ya da ağrılı boğaz (bazen tahriş, üst solunum yolu tahrişi veya yutma güçlüğü şeklinde tanımlanabilir),*

• *Kuruluk, kaşınma veya ciltte tahriş, döküntü.*

• *Baş ağrısı, rehavet, asabiyet ve zayıf konsantrasyon gibi daha az spesifik semptomlar”*

Gönüllü ve arkadaşları ise “YTÜ Şevket Sabancı Kütüphane Binası İç Ortam Havasındaki Partiküllerin İncelenmesi” başlıklı çalışmalarında; kötü iç hava kalitesinin yol açtığı, genel sağlık sorunları ve semptomlarını tanı ve ayırıcı kriterler olarak şu şekilde ifade edilmektedir:

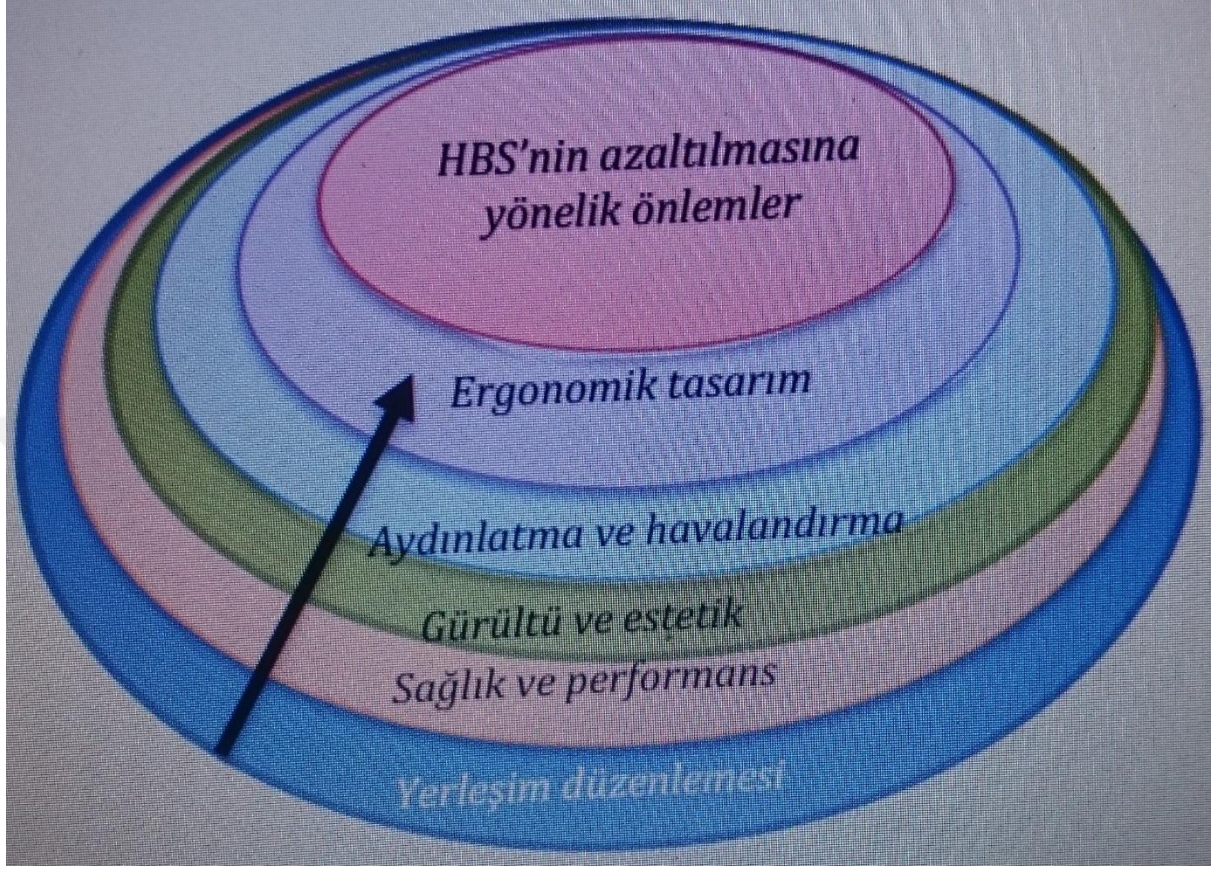
Tablo 3.1. İç Hava Kalitesinin Olumsuz Şartlarından Oluşan Şikayetler ve Semptomlar

Şikayetler/Semptomlar	Sigara Dumanı	Yanıcı Bileşikler	Biyolojik Kirlenimler	Uçucu Bileşikler	Hasta Bina Sendromu
Burun Tıkanıklığı	✓	✓	✓	✓	✓
Faranjit/Nezle	✓	✓	✓	✓	✓
Hırıltılı Nefes	✓	✓		✓	✓
Hazımsızlık	✓		✓		✓
Göz İltihaplanması/Gözde Kaşınma	✓	✓	✓	✓	✓
Baş Ağrısı/Baş Dönmesi	✓	✓	✓	✓	✓
Uyuşukluk/Aşırı Yorgunluk/Kırgınlık		✓	✓	✓	✓
Mide Bulantısı/Kusma		✓	✓	✓	✓
Halsizlik		✓	✓	✓	✓
Ciltte Kızarıklık/Kaşıntı			✓	✓	
Ateş/Soğuk Algınlığı			✓		
Kalp Sıkışması		✓			
Retinal Zayıflama		✓			
İşitme Kaybı				✓	

Kaynak: (Gönüllü, vd. 2002).

Binadaki iç hava kalitesinin sürekli kontrol edilmesi, çalışma ortamında düzenli arınık yapılmasının yanısıra, binanın olumsuz fiziksel faktörlerinin ortadan kaldırılarak standartlara uygun ve önleyici tedbirler alınmasıyla çalışanlar üzerinde hasta bina sendromunun tesirleri azaltılacak ya da tamamen yok edilecektir (Güneş, 2009, s. 15).

Şekil 3.1: Hasta Bina Sendromunun Azaltılmasına Yönelik Önlemler

Kaynak: Aytaç ve Tüfekçi, 2018, s. 141.

Aytaç ve Tüfekçi, Oodith ve Parumasur'dan aktardıkları bu şekilde de görüldüğü gibi hasta bina sendromunun önlenmesi ya da en aza indirilebilmesinin ergonomik olarak yapılacak birtakım düzenlemelerle mümkün olabileceğini vurgulamaktadırlar.

3.4. Ergonomik Şartlar

Genel olarak ergonomi, insanların anatomik özelliklerini, fizyolojik kapasitelerini ve toleranslarını dikkate alarak, çalışma ortamındaki tüm faktörlerin etkisi ile ortaya çıkabilecek bedensel ve psiko-sosyal stresler karşısında, insan-makine-çevre

uyumunun temel yasalarını ortaya koymaya çalışan çok disiplinli bir araştırma geliştirme alanıdır (Çetinkaya ve Baykent, 2017, s. 16).

Daha anlaşılır bir ifade ile ergonomi anatomi, fizyoloji ve psikoloji bilim dalları ile etkileşim halinde “*insanı işe uygun duruma getirmek*” ve “*işi insana uygun duruma getirmek*” amacıyla çalışan bir bilim dalıdır.

Ergonominin ana amacı, insana uygun işlerin tasarımını yaparak insan yaşamının standardını artırmak ve dolayısıyla kademeli olarak toplumun refahına katkıda bulunmaktır. Ergonomi aynı zamanda tasarımla da etkileşim halindedir. Zira yetersiz tasarım verileri birçok iş kazası ve işe bağlı sağlık sorunlarının kaynağını oluşturabilir. Dolayısıyla iş kazalarının ve iş kaynaklı sağlık problemlerinin engellenmesinde ergonominin son derece mühim bir rolü vardır (Güneş, 2009, s. 26). Bilgi merkezlerinin çalışma koşullarına bakıldığında yeterli ergonomik şartların sağlanması daha da önemli hale gelmektedir.

Kötü ergonomik şartlar daha ziyade kas-iskelet sistemini olumsuz etkilemektedir. Bu durum ise bireylerin yaşam konforunu düşürmektedir. Söz konusu yaralanmalar en çok boyun, omuz, kol ve el bileğindeki sinirlerde, tendonlarda, kaslarda, eklem kapsülünde oluşmaktadır. Yetersiz ergonomik şartlardan ortaya çıkan bu kas-iskelet yaralanmaları oluşum sebepleri bakımından temel gruba ayrılır: tekrar, çaba, duruş ve süre.

Tekrarlayıcı hareketlerde sürekli aynı kas ve eklem grupları çalıştığı için önlem alınmazsa zaman içinde önemli sağlık sorunlarının ortaya çıkmasına sebep olabilir. Birikimli Travma Bozuklukları da denilen bu sağlık sorunlarının sürekli bilgisayar başında oturarak tekrarlamalı hareket yapan çalışanlarda daha ziyade ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Bu şekilde çalışanlarda boyun, omuz, eklem ve bel ağrısı şikâyetlerinin bilgisayar kullanmayan çalışanlara göre %82 daha fazla olduğu saptanmıştır (Güneş, 2009, s. 38). Özellikle bilgisayar başında uzun süre veri girişi için klavye ile yazma ve fare kullanımı bilgi merkezi çalışanlarının tekrarlanan hareketlerine en önemli örnektir. Bu duruma bilinçsiz bilgisayar kullanımı, uzun zaman bilgisayar başında çalışırken el, kol, gövde ve bacağın duruş ve oturuş bozuklukları eklenince çalışanlarda ciddi sağlık problemlerine sebep olmaktadır. Önemli fiziksel çaba gerektiren işlerin yapılması sırasında kas-iskelet sistemi

zorlanabilir. Kişiler fizyolojik kapasitelerinin üzerinde çaba gerektiren işler yapmak zorunda kaldıklarında kas-iskelet yaralanmalarına maruz kalabilmektedirler. Bilgi merkezlerinde bu tür gayret gerektiren yük kaldırma ve taşıma işlemleri sıklıkla gerçekleşen işlemler arasındadır. Bilgi merkezlerinde özellikle kitapların ve bilgi kaynaklarının, satın alma, ciltleme, rafa yerleştirme gibi kullanıma hazır hale getirilmeleri süreçleri ciddi gayret gerektiren işlerdir. Bilgi merkezi çalışanları bu tür işlemlerde mümkün olduğunca elle kaldırma ya da taşıma yerine mekanik kaldırma ve taşıma sistemlerinden yardım almalıdır. Mekanik araçların kullanılmaması durumunda yükün kütleli ağırlığı hafif olmalıdır. Ya da taşıma işlemi çekme, itme, kaydırma şeklinde de yapılmalıdır. Diğer taraftan kişiler uzun süre yanlış ve sabit beden pozisyonlarında kaldıklarında rahatsızlık ve yorgunluk hissederler. İşin tabiatı gereği bilgi merkezlerinde de uzun süre aynı pozisyonda kalınması gerekebilir. Bu durumda saatlerce pozisyon değiştirmeden oturan kişide rahatsızlık hissine sebep olur. Bu rahatsızlık gerek fiziksel gerek ergonomik gerekse psikolojik boyutta olabilir. Çalışma süresi de ergonomi bakımında mühim bir diğer risktir. Kas-iskelet sistemi rahatsızlıkları birdenbire ortaya çıkmaz, önce yavaş yavaş gelişir, haftalar, aylar hatta yıllar sonra kendisini gösterir (Akkaya, 2017, s. 515).

Bilgi merkezlerinde alınacak bazı önlemlerle bu olumsuzluklar en aza indirilebilir. Bunlar çalışma ortamında yapılan ergonomik düzenlemeler ve çalışanların konuya ilişkin bilinçlendirilmesi, kas-iskelet sistemini güçlendirici egzersizlerin çalışma ortamında yapılabilmesi bu tür ergonomik yetersizlikten kaynaklı kas-iskelet sistemi rahatsızlıklarını önlemede en etkin yöntemlerdendir (Güneş, 2009, s.39).

3.5. Çalışanların Psikososyal Sorunları

İnsanoğlunu diğer canlılardan ayıran en önemli özelliklerinden biri de sosyal bir varlık olmasıdır. Toplum içerisinde diğer insanlarla bir arada yaşamak ve onlarla etkileşim içerisinde bulunmak aynı zamanda insanoğlu için bir ihtiyaçtır. Yine insanın bu sosyal vasfı, çalışma ortamındaki halini, sağlık ve güvenlik içinde olmasını, verimliliğini, üretkenliğini ve başarısını etkileyen mühim bir faktördür (Güneş, 2009, s. 28).

Leka ve Cox, (2008, s. 1) psiko-sosyal riskleri; *“İşyerlerinde yönetim uygulamalarından kaynaklanan örgütsel sorunların çalışanlarda oluşturabileceği psikolojik ve sosyal boyutla bağlantılı kayıplar”* olarak değerlendirmektedir.

Günümüzde birbirini takip eden ve baş döndürücü bir hızla gerçekleşen teknolojik devrimler, iş ve çalışan kavramlarının tanımlarını değiştirmiş, iş sağlığı ve güvenliği alanında çeşitli yeni riskler yaratmıştır. Çalışan üzerinde olumsuz etkileri olan ve diğer risk gruplarına göre daha az duyarlı olan fiziksel, kimyasal ve biyolojik riskler dışında kalan bu faktörler “psikososyal riskler” olarak adlandırılır (Milczarek, 2007).

Çalışanlar üzerinde en sık görülen psikolojik ve ruhsal sorunlar stres, depresyon, tükenmişlik, anksiyete bozuklukları olarak sıralanabilir.

Stres bireyin dengesini bozan herhangi bir faktördür ve çevrenin istekleri ile bireyin istekleri arasında uyumsuzluk olduğu zaman baş göstermektedir. Stres durumunda insan üzerinde ağır bir baskı hisseder ve strese karşı kendini korumak için alarm durumuna geçer. Çalışma ortamında ise özellikle çalışanın yaptığı işle alakalı belirsizlikler, meslektaş ve yönetici desteğinden yoksun olması, elverişsiz çalışma ortamı, aşırı iş yükü, iş güvensizliği, işi zamanında bitirememeye kaygısı, işle ilgili teknolojik değişimlere uyum sağlayamama, personelin uygun ve dengeli olmayan dağılımı, çalışan ücret adaletsizliği çalışma ortamından kaynaklanan kurumsal stres faktörü sebepleridir (Güneş, 2009, s.28).

Bunların dışında bilgi merkezlerine özgü çalışanlar üzerinde psiko-sosyal sorunlar da mevcuttur. Zira bazı bilgi merkezleri bulundukları yer bakımından ferah, havadar yerlerde değildir. Bilgi merkezleri 7/24 hizmet anlayışı ile gece geç saatlere kadar hizmet verebiliyor ve bütün çalışanlar bu saatlerde aynı tempo ve istekle çalışamayabilirler. Bilgi merkezleri her konuda yardıma ihtiyacı olan ya da problemlerini dile getiren çok çeşitli kullanıcı profiline sahiptirler. Yine kullanıcıların çeşitli demografik profillerinin olması bilgi merkezi çalışanlarında zaman zaman strese sebep olabilmektedir. Zira sürekli değişen ve yakından tanınmayan kişilerle muhatap olmak ve iletişim kurmak zorunda kalmak herkes için mümkün olamayabilir. Ayrıca bilgi merkezi çalışanlarının üzerlerinde çoğunlukla yoğun bir büro işi ve aşırı bir iş yükü vardır (Akkaya, 2017, s. 517).

Tükenmişlik çalışanların baş etmesi gereken bir diğer psiko-sosyal sorundur. Uzun süreli iş yoğunluğundan kaynaklanan, çalışanın işini etkili olarak yapamamasıdır. Tükenmişliğin çalışanda temel semptomları enerji kaybı, motivasyonda eksilme, çalışma arkadaşlarına karşı olumsuz tutum ve davranışlar, ya da iş arkadaşlarıyla iletişimi en aza indirme şeklindedir.

Tükenmişlik, çoğunlukla stresle baş edememe ve bazı destek sistemlerinden yoksun olma sonucunda ortaya çıkar. Çalışanın gösterdiği iyi performansın takdir edilmediği, ödüllendirilmediği ve kendisinin bunu kabullenmediği durumlarda baş gösterir. Bu ise devamlı ümitsizlik ve olumsuzluğun hâkim olduğu bir enerji ve isteklendirme tükeniştir. 1996 yılında Mary Ann Affleck, bilgi merkezi çalışanlarına uyguladığı anket çalışmasında 142 çalışanda tükenmişliğin yaklaşık %52,8 oranında olduğunu saptamıştır. Dikkat azalması, kararsızlık, halsizlik ve memnuniyetsizlik bireyin çalışma ortamında hem iş kalitesini hem de yaşam kalitesini etkileyebilmektedir.

Sıralanan bütün bu çalışma ortamındaki psiko-sosyal sorunlar çözülmediği takdirde çalışanların çalışma ortamından memnuniyetsizlik ve doyumsuzluk duymalarına dolayısıyla hem iş kalitesinin hem de yaşam kalitelerinin düşmesine yol açacaktır. Çalışanlar bu sorunlarla baş edemediği ya da sistematik bir yardımla üstesinden gelmedikleri takdirde daha ciddi fizyolojik ve psikolojik sorunlarla karşı karşıya kalacaklardır.

Bilgi merkezi çalışanları için de söz konusu psiko-sosyal sorunların ortaya çıkmasını ve büyümesini önlemek amacıyla bazı tedbirler alınabilir. Bunları; haksız çalışma şartlarına meydan vermemek ya da “en aza indirmek için izlenecek politikalar oluşturmak, karar vermede bütün çalışanların katkısının sağlanacağı bir tutum geliştirmek, tıbbi ve sosyal desteğe erişimi kolaylaştırmak, yetenek, eğilim ve kişiliğe uygun işler ile çalışanları eşleştirmek, stresi en aza indirmek için işi gerektiğinde yeniden kurgulamak, sosyal destek sistemini fonksiyonel kılmak ve sorunlu çalışanlara destek olmak şeklinde sıralanabilir (Akkaya, 2017, s.517).”

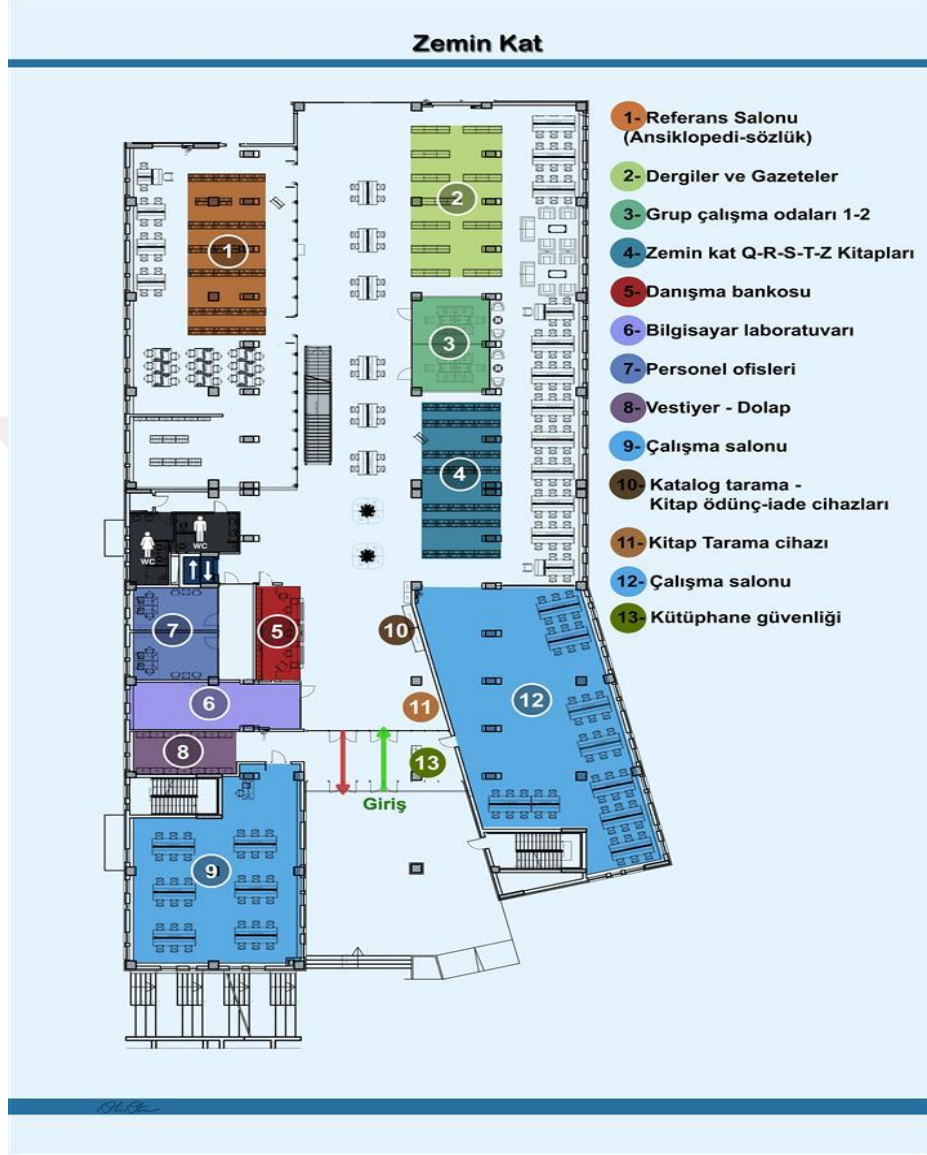
4. ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANESİ İLE CİBUTİ ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANESİ ARASINDA İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ KARŞILAŞTIRMASI

4.1. Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphanesi Hakkında

Çankırı Karatekin Üniversitesi 2007 yılında kurulduktan bir yıl sonra ÇAKÜ Kütüphanesi, 2008 yılının son aylarında Güzel Sanatlar Fakültesi Güven DİNÇER salonunda hizmet vermeye başlamıştır. Kütüphanenin ilk dermesini Anayasa Mahkemesi Başkan Eski Vekili Sn. Güven DİNÇER'in Güzel Sanatlar Fakültesine bağışladığı 1500 adet kitap oluşturmakta idi. Diğer taraftan YORDAM Kütüphane Otomasyon Programı temin edilerek merkez ve bağlı birim kütüphanelerinde mevcut kitaplar otomasyon sistemine aktarılmaya başlanmıştır. Ardından Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanı Sn. Prof. Dr. Sadık TURAL'ın kendisine ait 15.000 adet kitabı merkez kütüphanesine bağışlamasıyla kütüphane dermesi zenginleşmiştir. Üniversite senato kararıyla yapmış olduğu bu bağıştan dolayı merkez kütüphaneye Prof. Dr. Sadık TURAL adı verilmiştir. Üniversitenin 2014'te Uluyazı Kampüsüne taşınmasıyla, kütüphane de geçici olarak Merkezi Dersliklerde hizmet vermeye devam etmiştir. 2014'te Uluyazı Kampüsünde yapımına başlanılan kütüphane binasının 2016'da bitmesi ile kütüphane şimdiki yerine taşınmıştır. 7000 m² civarında kullanım alanına sahip olan kütüphanede 3 grup çalışma odası ve 7 bireysel çalışma odaları mevcuttur. Yaklaşık 50.000 kaynak kitap ile kullanıcılara hizmet verilen kütüphanede ayrıca Elektronik kaynaklar bakımından ULAKBİM (Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi) tarafından erişim sağlanan veri tabanları kullanıcıların hizmetine sunulmuştur. Ayrıca kütüphanede, daire başkanı, şube müdürü, kütüphaneci, bilgi işlem memuru ve hizmet personeli unvanlarıyla 13 personel mevcuttur (Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, 2021).

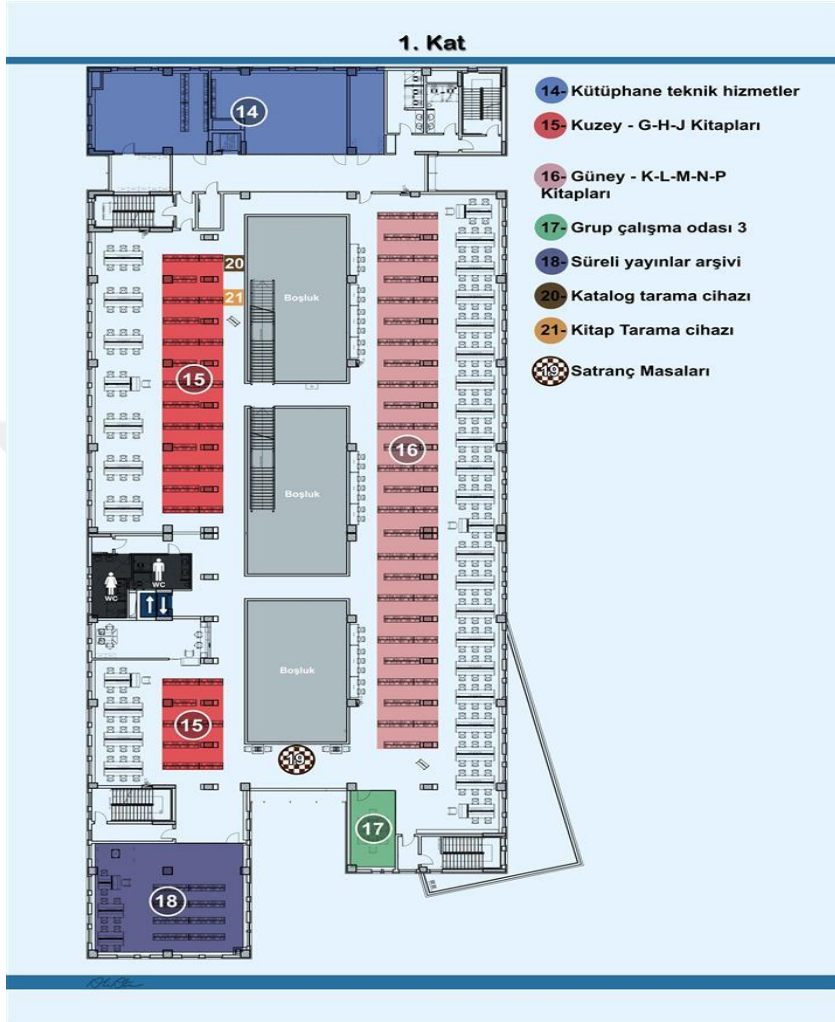
İki katlı bir binaya sahip olan ÇAKÜ Kütüphanesinin zemin kat, 1. Kat ve 2. Kat yerleşim düzeni aşağıdaki gibidir:

Şekil 4.1: ÇAKÜ Kütüphanesi Zemin Kat Yerleşim Planı

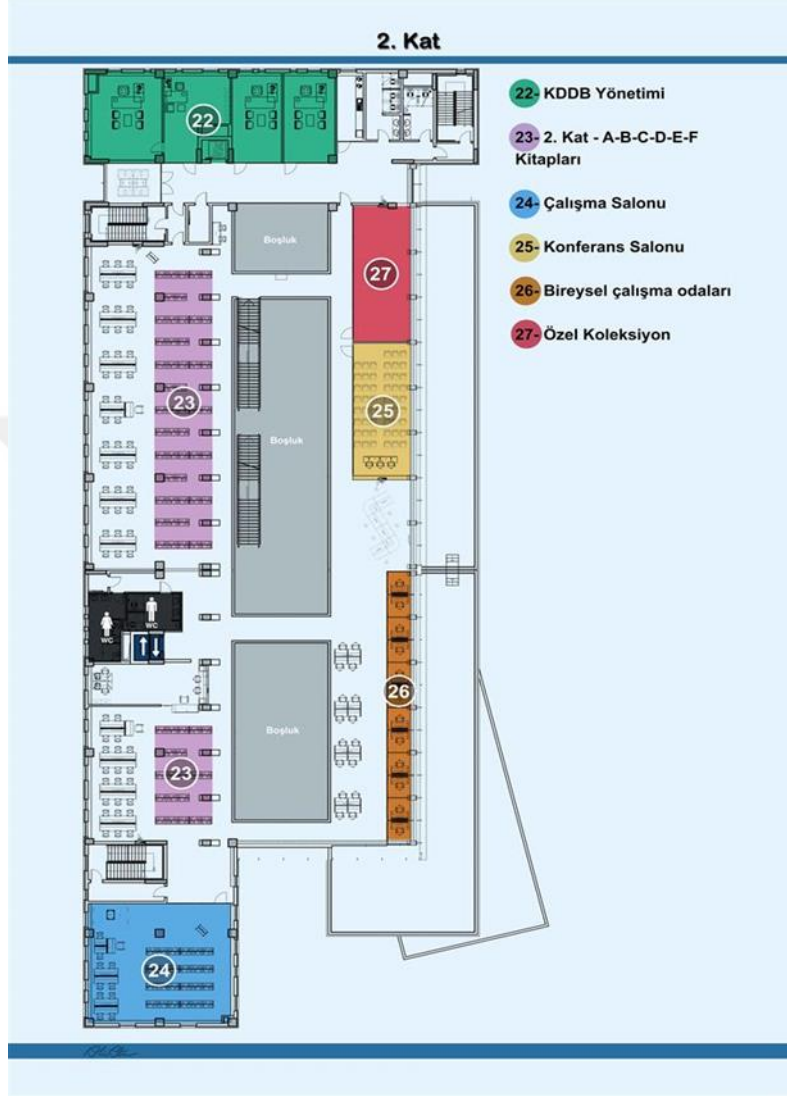
Kaynak: Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı (2021).

Şekil 4.2: ÇAKÜ Kütüphanesi 1. Kat Yerleşim Planı

Kaynak: Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı (2021)

Şekil 4.3: ÇAKÜ Kütüphanesi 2. Kat Yerleşim Planı

Kaynak: Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı (2021)

4.2. ÇAKÜ Kütüphanesi'nde İş Sağlığı ve Güvenliği

4.2.1. Binaların Fiziksel Faktörleri ve Özellikleri

Çankırı Üniversitesi Kütüphanesi binası kütüphane binası olarak tasarlanmış, modern ve işlevsel olarak yeterli bir binadır. Bilgi merkezlerinde genellikle fiziksel faktörlerden kaynaklanan başlıca tehlikeler olan, kitaplar, merdiven basamakları,

rafların yerleşimi, mobilyaların keskin kenarları, açık dolaplar, aşınmış halılar gibi tehlikeler bu binada bulunmamaktadır.

Şekil 4.4: ÇAKÜ Kütüphane Rafları

Kaynak: “Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı (2021)”

Şekil 4.5: ÇAKÜ Kütüphane Rafları

Kaynak: “Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı (2021)”

Yukarıdaki şekillerde görüldüğü gibi ÇAKÜ kütüphane rafları hem personel hem de kullanıcılar için güvenli bir şekilde düzenlenmiştir. Raflar arasındaki mesafe personel ve kullanıcıların sıkışık hareketler, kaymalar, takılmalar ve düşmeler gibi iş sağlığı ve güvenliği açısından riskli fiziksel faktörlerden zarar görmelerini engelleyecek şekildedir.

Şekil 4.6: ÇAKÜ Kütüphane Merdivenleri

Kaynak: “Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı (2021)”

Şekil 4.7’de görüldüğü gibi ÇAKÜ kütüphane merdivenleri basamak yüksekliği ve korkulukların sağlamlığıyla iş sağlığı ve güvenliği açısından uygun iken basamaklarda kaydırmaz bandın bulunmaması bir eksiklik teşkil etmektedir. Aynı şekilde yaşam filesinin bulunmaması da bir diğer eksiklik olarak görülmektedir.

ÇAKÜ kütüphane binası engelliler açısından da erişilebilir bir bina olarak tasarlanmıştır. Aşağıdaki görsellerde görüleceği üzere engellilerin binaya erişimini sağlamak için engelli rampaları ve üst katlara erişimlerini sağlamak için de asansörler mevcuttur.

Şekil 4.7: ÇAKÜ Kütüphanesi Engelli Rampası

Kaynak: “Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı (2021)”

Şekil 4.8: ÇAKÜ Kütüphane Asansörü

Kaynak: “Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı (2021)”

Aydınlatma:

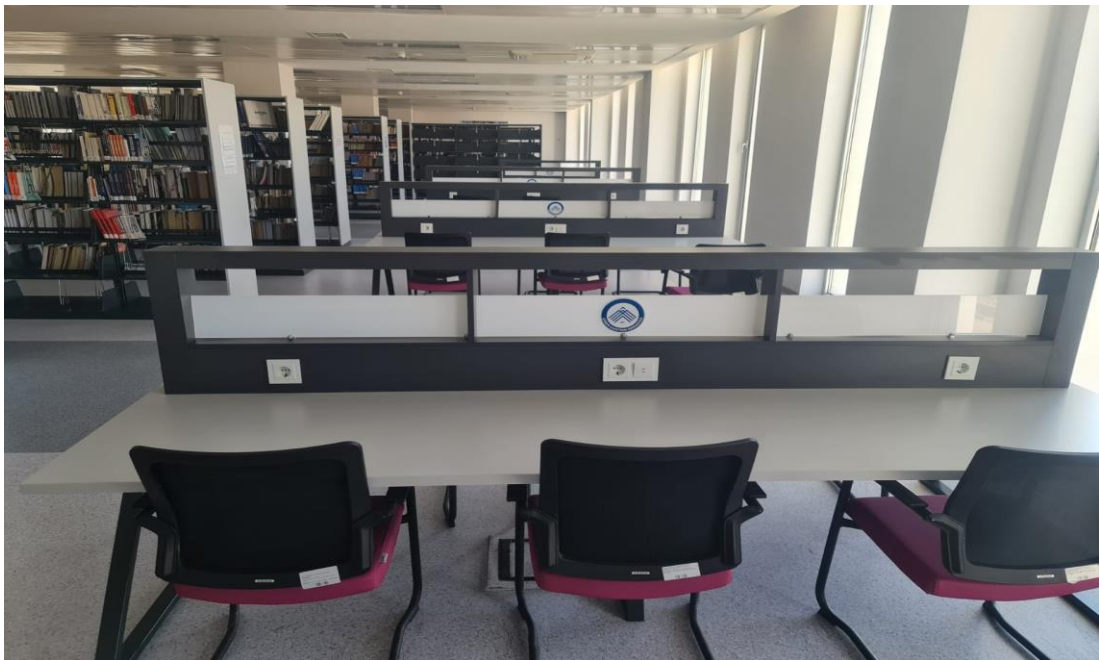
Çalışma ortamında iyi bir aydınlatma sağlanması iş verimliliği ve kazalardan korunma açısından önemlidir. Aşağıdaki görsellerde de görüldüğü gibi Çankırı Üniversitesi Kütüphane binası hem tepeden hem de pencerelerden mümkün olduğu kadar doğal ışık alacak şekilde inşa edilmiştir. Bunun yanında hem personel hem de kullanıcıların çalışma masalarında aydınlatmalar bulunmaktadır.

Şekil 4.9: ÇAKÜ Kütüphanesi Aydınlatma

Kaynak: “Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı (2021)”

Şekil 4.10: ÇAKÜ Kütüphanesi Aydınlatma

Kaynak: “Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı (2021)”

İç Ortam Hava Kalitesi:

ÇAKÜ kütüphane binası hava sirkülasyonu sağlanacak şekilde yüksek ve ferah bir mekân olarak tasarlanmıştır. Bunun yanı sıra aşağıdaki görselde görüldüğü gibi klimalar ile iç hava kalitesi uygun seviyede tutulmakta ve termal konfor sağlanmaktadır.

Şekil 4.11: ÇAKÜ Kütüphane Havalandırma Sistemi

Kaynak: “Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı (2021)”

4.2.2. Bilgi Merkezi İçin İş Sağlığı ve Güvenliği İşaretleri

Güvenlik ve sağlık İşaretleri, özel bir amaç, faaliyet veya durumu işaret eden levha, renk, sesli ve/veya ışıklı sinyal, sözlü iletişim ya da el-kol işareti yoluyla iş sağlığı ve güvenliği hakkında bilgi veren, tehlikelere karşı uyarı veren ya da talimat veren işaretlerdir (Güneş, 2006, s.12).

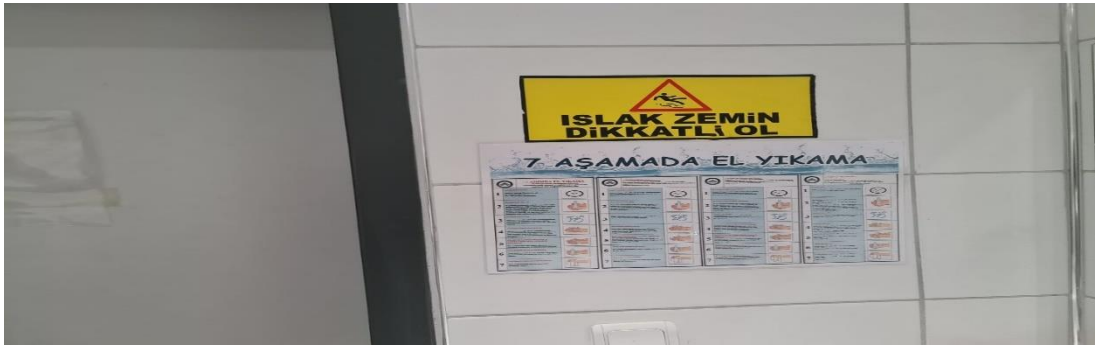
Çankırı Üniversitesi kütüphanesinde iş sağlığı ve güvenliği işaretleri bulunmaktadır. Bu işaretler aşağıdaki görsellerde gösterilmiştir.

Şekil 4.12: ÇAKÜ Kütüphanesi Uyarı İşareti

Kaynak: “Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı (2021)”

Şekil 4.13: ÇAKÜ Kütüphanesi Uyarı İşareti

Kaynak: “Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı (2021)”

Şekil 4.14: ÇAKÜ Kütüphanesi Uyarı İşareti

Kaynak: “Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı (2021)”

Şekil 4.15: ÇAKÜ Kütüphanesi Uyarı İşareti

Kaynak: “Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı (2021)”

4.2.3. Acil Durum Planlaması

Tüm dünyada afetler ve acil durumlar (yangın, deprem, sel veya sel, yoğun kar yağışı vb.) nedeniyle işyerleri ve çalışanlar tehdit altındadır.

Bu acil durumlar, teknolojik veya doğal sebeplerin yanı sıra insan faktörlerinden de kaynaklanmaktadır. Acil durumlarla karşılaşmamak için kurumlar bir afet/acil durum oluşmadan proaktif olarak ciddi önlemler almalı ve tüm çalışanlarının bunları uygulanabilir politikalar olarak benimsemesini sağlamaya çalışmalıdır.

Bu gibi durumlardan kaçınmak için acil durum planı geliştirilmelidir. Çankırı Üniversitesi kütüphanesinde böyle bir acil durum planı bulunmaktadır. Aşağıdaki görsellerden bu acil durum planı ile ilgili gerekli düzenlemeler ve denetimler de yapılmaktadır.

Şekil 4.16: ÇAKÜ Kütüphanesi Acil Durum Planı

Şekil 4.17: ÇAKÜ Kütüphanesi Acil Durum Ekipmanları Denetleme Formu

50

Kaynak: “Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı (2021)”

Şekil 4.18: ÇAKÜ Kütüphane Binası Erişilebilirlik Denetleme Formu

EK 1: BİNALAR İÇİN ERİŞİLEBİLİRLİK İZLEME VE DENETLEME FORMU	
TE AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI ACIKLAMA	Bu form TS 9111, TS 12276, TS ISO 15999, TS 15536, standartlarla ilgili standartlar ve ilgili diğer standartlar esas alınarak hazırlanmıştır. "SORUNUN İDARI PARA CEZASINA ESAS SORU OLMASINA İLİŞKİN İRARE" sütununda yer alan "+" İbareti bulunan sorular idari para cezasının kapsamına dâhil edilmeyecektir. Diğer sorular idareye esas olan veya sorular arasında geçti yapılmaması yöneltik sorulardır. Fazla kat koridoru eğiminde veya yeni cevaplanacak gerektirir. Bu durumda yürüyen merdiven sorular fotokopi vb. yöntemlerle çekilerek cevaplanacak. "İDARI PARA CEZASININ UYGULANMASI" sütununda yer alan diğerler kapsamında idari para cezasının uygulanmasına dâhil edilecek ve formun altına eklenmelidir. Örneğin "BAHÇE YOLU ÜZERİNDEKİ 1,3 CM'DEN DAHA FAZLA OLAN KOT FARKLARI İÇİN B.79-B.137 SORULARI COĞALTIYIP AYRI AYRI CEVAPLANARAK FORMUN ARKASINA EKLENECEKTİR." Yürüyen merdiven, bahçe yolu dışında 1,3 cm'den fazla kat farkı olan kaç tane yer varsa, B.79-B.137 soruları kat farkı olan yerlerin hepsi için çekilerek veya yeni cevaplanacaktır. İki sıra numaranın arasında bulunan "-" İbareti, bu iki sıra arasındaki tüm soruları kapsamaktadır. İzleme ve denetim formunun tamamlandıktan sonra denetime katılan tüm komisyün üyeleri tarafından her sayfanın paraflanması, son sayfanın imzalanması gerekmektedir. Formun rampasın eğimi sorularında yer alan eğimleri yeni inşa edilecek rampalar için geçerli değildir. Yeni inşa edilecek rampalar için TS 9111'deki Çizim 1'de yer alan eğimler kullanılmalıdır.
DENETİM İLAKELERİ	Farklı bloklardan oluşan binalarda, bağımsız bloklar (yeni) bahçe içinde ana binadaki hizmeti tamamlamayı nitelikte hizmet veren diğer binalar blok olarak kabul edilecektir), veya bir bina olarak denetlenecektir. Tespit sırasında D.69 sorusunda yer alan teneşlerin hangi merdiven, rampa veya kapının önünde olduğu, E.1 sorusunda yer alan özellikleri ve Sağlık Politikalar Bakanlığına yattı hizmet verilen kuruluşlar için cevaplanmayacaktır. Hissedilebilir Yürüme Yüzeyi İyileştirme soruları Sağlık Kuruluşları, gündüz bakım evleri/çocuklar, anaokulları, ilköğretim okulları, orta okullar ve liseler, Aile Hizmetleri. Arız: inşaatın inşaatı gibi bakımda veya dolayısıyla mümkün olmadığı binalar için L.1 ve L.2 soruları cevaplanmayacaktır. Alveriş merkezlerinin (AVM) denetiminde ortak kullanım alanları için tüm form cevaplanacaktır. Mağazalar için: mağaza girişleri için D.Bina Girişleri bölümü ile mağaza içi dolajım alanları için H. Bina İç Yatay Dolajım bölümünde bulunan sorular cevaplanacaktır. AVM'lerde bulunan sinemalar için: sinema girişleri için D.Bina Girişleri bölümü, sinema içerisinden bulunan tuvaletler için G. Tuvaletler, sinema içi dolajım alanları ve sinema salonları için H. Bina İç Yatay Dolajım bölümünde bulunan sorular cevaplanacaktır. Birden fazla katlı sinemalarda AVM'nin ana girişinde kullanılmadığı durumlarda L. Bina İç Dikey Dolajım bölümü de doldurulacaktır. Anasızır bulunmayan binalarda engelli tuvalet/tuvaletlerinden en az bir kadın ve bir erkek veya bağımsız girişi olan en az 1 adet kadın-erkek ortak kullanımında olan engelli tuvaletinin zemin katta düzenlenmiş olması gerekmektedir. Tuvalet ile ilgili bu gereklilikle anasızır ile ilgili gereklilikleri ortadan kaldırmaz. Gerek ve fazla binaların binalarına ait vergi levhasının fotoğrafının çekilmesi ya da bir kopyasının temin edilmesi gerekmektedir. Bir kompleste birden fazla yurt bulunması durumunda en az 1 kız 1 erkek yurdu olmak üzere toplam 2 yurdu engelli odalarında yapılacak düzenlemeler dahil olacak şekilde her kate ve bulunuyorsa her kattaki ortak kullanım alanlarına erişimi sağlandıktan sonra diğer yurtlarda sadece yemekhane, dinlenme odaları, çalışma odaları ve ziyaretçi salonları gibi ortak kullanımlara erişilebilirliğin sağlanması yeterli olacaktır. Hissedilebilir Yürüme Yüzeyi İyileştirme ile ilgili usul ve esaslar Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından yayımlanacak genelgele ile belirlenir.
KAPSAM	Bu form kamu kurum ve kuruluşlarına ait mevcut resmi yapılar, spor alanları ve benzeri sosyal ve kültürel alt yapı alanları ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından yapılmış ve umuma açık hizmet veren her türlü yapıların erişilebilirliğin izlenmesi ve denetlenmesine yöneliktir.
Denetimin Yapıldığı Tarih:	
Denetimin Yapıldığı Bina Adresi: Çankırı, Karatekin Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı	
Denetim Yapan Komisyon Üyelerinin Adı - Soyadı ve Unvanı:	
(Denetime katılan komisyon üyelerinin tümünün ismi yazılacaktır.)	

Kaynak: "Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı (2021)"

Bilgi merkezlerinin acil durum planlamalarında herhangi bir doğal afet ve acil durum karşısında gerek çalışanların gerekse kullanıcıların kolayca tahliye edilebilecekleri ve toplanacakları bir toplanma alanının bulunması gerekmektedir. Çankırı Karatekin Üniversitesi kütüphane binası yakınında acil durum toplanma alanı da bulunmaktadır.

Şekil 4.19: ÇAKÜ Kütüphane Binası Acil Durum Toplanma Alanı

Kaynak: “Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı (2021)”

İş sağlığı ve güvenliği kapsamında herhangi bir iş kazası ya da acil durum karşısında derhal müdahale için ilk yardım kiti bulunması gerekmektedir. Çankırı Karatekin Üniversitesi kütüphane binasında da bu amaç doğrultusunda sedye ve ilk yardım kiti mevcuttur.

Şekil 4.20: ÇAKÜ Kütüphane Binası İlk Yardım Kiti

Kaynak: “Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı (2021)”

Ergonomik Şartlar:

Kötü ergonomik şartlar iş sağlığı ve güvenliği açısından ciddi risk teşkil etmektedir. ÇAKÜ kütüphane binası fiziksel özellikler bakımından modern tarzda inşa edildiği ergonomik şartlar açısından da modern bir binadır. Personelin uygun ergonomik şartlarda çalışabilmesi için gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Örneğin aşağıdaki görsellerde görüldüğü gibi beş ayaklı sandalyeler ve diğer mobilyalar ergonomik bakımdan uygun bir şekilde yerleştirilmiştir.

Şekil 4.21: ÇAKÜ Kütüphane Binası Ergonomik Özellikleri

Kaynak: “Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı (2021)”

Şekil 4.22: ÇAKÜ Kütüphane Binası Ergonomik Özellikleri

Kaynak: “Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı (2021)”

4.2. Cibuti Üniversitesi Kütüphanesi Hakkında

Cibuti Üniversitesi Dokümantasyon Merkezi (CDU) öğrencilere, hocalara, araştırmacılara ve idari personele belgesel kaynakların geliştirilmesinden, bilgilendirilmesinden, düzenlenmesinden, korunmasından ve sağlanmasından sorumludur. 35.000’den fazla belgeyi, ulusal ve uluslararası haberler de dâhil olmak üzere çok sayıda dergiyi ve dijital kaynakları yönetir. Ayrıca Üniversite Dokümantasyon Merkezi, 5 (beş) fakülte ve 2 (iki) enstitüden öğrenci kabul eden multidisipliner bir merkezdir.

Birkaç alana yayılmış olan CDU’da, görsel-işitsel etkinliklere ve arşivlere ayrılmış üç çalışma odası ve çok amaçlı bir oda bulunmaktadır. CDU’da sunulan hizmetler:

Resepsiyon ve bilgi;

Araştırma yardımı;

Yerinde danışma;

Bilgisayar kataloğunun danışmanlığı;

Kütüphanede dizüstü bilgisayar kullanımı;

Üniversitenin WIFI ağına bağlantı;

Eserlerin fotokopileri;

Grup çalışma odası;

Yüksek Lisans öğrencileri için multimedya odası.

Ayrıca, Cibuti Üniversitesi CDU’su tarafından erişilebilir veritabanlarından 1000’in üzerinde tam metin süreli yayına ve dijital kitaplara ulaşabilirsiniz.

Açılış zamanı:

Düzenli Takvim:

07: 30- 12: 30 (sabahtan perşembeye) 15: 30 akşam 8: 00'e kadar (Pazar-Çarşamba öğleden sonra).

Özel program:

CDU yalnızca kesintili üniversite tatillerinde sabahları 08: 00-13: 00 saatleri arasında açıktır.

Kapanış dönemi:

Resmî tatiller, her ayın ilk pazar günü yılsonu tatillerinde.

4.3. Cibuti Üniversitesi Kütüphanesi'nde İş Sağlığı ve Güvenliği

4.3.1. Binaların Fiziksel Faktörleri ve Özellikleri

Fiziksel faktörlerin “uygunsuzluğunun ve yetersizliğinin en önemli sebeplerinden biri de bilgi ve dokümantasyon merkezlerinin kütüphane binası olarak tasarlanmamış olması ve yapının fonksiyonel olarak yetersiz kalmasıdır (Küçükcan, 2007).”

Bilgi merkezlerinin oluşumunda en önemli faktör bina yapımıdır. Ancak Cibuti Üniversitesi Kütüphanesi, büyük bir salon şeklinde inşa edilmiştir. Müstakil, kendi başına bir kütüphane binası değildir. Dolayısıyla Cibuti Üniversitesi Kütüphanesi bu en temel faktör açısından yani fiziksel faktör bakımından öğrenci ve personel için son derece yetersizdir. Cibuti Üniversitesi Kütüphanesi'nde iş sağlığı ve güvenliği açısından karşılaşılan problemler ve çözümleri aşağıda listelenmiştir:

Kütüphane Rafları:

Bilgi merkezi rafları personel, kullanıcılar ve kitaplar için çok önemlidir. Cibuti üniversitesi kütüphanesi rafları iş sağlığı ve güvenliği açısından uygun düzenlenmemiştir. Diğer bir ifade ile raflar iyi sabitlenmemiş, raflar arası mesafe dar, raflar kitaplara ve kullanıcılara uygun değildir. Cibuti Üniversitesi Kütüphanesinin rafları, kitapların yıkılması ve kullanıcıların yaralanması nedeniyle personel ve kullanıcılar açısından risk oluşturmaktadır. Aynı zamanda kütüphanenin en önemli unsurlarından olan kitaplarında bu durumdan olumsuz etkilenmesi söz konusudur. Sık sık yıkılan ve sağa sola saçılan kitapların zamanla şekilleri ve bütünlüklerinin bozulması riski de bulunmaktadır.

Bu yüzden standartlara göre Dengeleme konusunda tedbirler almak, raflar kullanımı kolaylaştırmak ve kullanıcılar üzerinde risk oluşturmayacak şekilde düzenlenmesi

gerekmektedir. Son olarak raflarda yeterli malzeme bulundurulması ve her rafta senkronize olması gerekmektedir.

Aşağıdaki görsellerde görüldüğü gibi çalışma masalarının hemen rafların önüne yerleştirilmesi de büyük risk teşkil etmektedir.

Şekil 4.23: Cibuti Üniversitesi Kütüphane Rafları

Kaynak: Cibuti Üniversitesi Dokümantasyon Merkezi

Şekil 4.24: Cibuti Üniversitesi Kütüphane Rafları

Kaynak: Cibuti Üniversitesi Dokümantasyon Merkezi

Gürültü:

Gürültü, insanlar üzerinde fiziksel veya psikolojik olarak olumsuz etkisi olan sestir. Genel bir tanım olarak gürültü, istenmeyen ve rahatsızlık verici ses olarak karşımıza çıkmaktadır. Gürültü, hayatın kaçınılmaz bir gerçeği olarak görmezden gelinmiş ve kontrolsüz olmuştur. Ancak gürültünün istenmeyen ve rahatsızlık verici sesler olarak tanımlanması çoğunlukla yapay olarak oluşturulmasından kaynaklanmaktadır.

Gürültünün neden olduğu semptomlar, yoğunlaşma bozukluğu ve işitme kaybıdır. Ayrıca stres gibi risklere yol açar. Gürültüden kaynaklanan yoğunlaşma eksikliği, can sıkıntısı, işitme yorgunluğu, dikkati dağıtır. Dış gürültüyü azaltmak ve çalışanların ve kullanıcıların bu risklere maruz kalmalarını önlemek için kütüphane binasında ses yalıtımı ve kişisel korumadır.

Gürültü, özellikle sessiz bir ortamda öznel bir konudur. Bu nedenle, kütüphanedeki bazı odalar sessiz görünürken diğerleri gürültülü görünebilir. Cibuti'de her yerde konuşma sevilmesine rağmen, bir bilgi merkezinde konuşmak kesinlikle yasaktır. Kütüphaneci çok gürültü olduğunu düşünürse, kullanıcıları uyarır ve kütüphanedeki sohbet ve konuşma hacmi azaltılmasını ister.

Ortamdaki gürültü kaynağının azaltılması veya ortadan kaldırılması iş kazalarını ve bilgi merkezindeki sağlık sorunlarını azaltacaktır.

Isı ve Nem:

İnsan bedeni içinde bulunduğu ortamla sürekli ısı alışverişi halindedir. Ortam sıcaklığı vücut ısısından yüksek ise kişi ısı kazanır, ortam sıcaklığı vücut sıcaklığından düşükse kişi ısı kaybeder. Isı kaybı ve artışı çalışanı çalışma ortamında olumsuz etkiler (Çakmak, 2002).

Hava hareketinin hızı ayarlanarak, nemin işgörenler üzerindeki etkisi ortadan kaldırılabilir. Yüksek sıcaklıklarda nemin düşük seviyede tutulması sağlık açısından yararlıdır. Azami nem içeriği %70 oranında, ideal nem içeriğinin oranı %50-60 Aralığında olmalıdır. Çok düşük nem, işgörenlerde boğaz ve burun kuruluğu gibi semptomlara neden olur.

NISO standartlarında, bilgi ve dokümantasyon merkezlerinin çalışma alanları dışındaki depolama alanları için ideal sıcaklığın 18 ila 21 °C arasında ve mutlak nemin %30 ila %50 arasında olması önerilmektedir. Çalışma alanlarında ideal nem, sıcaklıkla orantılı olarak 22 ila 23 °C arasında ayarlanmalıdır (Wilson, 1995).

Isı ve nem fazlalığının belirtileri şunlardır:

- Baş ağrısı
- Terlemeyin
- Vücut yorgunluğu
- Göz yorgunluğu

Isı ve nem fazlalığının riskleri şunlardır:

- Alerjiler
- Göz tahrişi
- Azaltılmış rezerv

Isı ve nem fazlalığına karşı alınacak önlemler şunlardır:

- Yeterli havalandırma

- Bölge sistemini temizleme
- Bilgisayardan uzak tutun

Aslında Cibuti çok sıcak bir ülke ve sıcaklık 45 °C derecenin üzerindedir. Bununla birlikte, dokümantasyon merkezi ısıyı azaltmak için klimalar kullanır. Aşırı ısı nefes almak için kötüdür ve vücudu tüketir. Cibuti Üniversitesi Kütüphanesi 18 derece klima kullanmaktadır. Fakat Cibuti çok sıcak bir ülke olduğu ve sık sık elektrik kesintisi yaşandığı için bu durumda klimalar çalışmadığı için kütüphane kapatılabilmektedir.

Aydınlatma:

Çalışma ortamında ideal aydınlatmanın sağlanması, iş verimliliğinin artması ve iş kazalarının önüne geçilmesi açısından önemlidir. Aydınlatmanın amacı, insanların işlerinin detaylarını ve çalışma ortamlarını görmelerine yardımcı olmak suretiyle rahat bir şekilde çalışmalarını sağlamaktır.

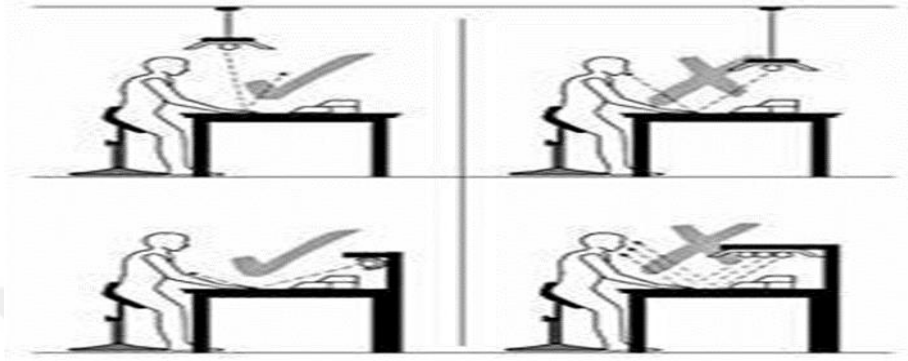
İyi bir aydınlatma için ışığın miktarı, parlaklığı yoğunluğu, çalışma boyutları, süresi, yansımaları ve renk dikkate alınarak aydınlatma koşulları sağlanmalıdır. Işık gölgeler veya titreme olmadan eşit olarak dağıtılmalı, doğru yönlendirilmelidir. Yetersiz aydınlatılmış çalışma ortamları kazalara neden olur ve iş verimliliğini düşürür. Gözler yorulur, çalışanlar çabuk yorulur ve iş verimliliği düşer. Işık yoğunluğu düşükse görme güçlüğü oluşur. Fazla olursa bu sefer görme sinirinin aşırı uyarılmasına bağlı olarak gözler kısılacak ve sorunlara neden olacaktır (Güler, 2002).

Aydınlatma ölçü birimi "lux" tiptedir ve çalışma alanlarına göre aydınlatma seviyeleri yönetmeliklerle belirlenir. Bilgi merkezlerinde ağırlıklı olarak okuma, araştırma ve yazma işlemleri olduğu için önerilen aydınlatma seviyesi "250 ila 300 Lux" olacaktır.

Ancak Cibuti Üniversitesi Kütüphane'sinin aydınlatmasında ışık eşit dağılmıyor, doğru yönlendirilmiyor, gölgeler ve titremeler olmaktadır. Dolayısıyla Cibuti Üniversitesi Kütüphane'sinin aydınlatması iş sağlığı ve güvenliği açısından gerek personel gerekse kullanıcılar için uygun değildir. Personelin de bu konuda eğitimi yoktur ve bilgi merkezlerinde aydınlatmanın yararları hakkında bilgi sahibi

değildirler. Ayrıca Cibuti sık elektrik kesintilerinin yaşandığı bir ülkedir, bu nedenle bazen bu elektrik kesintisi nedeniyle kütüphane kapalıdır.

Şekil 4.25: Aydınlatmanın Doğru Işık Pozisyonu

Kaynak: Health and Safety Guide for Libraries (2006).

4.3.2. Bilgi Merkezi İçin “İş Sağlığı ve Güvenliği” İşaretleri

Bilgi merkezlerinde sağlık ve güvenlik işaretleri mevzuata uygun olarak konumlandırılmalıdır. İşaretlerin konumlandırılması aşağıda açıklanmıştır (Tarakçı, 2019, s: 44):

Bu işaretler, kullanıcıları ve personeli olası tehlikeler konusunda bilgilendirir ve tehlike durumunda ne yapılacağı konusunda onları uyarır. Ancak Cibuti Üniversitesi Kütüphanesinde iş sağlığı ve güvenliği işaretleri bulunmamaktadır.

4.3.3. Acil Durum Planlaması

Yangın, deprem, sel gibi acil durumlarda ne yapılacağı konusunda bilgi merkezinde bir plan geliştirilmelidir. Bu gibi durumların olumsuz etkilerini önlemek ve hafifletmek için harekete geçecek kişi ve ekiplerin belirlenmesi, acil müdahale ve tahliye yol ve yöntemlerinin oluşturulması ve planlanması son derece önemlidir (Tarakçı, 2019).

Cibuti Üniversitesi kütüphanesinde bu türden bir acil plan bulunmamaktadır. Söz konusu durumlardan kaçınmak için bir acil durum planı yapılmalıdır. Cibuti Üniversitesi Kütüphanesi bir acil durum planı geliştirmek için harekete geçmelidir.

4.4. Kütüphanelerin Fiziksel Faktörleri ve Özelliklerinin Karşılaştırılması

Cibuti Üniversitesi Kütüphanesi, büyük bir üniversite kütüphanesi gibi inşa edilmiş bir bina değildir. Öğrenci ve personel için yetersizdir. Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphanesi ise bir bilgi merkezi olarak inşa edilmiş bağımsız, büyük, sağlam bir yapıdır.

Bir önceki bölümde Cibuti üniversite kütüphanesindeki raflardan sık sık bahsettik, raflar iyi sabitlenmemiş, raflar arası mesafe dar, raflar kitaplara ve kullanıcılara uygun değil. Cibuti Üniversitesi kütüphanesinin rafları, kitapların çökmesi ve kullanıcıları yaralama riskini taşımaktadır.

Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphanesi'ndeki raflar iyi sabitlenmiş olup kitap ve kullanıcılar için uygundur ve herhangi bir risk taşımamaktadır. Cibuti Üniversitesi kütüphanesinin gürültüsü, ışığı, sıcaklığı ve neminden bahsedecek olursak pek çok sorunla karşı karşıya kalacağız çünkü Cibuti fakir ve sıcak bir ülke, Cibuti'de bilgi merkezinde konuşmak kesinlikle yasaktır. Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphanesi kütüphaneci tarafından iyi kontrol edilmesine rağmen gürültü, ışık, sıcaklık ve nem zaman zaman bir sorun olmakla birlikte bütün bu açılardan Cibuti Üniversitesi kütüphanesinden daha ileri düzeydedir.

4.5. Kütüphanelerin İş Sağlığı ve Güvenliği Önlemlerinin Karşılaştırılması

İş Sağlığı ve Güvenliği İşaretleri:

İş sağlığı ve güvenliği işaretleri mevzuata uygun olarak konumlandırılmalıdır. Bir bilgi merkezinde, kullanıcılara ve personele potansiyel tehlikeler hakkında bilgi veren ve tehlike anında ne yapılacağı konusunda onları uyaran işaretler bulunmalıdır. Cibuti Üniversitesi kütüphanesinde iş sağlığı ve güvenliği işaretleri bulunmamaktadır. Ancak Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphanesi'nin bütün bu

iş sağlığı ve güvenliği işaretleri bulunmaktadır ve uygun bir şekilde konumlandırılmışlardır. Cibuti niversitesi de iş sağlığı ve güvenliği işaretleri konusunda bir çalışma hazırlamalı ve söz konusu işaretler bilgi merkezine uygun şekilde konumlandırarak burayı hem çalışanlar hem de kullanıcılar açısından daha güvenli hale getirmelidir.

Acil Durum Planlaması Karşılaştırması:

Acil durum planlaması, acil durumlardan kaçınmak için bilgi merkezinde çok önemli bir plandır. Bir nceki bölümde de bahsettiğim gibi yangın, deprem, sel gibi acil durumlarda ne yapılması gerektiği konusunda bilgi merkezinde bir plan yapılmalıdır.

Cibuti niversitesi kütüphanesinin, acil durum planlamasının olmaması, ilk yardım ekipmanının olmaması, tehlike durumunda acil çıkış kapısının olmaması ve personel eğitimi eksikliği gibi acil durum planlamasıyla ilgili ciddi eksiklikleri vardır.

ankırı Karatekin niversitesi kütüphanesinde risklerden kaçınmak için tehlike anında acil durum planlaması yapılmaktadır. İlk yardım ekipmanı, tehlike durumunda acil çıkış kapısı olması gibi acil durum planlamasıyla ilgili önlemleri tamdır.

5. ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANESİ VE CİBUTİ ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANESİ PERSONELİNİN İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ FARKINDALIK ANALİZİ

5.1. Bulgular ve analiz

Bu bölümde Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphanesi ve Cibuti Üniversitesi Kütüphanesi personeli ile yapılan görüşmelerin sonuçları değerlendirilmiştir. Görüşmede, katılımcılara (kütüphane personeli) demografik ve mesleki eğitim durumlarına ilişkin 6 soru ve iş sağlığı ve güvenliği konusunda farkındalık düzeylerini belirlemeye yönelik 55 soru olmak üzere toplam 61 soru yöneltilmiştir. Pandemi dolayısıyla görüşmeler yüz yüze gerçekleştirilememiş, katılımcılara (kütüphane personeli) görüşme formu gönderilmiştir. Çankırı Karatekin Üniversitesi'nden 8, Cibuti Üniversitesi'nden 8 katılımcı formları doldurarak çalışmaya katkıda bulunmuşlardır. Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphanesi'nde toplam 13 personel bulunmakla beraber görüşme Pandemiden dolayı esnek çalışma dönemine denk geldiği için personelin hepsine ulaşılammıştır. Elde edilen bulgularla her iki kütüphane personelinin çalışma ortamlarındaki iş sağlığı ve güvenliği farkındalık düzeyleri saptanmaya çalışılmıştır.

5.2. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Yönelik Bulgular

Mülakat formunda yer alan ilk 6 soru katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. Demografik sorulardan elde edilecek bulgularla iş sağlığı ve güvenliği farkındalık düzeyi ile yaş, eğitim durumu ve iş deneyimleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede demografik sorulara ilişkin bulgular Tablo 5. 1'de verilmiştir.

Tablo 5. 1: Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler

Demografik Durum	Çankırı Karatekin Üniversitesi		Cibuti Üniversitesi	
CİNSİYET	N	%	N	%
ERKEK	5	62,5	3	37,5
KADIN	3	37,5	5	62,5
EĞİTİM DURUMU				
İLKOKUL			3	37,5
ORTAOKUL				
LİSE			2	25
LİSANS	8	100	3	37,5
İŞ DENEYİMLERİ				
1-5 YIL	2	25	2	25
5-10 YIL	2	25		
10-20 YIL	3	37,5	6	75
20+	1	12,5		

Tabloya bakıldığında Çankırı Karatekin Üniversitesi'nden katılımcıların %37,5'i ve Cibuti Üniversitesi'nden katılımcıların %62,5'inin kadın, Çankırı Karatekin Üniversitesi'nden katılımcıların %62,5'i ve Cibuti Üniversitesi'nden katılımcıların 37,5'inin erkek olduğu görülmektedir. Sorgulanan kişilerin iş deneyimleri dikkate alındığında, Çankırı Karatekin Üniversitesi'nden katılımcıların %25'inin 5 yılın altında, %25'inin 5 ila 10 yıl arası, %37,5'inin 10 ila 20 yıl arası, bir kişinin de 20 yıldan fazla iş deneyimine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Cibuti Üniversitesi'nden katılımcıların, %25'inin 5 yılın altında, %75'inin 10 yılın üzerinde iş deneyimine sahip olduğu görülmektedir. Katılımcıların eğitim durumları incelendiğinde Çankırı Karatekin Üniversitesi kütüphanesinden katılımcıların tamamı yani 8 kişi lisans düzeyindedir. Cibuti Üniversitesi'nde ise 2 kişi lise, 3 kişi lisans ve 3 kişi ilkokul mezunudur.

Bu grupta son olarak katılımcılara “*Kütüphanelerde Acil Durum ve Risk Yönetimi Eğitimi*” alıp almadığı” ve “*Bilgi ve Belge Güvenliği Eğitimi*” alıp almadığı şeklinde iki soru daha yöneltildi. Bu sorulardan elde edilen bulgularla katılımcıların iş sağlığı ve güvenliği algı düzeyleri ile bu iki konuda eğitim alıp almamaları arasında bir ilişki saptanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda verilen cevaplara bakıldığında Çankırı Karatekin Üniversitesi kütüphanesinden katılanlardan sadece 1 kişinin “Kütüphanelerde Acil Durum ve Risk Yönetimi Eğitimi” aldığı, 7 kişinin ise bu eğitimi almadığı görülmüştür. Cibuti Üniversitesi kütüphanesinden katılımcıların verdiği cevaplardan hiçbirinin bu eğitimi almadığı anlaşılmıştır. Yine her iki kütüphaneden katılımcıların hiçbirinin “Bilgi ve Belge Güvenliği Eğitimi” almadıkları görülmüştür.

5.3. Kütüphane Personelinin İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Eğitilmesi Olgusu

Mesleki eğitim yanında çalışanlara iş sağlığı ve güvenliği konusunda da eğitim verilmesi ve bunlara ek olarak çalışanların iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesine etkin katılımlarının sağlanması ve işlerini güvenli bir şekilde yapmaları için bilgi ve talimat vermek çok önemlidir. Ayrıca kullanıcıların ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için de kütüphane personeli tüm risklerden korunmalıdır. Kütüphane personelinin hem kendi güvenlikleri hem de kullanıcıların ve kütüphane koleksiyonunun güvenliği konusunda sorumlulukları vardır. Dolayısıyla kütüphanede kendileri, kullanıcılar ve derme açısından mevcut ve muhtemel riskler konusunda bilinçli olmaları beklenmektedir. Bu sorumlulukları yerine getirebilmek için iş sağlığı ve güvenliği konusunda eğitim almış olmaları gerekmektedir. Bu kapsamda katılımcıların iş sağlığı ve güvenliği eğitimine ilişkin durumlarını ve görüşlerini öğrenmek için öncelikle “*Kütüphanenizde iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili eğitimler aldınız mı?*” sorusu yöneltildi. Bu soruya Çankırı Karatekin Üniversitesi’nden katılımcıların 3’ü evet, 4’ü hayır, 1’i kısmen cevabını verirken Cibuti Üniversitesi’nden katılımcıların tamamı hayır cevabını vermiştir.

Ardından “*Kütüphane çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili yeterli bilgiye sahip olduğunu düşünüyor musunuz?*” sorusu yöneltildi. Bu soruya katılımcıların

cevapları Çankırı Karatekin Üniversitesi'nden 1 evet, 3 hayır, 4 kısmen şeklinde iken, Cibuti Üniversitesi'nden 1 evet, 5 hayır, 2 kısmen şeklindedir. Bu soruya verilen cevap bir önceki iş sağlığı ve güvenliği konusunda eğitim alıp almadıklarına dair olan soruya verilen cevapla büyük ölçüde tutarlıdır. Yani bu konuda herhangi bir eğitim almamış olanlar yeterli bilgiye sahip olmadıklarını düşünmektedirler. En azından bu konudaki farkındalık düzeyleri yüksek görünmektedir.

Çalışma ortamındaki iş sağlığı ve güvenliği çalışmalarına katılım gösterip göstermemenin bu konuda bir eğitim alıp almamayla doğru orantılı olduğu düşüncesinden hareketle katılımcılara “*Kütüphanenizde İş sağlığı ve Güvenliği çalışmalarına katılım gösteriyor musunuz?*” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Bu soruya Çankırı Karatekin Üniversitesi'nden 3 kişi evet, 2 kişi hayır cevabını verirken, 3 kişi de kısmen cevabını vermiştir. Cibuti Üniversitesi'nden ise 8 katılımcının tamamı hayır cevabını vermiştir. Gerçekten de Çankırı Karatekin Üniversitesi'nin iş sağlığı ve güvenliği konusunda eğitim alan personeli ile çalışmalara katılım gösterenlerin sayısı doğru orantılı iken, aynı şekilde Cibuti Üniversitesi'nin de eğitim almayan 8 çalışanının 8'i de bu konudaki çalışmalara katılım göstermemektedir.

5.4. İş Sağlığı ve Güvenliği Olgusu

İş sağlığı ve güvenliği, işin insan üzerindeki bazı zararlı etkilerini ortadan kaldırmayı veya en aza indirmeyi amaçlayan çeşitli disiplinleri ifade eder. İşçileri korumak, hayatı korumak, bütünlüğünü korumak, işçileri kaza ve hastalık risklerine karşı sağlıklı tutmaktır. Önleme, olumlu gelişmeye ve insan kaynaklarını zenginleştirmeye elverişli, ödüllendirici, stressiz bir çalışma ortamı sağlamaya yardımcı olur. Gerçekten de herkesin çalışma sırasında herhangi bir fiziksel veya manevi zarar görmemesini garanti edebilen bir iş dünyasında gelişmek, çalışanların üretken olmalarını sağlar. Ancak çalışanların da iş sağlığı ve güvenliğinin önemine ilişkin bilinçli ve farkındalık düzeylerinin yüksek olması bu sürece olumlu katkı yapacaktır. Eğer çalışanlar iş sağlığı ve güvenliğinin önemi konusunda yüksek algı düzeyine sahip olurlarsa çalışma ortamlarında kendilerinin sağlık ve güvenliklerini tehlikeye atabilecek durumlara karşı daha duyarlı olurlar.

Bu kapsamda katılımcıların çalışma ortamlarındaki iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarına ilişkin farkındalık düzeylerini görmek için “*Kütüphanenizde iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerine yönelik çalışmalar gerçekleştiriliyor mu?*” sorusu yöneltildiğinde pek çok katılımcının, kütüphanenin iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini bilmedikleri görülmüştür. Şöyle ki bu soruyu Çankırı Karatekin Üniversitesi’nden sadece 1 kişi evet, 3 kişi hayır ve 4 kişi kısmen şeklinde yanıtlarken; Cibuti Üniversitesi’nden ise 2 kişi evet, 5 kişi hayır ve sadece 1 kişi kısmen yanıtını vermiştir.

Dolayısıyla görüşme verileri bir bütün olarak değerlendirildiğinde, tüm katılımcıların kütüphanede iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerine ilişkin çalışmalara farklı derecelerde hâkim oldukları görülmektedir.

Yine bu soruya paralel olarak personelin kütüphanelerinde iş sağlığı ve güvenliği bağlamında meydana gelen problemler ve bunların çözülüp çözülmemesi konusunda farkındalık düzeylerini saptamak amacıyla “*Kütüphanenizde iş sağlığı ve güvenliği çalışmaları açısından problemler meydana geldiğinde hızlı ve etkin bir şekilde çözülüyor mu?*” sorusu yöneltildi. Bu soruya Çankırı Karatekin Üniversitesi’nden 2 katılımcının cevabı evet, 6 katılımcının cevabı kısmen şeklinde olurken hayır cevabı bulunmamaktadır. Aynı soruya Cibuti Üniversitesi’nden 2 katılımcı evet, 5 katılımcı hayır ve 1 katılımcı da kısmen cevabını vermiştir.

5.5. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Önemi Olgusu

Geçimini hayvancılık ve tarımla sağlayan insanların işyerlerinde makinelerle çalışmaya başlaması, yetersiz mesleki eğitim, uzun çalışma saatleri, yetersiz beslenme ve barınma koşulları, kazalara ve meslek hastalıklarına yol açmış ve işçi sağlığı ve güvenliği konusunda devletleri mevzuatlar düzenlemeye ve bunları uygulamaya sevk etmiştir (Yılmaz, 2009). Ancak iş sağlığı ve güvenliği sadece yetkililerin önlemler alması ile başarılabilecek bir konu değildir. Bu konunun hassasiyeti çalışanlarında iş sağlığı ve güvenliği konusunda algı ve bilinç düzeylerinin yüksek olmasını gerektirmektedir. Bu bağlamda katılımcıların iş sağlığı ve güvenliğinin önemi konusundaki farkındalık düzeylerini ortaya koymak amacıyla

katılımcılara “*Kütüphanenizde iş sağlığı ve güvenliği çalışmalarına önem ve öncelik veriliyor mu?*” sorusu sorulmuştur.

Çankırı Karatekin Üniversitesi’nden 2 kişi evet, 1 kişi hayır, 5 kişi ise kısmen cevabını verirken, Cibuti Üniversitesi’nden ise 2 kişi evet, 6 kişi hayır yanıtını vermişlerdir. Katılımcıların bu cevapları gerçekten bilinçli verip vermediklerini test etmek için aynı soru 7 soru sonra tekrar yöneltmiştir. Bu kez cevaplar Çankırı Karatekin Üniversitesi’nden 3 evet, 1 hayır, 4 kısmen, Cibuti Üniversitesi’nden ise 1 evet, 7 kişi hayır şeklinde olmuştur. Bu durumun yani her iki kütüphane için de evet ve hayır sayılarındaki birer puan değişimin aynı iki soru arasındaki 7 soruda çalışanların kütüphanelerinde iş sağlığı ve güvenliği çalışmalarına önem ve öncelik verilip verilmediğine dair daha ayrıntılı sorular sorulmuş olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bahsedilen sorular şu şekildedir:

“Kütüphanenizde çalışanların güvenli bir çalışma yöntemi ile işlerini yerine getirebilmesi için düzenli bilgilendirmeler yapılıyor mu?”

“Kütüphanenizde iş sağlığı ve güvenliği bakımından gereken denetimler yapılıyor mu?”

“Kütüphanenizde güvenli çalışma şekli benimseniyor mu?”

“Kütüphanenizde yöneticiler iş kazalarını önlemeye yönelik çalışmalara önem veriyor mu?”

“Kütüphanenizde iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili sürekli iyileştirme çalışmaları yapılmakta mıdır?”

“Kütüphanenizde çalışanların güvenli bir çalışma yöntemi ile işlerini yerine getirebilmesi için düzenli bilgilendirmeler yapılmakta mıdır?”

Çankırı Karatekin Üniversitesi’nden katılımcıların bu sorulara verdikleri cevaplara genel olarak bakıldığında “*Kütüphanenizde iş sağlığı ve güvenliği çalışmalarına önem ve öncelik veriliyor mu?*” sorusunun ikinci kez sorulmasını daha bilinçli cevapladıkları görülmektedir.

Cevaplara bir bütün olarak bakıldığında ise, Çankırı Karatekin Üniversitesi’nden katılımcıların kısmen cevapları da olumlu sayılırsa çoğunun kütüphane yönetiminin

iş sağlığı ve güvenliği çalışmalarına önem verdiğini, Cibuti Üniversitesi'nden katılımcıların ise çoğunun kütüphane yönetiminin iş sağlığı ve güvenliği faaliyetlerine önem vermediğini düşündükleri görülmektedir.

5.6. Acil Durumlar İçin Kütüphanede Önleyici Tedbirler Olgusu

İşyerlerinde acil durum planlaması iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının önemli bir kısmını oluşturur. Bilgi merkezlerinde Acil durum planının amaçları aslında tüm personeli ve kullanıcıları çeşitli risklerden haberdar etmek, afetleri mümkün olduğunca önlemek ve koleksiyonlara verilen zararı en aza indirmek için müdahalelere hazırlanmaktır.

Bu kapsamda katılımcılara kütüphanelerinin herhangi bir acil durum karşısında hazırlıklı olma durumları konusunda algı düzeylerini saptamak için çeşitli sorular yöneltildi. İlk olarak “*Deprem, yangın, sel, elektrik kesintisi, internet kullanımının olmaması, riskler gibi insan hataları, salgın hastalıklar, iş kazaları, asansör kazaları gibi birçok acil duruma karşı kütüphanenizde önlem alındı mı?*” sorusu soruldu. Bu bağlamda Çankırı Karatekin Üniversitesi'nde 4 kişi evet, 1 kişi hayır ve 3 kişi de kısmen cevabını vermiştir. Cibuti Üniversitesi'nde 3 kişi evet, 4 kişi hayır, 1 kişi de kısmen cevabını vermiştir.

Yukarıdaki sorunun tamamlayıcısı niteliğinde sorulan “*Kütüphaneniz bir acil durum / afet sonrası kendisini çabuk toparlayabilme özelliğine sahip midir?*” sorusuna Çankırı Karatekin Üniversitesi'nden katılımcılar aynı şekilde cevap verirken Cibuti Üniversitesi'nde 5 kişi evet, 2 kişi hayır, 1 kişi de kısmen cevabını vermiştir.

Afet ve acil durum planlamasında önemli bir ayrıntıya işaret eden “*Kütüphanenizde Afet/ acil durum planlamasında, engelliler için önlemler alınmış mıdır?*” sorusuna katılımcıların cevabı Çankırı Karatekin Üniversitesi'nden 7 evet, 1 kısmen iken, Cibuti Üniversitesi'nden 8 hayır şeklinde olmuştur. Bu durumun Çankırı Karatekin Üniversitesi kütüphane binasının yeni ve müstakil kütüphane olarak inşa edilmesi, Cibuti Üniversitesi kütüphanesinin ayrı bağımsız bir kütüphane binası olmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Afet ve acil durum planlamasının son derece önemli bir parçası olan personelin eğitimi konusunda sorulan “*Kütüphanenizde ilk yardım ve afet okuryazarlığı, salgın hastalıklarla mücadele, toplumsal acil yardım ve afet bilinci oluşturma konularında farkındalık çalışmaları var mıdır?*” sorusuna Çankırı Karatekin Üniversitesi’nden 5 kişi ile katılımcıların çoğunluğu hayır cevabını verirken Cibuti Üniversitesi’nden katılımcıların tamamı hayır cevabını vermiştir. Çankırı Karatekin Üniversitesi’nden katılımcıların verdiği cevaptan bu kütüphanede afet ve acil durum planlamasının eğitim ayağının ihmal edildiğini anlıyoruz zira aynı katılımcılar afet ve acil durum planlamasında alınan önlemlere ilişkin sorulara çoğunlukla olumlu yanıtlar vermişlerdi. Yine bu soruyu tamamlayıcı nitelikte sorulan “*Kütüphanenizde deprem ve diğer acil durum/ afet durumlarıyla karşılaşıldığında yapılması gerekenlere ilişkin bir “El Kitabı” hazırlanmış mıdır?*” sorusuna da aynı şekilde çoğunluğun hayır cevabını vermiş olması yukarıdaki Çankırı Karatekin Üniversitesi kütüphanesinde afet ve acil durum planlamasının eğitim ayağının ihmal edildiği görüşünü teyit etmektedir. Cibuti Üniversitesi’nden katılımcıların tamamı bu ikinci soruya da hayır cevabını vermiştir.

5.7. Bilgi Merkezlerindeki İş Sağlığı ve Güvenliğini Tehdit Eden Riskler

Bilgi merkezlerini iş sağlığı ve güvenliği açısından riskli hale getiren tehlikeler temelde şu şekilde sıralanabilir: Fiziksel Etkenler ve Bina Özellikleri, İç Ortam Hava Kalitesi, Ergonomik Şartlar ve Çalışanların Psiko-sosyal Sorunları. Katılımcılara kütüphanelerindeki iş sağlığı ve güvenliğini tehdit eden riskleri saptamak amacıyla bu risklerin her birine yönelik sorular sorulmuştur.

5.7.1. Fiziksel Etkenler ve Bina Özellikleri

Bilgi merkezlerinin tasarımında binalar ve binaların fiziksel özellikleri en mühim faktörlerdir. Binanın uygun olmayan tasarımı ve elverişsiz koşulları önemli iş sağlığı ve güvenliği risklerine sebep olabilir. Bundan dolayı katılımcılara kütüphanelerindeki iş sağlığı ve güvenliği açısından risk oluşturan fiziksel etkenleri saptamak amacıyla da sorular yöneltilmiştir.

İlk olarak fiziksel etkenlerden kaynaklanan kayma düşme riskine yönelik yöneltilen “*Kütüphane merdivenlerine kayma riskini minimize edecek kaydırmaz bant uygulamaları yapılmış mıdır?*” sorusuna Çankırı Karatekin Üniversitesi’nden katılımcıların verdiği 3 evet, 3 hayır ve 2 kısmen cevabı şaşırtıcıdır. Çalışanların bu soruya bu şekilde ihtilaflı cevap vermeleri söz konusu önlemin mevsimsel olarak alınıp alınmadığını akla getirmektedir. Ancak yine de bu konuda Çankırı Karatekin Üniversitesi’nde bir önlemin alındığını göstermektedir. Cibuti Üniversitesi’nden katılımcıların tamamının hayır cevabını vermesi bu kütüphanede bu riskin dikkate alınmadığını göstermektedir. Yine aynı amaçla sorulan “*Kütüphaneniz içerisinde elektrik kablolarının durumu da önemli olup, bunlar kablo kanallarına alınması suretiyle insanların takılıp düşmesi engellenmiş midir?*” sorusuna Çankırı Karatekin Üniversitesi’nden 5 evet, 3 hayır cevabı Cibuti Üniversitesi’nden 7 evet, 1 hayır cevabının verilmesi her iki kütüphanede de bir önlemin alındığını göstermektedir.

Binaları dış etkenlerden korumak için alınan tedbirler de olası iş sağlığı ve güvenliği risklerini en aza indirmek açısından son derece önemlidir. Bu amaçla katılımcılara “*Kütüphane binalarına yönelik yıldırım tehlikesi için paratoner mevcut mudur ve periyodik kontrolü yapılmış mıdır?*” sorusu yöneltildi. Verilen cevaplardan Çankırı Karatekin Üniversitesi’nde 5 evet, 3 kısmen cevabı ile bir önlem alındığı ancak Cibuti Üniversitesi’nde 8 hayır cevabı ile bir önlem alınmadığı görülmektedir.

Bilgi merkezlerinde gürültü, aydınlatma, iç ortam hava kalitesi, toz, küf, mantar vb. mikroorganizmalar ve kimyasallar da hem çalışanlar hem kullanıcılar hem de kütüphane dermesi için ciddi risk oluşturmaktadır. Bu hususların saptanması için katılımcılara şu sorular yöneltildi:

“*Kütüphanenizde güvenlik kameraları, ses, ışık, iklimlendirme ve veri kontrol amaçlı otomasyon odası mevcut mudur?*” sorusuna alınan evet cevaplarının fazlalığı sonucunda her iki kütüphanede de gürültü, aydınlatma, havalandırma konularına dikkat edildiğini göstermektedir.

Bilgi merkezlerinde iç ortam hava kalitesinin yetersiz olması biyolojik risklere yol açmaktadır. Katılımcılara bu konuda kütüphanelerinde herhangi bir önlem alınıp alınmadığı sorulmuştur. “*Mikroorganizmaların nemin yoğun olduğu bölgelerde üreme olasılığı çok yüksektir. Kütüphanenizde biyolojik risk etmenlerine karşı*

tedbirler alınmış mıdır?” sorusuna Çankırı Karatekin Üniversitesi’nden 3 evet, 2 hayır ve 3 kısmen cevabı bu kütüphanede kısmen bir önlem alındığını gösterirken, Cibuti Üniversitesi’nden 1 evet, 7 hayır cevabının verilmesi her bu kütüphanede herhangi bir önlemin alınmadığını göstermektedir.

Yukarıdaki soruya benzer bir soru “*Kütüphanenizde özellikle hastalıklar, tozlar küf, mantar vb. mikroorganizmalar, kimyasallar, haşereler, aydınlatma gibi risk unsurları ayrı ayrı ele alınmış ve sıkı önlemler uygulanıyor mu?*” şeklinde sorulduğunda Çankırı Karatekin Üniversitesi’nden 4 katılımcı evet, 3 katılımcı hayır ve 1 katılımcı kısmen cevabını vermiştir. Ancak bu soruya Cibuti Üniversitesi’nden 5 katılımcının evet, 3 katılımcının hayır cevabını vermesi bir önceki soruyla karşılaştırıldığında şaşırtıcıdır.

5.7.2. Ergonomik Şartlar

Ergonominin temel hedefi, insana uygun işlerin tasarımını yaparak insan yaşamının standardını yükseltmek ve dolayısıyla kademeli olarak toplumun refahına katkıda bulunmaktır. Ergonomi ile tasarım arasında güçlü bir etkileşim vardır. Zira elverişsiz tasarım verileri birçok iş kazası ve işe bağlı sağlık sorunlarının sebebinin oluşturabilir. Dolayısıyla iş kazalarının ve iş kaynaklı sağlık problemlerinin engellenmesinde ergonominin son derece mühim bir rolü vardır.

Katılımcıların bu durumun bilincinde olup olmadıklarını saptamak amacıyla şu sorular yöneltilmiştir:

“Kütüphanelerde “ergonomi” konusuna dikkat edilmeli, farklı şekilde mobilyalar; masa, sandalye, etajer doğrudan doğruya iş sağlığı ve güvenliği ile ilgilidir. Kütüphanenizde kullanıcı ve çalışanlara yönelik risk tedbirleri alınmış mıdır?” Sorusuna Çankırı Karatekin Üniversitesi’nden 7 katılımcı evet, 1 katılımcı kısmen cevabını vermiştir. Bu cevaplar Çankırı Karatekin Üniversitesi kütüphanesinde ergonomik koşullardan kaynaklı risklerin olmadığını göstermektedir. Cibuti Üniversitesi’nden 2 katılımcının evet, 4 katılımcının hayır, 2 katılımcının da kısmen cevabını vermiş olması ergonomik koşulların oluşturacağı risklere karşı yeterince tedbir alınmadığını göstermektedir.

Yine ergonomik koşullarla ilgili benzer bir soru “Kütüphanenizde iç tefrişatının, donanımının ve dolaplarının uygun mudur, Sabitleme çalışmalarının yapılmış mıdır?” şeklinde sorulduğunda Çankırı Karatekin Üniversitesi’nden 6 katılımcı evet, 1 katılımcı hayır ve 1 katılımcı ise kısmen yanıtını vermiştir. Cıbuti Üniversitesi’nden 4 katılımcının evet, 3 katılımcının hayır ve 1 katılımcının kısmen yanıt vermesi ergonomik koşulların düşük riskli olduğunu göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

İş sağlığı ve güvenliği, günümüz toplumlarında insan hayatına ve dolayısıyla yaşam kalitesinin arttırılmasına verilen önemin bir sonucu olarak sürekli gelişen ve hassasiyetle üzerinde durulan bir disiplin haline gelmiştir. İş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının temel amacı çalışma ortamlarının fiziksel koşullarını düzenlemek suretiyle çalışanları muhtemel risklere karşı korumak, iş ve yaşam kalitesini artırmak ve iş doyumlarını optimum düzeye çıkartmaktır. İş sağlığı ve güvenliği uygulamaları öznesi insan olan mal ve hizmet üretilen bütün alanları kapsayan son derece geniş bir disiplindir.

Dolayısıyla bilgi merkezleri de toplumdaki işlevleri itibariyle iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının kapsamına giren yerlerdir. Bilgi merkezleri fonksiyonları itibariyle sadece çalışanlar açısından değil hizmet verdikleri kullanıcılar ve barındırdıkları bilgi ve belge kaynakları açısından da iş sağlığı ve güvenliği kapsamına giren, girmesi gereken çalışma ortamlarıdır.

Uluslararası ve özellikle ulusal literatürde bilgi merkezlerinde iş sağlığı ve güvenliği konusu üzerine yapılan çalışmaların azlığına bakıldığında konunun öneminin ve gerekliliğinin farkına varılması noktasında geç kalındığı görülmektedir. Bu bağlamda toplumda bilgi merkezlerinde iş sağlığı ve güvenliği konusunun önem ve gerekliliğinin hak ettiği şekilde yerleşebilmesi öncelikle bilgi merkezi çalışanlarının bu konudaki farkındalık düzeylerinin artmasına bağlıdır.

Bu çalışmada öncelikle iş sağlığı ve güvenliği kavramı ve uygulamalarına dair genel bir çerçeve çizilmiş, bilgi merkezleri bağlamında konunun önemi ve gerekliliğine dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda Çankırı Karatekin Üniversitesi ve Cibuti Üniversitesi Kütüphanelerinin çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliği farkındalık düzeylerinin saptanması amaçlanmıştır. Bu amaca yönelik Çankırı Karatekin Üniversitesi ve Cibuti Üniversitesi Kütüphanelerinin çalışanlarına mülakat yoluyla 61 soru yöneltilmiştir.

Çalışmada elde edilen bulgular, bu iş sağlığı ve güvenliği faktörlerine ilişkin başlıklar altında değerlendirilmiştir.

Çalışmanın “Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphanesinde İş sağlığı ve güvenliğine ilişkin önlemler ve kütüphane çalışanlarının bu konudaki algı düzeyleri Cibuti Üniversitesi Kütüphanesindekilerden daha ileri düzeydedir ve Cibuti Üniversitesi Kütüphanesi bu bağlamda yetersizdir” şeklindeki ana hipotezi doğrulanmıştır.

Bu bağlamda öngörülen faktörler ışığında her iki kütüphane çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliği algı düzeylerinden elde edilen sonuçlar aşağıda listelenmiştir:

- Kütüphane çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliği algı düzeyleri ile bu konuda aldıkları eğitim arasındaki ilişkiyi saptamak amacıyla katılımcılara sorular yöneltilmiştir. Verilen cevaplardan her iki kütüphanede de iş sağlığı ve güvenliği eğitimi değişkeni ile iş sağlığı ve güvenliği algısının önemli bir ilişkinin olduğu saptanmıştır. Bu konuda eğitim alanlar iş sağlığı ve güvenliğinin önemi ve kütüphanelerindeki bu konudaki çalışmalara ilişkin sorulara da farkındalık düzeylerinin yüksek olduğunu gösterir cevaplar vermişlerdir. Ayrıca alt boyutları arasında yapılan değerlendirmede iki kütüphane arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Yani bu konuda hiç eğitim almayan Cibuti Üniversitesi Kütüphanesi personelinin kısmen eğitim alan Çankırı Karatekin Üniversitesi personeline göre algı düzeyinin düşük olduğu görülmüştür.
- Katılımcıların çalıştıkları ortamda iş sağlığı ve güvenliğinin önemi konusundaki algı düzeylerini tespit etmek için sorulan “Kütüphanenizde iş sağlığı ve güvenliği çalışmalarına önem ve öncelik veriliyor mu?” sorusuna verdikleri yanıtlardan Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphanesinde iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarına kısmen önem ve öncelik verildiği ancak Cibuti Üniversitesi Kütüphanesi personelinin verdiği cevaplardan bu kütüphanede iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarına önem ve öncelik verilmediği görülmüştür.
- Afet ve acil durum planlamasının iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının önemli bir kısmını oluşturması nedeniyle katılımcılara hem kütüphanelerinde afet ve acil durum planlamasına ilişkin uygulamalar hem de bu konuda gerekli eğitimlerin yapılıp yapılmadığını saptamaya yönelik çeşitli sorular yöneltilmiştir. Alınan cevaplardan Çankırı Karatekin Üniversitesi

Kütüphanesinde afet ve acil durum planlaması yapıldığı ve bu konuda hazırlıklı olma durumunun yüksek olduğu anlaşılmıştır. Ancak Afet ve acil durum planlamasının en önemli ayağı olan personelin eğitilmesi konusu eksik kalmıştır. Diğer taraftan Cibuti Üniversitesi Kütüphanesi hem afet ve acil durum planlaması hem de çalışanlara eğitim verilmesi hususlarında yetersizdir.

- Bilgi merkezlerinin fiziksel ve bina özelliklerinden kaynaklanan birtakım olumsuzluklar da buraları iş sağlığı ve güvenliği açısından riskli duruma getirmektedir. Katılımcıların bu konudaki algı düzeylerini saptamak için fiziksel ve bina özellikleri ile ilgili yöneltilen sorulara alınan cevaplardan Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphanesinde fiziksel riskleri ortadan kaldırmak ya da en aza indirmek için önlemlerin büyük ölçüde alındığını ancak Cibuti Üniversitesi Kütüphanesinde bu önlemlerin büyük ölçüde alınmadığı görülmüştür.
- Ergonomik koşullardan kaynaklanan sorunlar da bilgi merkezlerinde iş sağlığı ve güvenliği riskini artıran önemli bir faktördür. Katılımcıların bu konudaki algı düzeylerini tespit etmek için yöneltilen sorulara verilen cevaplardan Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphanesinde ergonomik koşulların iş sağlığı ve güvenliği açısından risk teşkil etmediği ancak Cibuti Üniversitesi Kütüphanesinde ergonomik koşulların iş sağlığı ve güvenliği açısından uygun olmadığı görülmüştür.

Bu sonuçlar bağlamında çalışmanın ana hipotezinin yanında alt hipotezleri olan:

- Cibuti Üniversitesi Kütüphanesi'nde iş sağlığı ve güvenliği hususunda uluslararası bir standart bulunmamaktadır.
- Cibuti Üniversitesi Kütüphanesi'nde çalışanların iş sağlığı ve güvenliği konusunda farkındalık düzeyleri yetersizdir.
- Cibuti Üniversitesi Kütüphanesi'nde iş sağlığı ve güvenliği konusunda herhangi bir denetim mekanizması bulunmamaktadır.
- Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphanesinde İş sağlığı ve güvenliğine ilişkin önlemler ve kütüphane çalışanlarının bu konudaki algı düzeyleri düşük olmamakla beraber istenilen seviyede değildir hipotezleri de doğrulanmıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar ışığında ve bilgi merkezlerinde iş sağlığı ve güvenliği riskine sebep olabilecek faktörler çerçevesinde, muhtemel risklerin ortadan kaldırılması veya en aza indirilmesi ve çalışanların iş sağlığı ve güvenliği algı düzeylerinin arttırılmasına yönelik öneriler aşağıda listelenmiştir:

- Bilgi merkezlerinde iş sağlığı ve güvenliği konusunda hangi önlem alınırsa alınsın bu uygulamaların işlevselliği çalışanların bu konudaki algı ve farkındalık düzeylerinin yüksek olmasına bağlıdır. Dolayısıyla bilgi merkezi çalışanlarının bu konuda muhakkak eğitim almaları sağlanmalıdır. Özellikle yeni işe başlayanlara temel iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri verilmeli ve bu eğitimler belgelendirilmelidir.
- Bilgi merkezlerini iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları kapsamında afet ve acil durumlara karşı hazır hale getirmek için sadece donanım ve planlama yeterli değildir. Herhangi bir afet ve acil durum anında bu planlamaların hayata geçirilmesi ve donanımların kullanılması için çalışanlar eğitim almalı ve belirli periyotlarla tatbikatlar yapılmalıdır.
- Bilgi merkezlerinde iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları kapsamında olası risklere karşı alınan önlemler konusunda diğer personele bilgilendirme yapılmalıdır. Zira çalışanlar bilgi merkezinde yöneticiler tarafından alınan iş sağlığı ve güvenliği önlemleri hakkında bilgi sahibi olmazsa alınan önlem işe yaramadığı ya da risk ortaya çıktığı anda yöneticilere ve yetkililere haber vermeleri de mümkün olmayabilir. Bu yüzden yöneticiler aldıkları iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini çalışanlarla paylaşmalıdırlar.
- Bilgi merkezlerinde iş sağlığı ve güvenliğini tehdit eden bazı durumlar yöneticilerin gözünden kaçabilir. Bu tür durumların önüne geçebilmek için yönetici konumunda olanlar zaman zaman çalışanların bu konudaki görüşlerini sormalı ve onları iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarına aktif olarak katkı sağlamaları noktasında cesaretlendirmeli ve teşvik etmelidir.
- Bilgi merkezlerinde iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları söz konusu olduğunda bu durum sadece çalışanlar için değil kullanıcılar ve bilgi merkezindeki bilgi ve belge kaynakları açısından da son derece önemlidir. Zira işlevleri itibarıyla bilgi merkezlerinde kullanıcıların ve dermenin de

güvenliğinin sağlanması gerekmektedir. Görüşme verileri değerlendirildiğinde katılımcıların hiç birisinin bilgi ve belge güvenliği konusunda eğitim almadıkları görülmüştür. Bu bağlamda bilgi merkezi çalışanlarına bilgi ve belge güvenliği konusunda hizmet içi eğitimler verilmelidir. Bilgi merkezi çalışanları çoğunlukla Bilgi ve Belge Yönetimi bölümü mezunları arasından seçildiği için bu bölüm müfredatına Bilgi ve Belge Güvenliği dersi konulmalıdır.

Bu çalışmada Çankırı Karatekin Üniversitesi ve Cibuti Üniversitesi kütüphanelerinde iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili değerlendirmeler yapılmış; kütüphanede görev yapan personelin kütüphanede iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin algı düzeyleri belirlenmeye çalışılmış; Çankırı Karatekin Üniversitesi ve Cibuti Üniversitesi personelinin tutumları iş sağlığı ve güvenliği bağlamında değerlendirilmiştir. Araştırma sırasında elde edilen sonuçlar doğrultusunda kütüphane çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliği konusunda duyarlı hale getirilmesi, bu amaçla çeşitli eğitimlere ve iş sağlığı ve güvenliği politikalarının geliştirilmesine ihtiyaç olduğu sonucuna varılmıştır.

Özellikle Cibuti Üniversitesi Kütüphanesinde iş sağlığı ve güvenliğinin geliştirilmesine katkıda bulunulması; konuyla ilgili çalışmaların çeşitlendirilmesi, bilgi merkezlerinde uluslararası iş sağlığı ve güvenliği ilkelerinin benimsenmesi; bilgi merkezlerinde iş sağlığı ve güvenliği konusunda verilecek eğitimlerin ve geliştirilecek politikaların faydalı olması beklenmektedir.

KAYNAKÇA

- Akbulut, T. (1996). *İşçi Sağlığı ve Prensipler Uygulamaları*. İstanbul, Sistem Yayıncılık.
- Akkaya, M. A. (2017). Bilgi merkezlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin önemi ve uygulanabilirliğine ilişkin bir durum değerlendirmesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 31(4), 501-519.
- Altuğ, T. (2013). Türkiye'de Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimlerinin Yeri ve Önemi, Gazi Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.
- Aytaç, S. ve Tüfekçi, U. (2018). Hasta Bina Sendromunun Azaltılmasında Ergonomik Önlemlerin Önemi, *Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, 6, 137-147.
- Balcı, A. (2016). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Balkır, Z. G. (2012). İş Sağlığı ve Güvenliği Hakkının Korunması: İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliği Organizasyonu. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 2, 56-91.
- Başbuğ, A. (2005). *İş Hukuku*. Ankara: Birlik Matbaası.
- Centel, D. (2003). *İş Hukuku*. İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Ceylan, H. (2012). *Türkiye'deki İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi Sorunları Ve Çözüm Önerileri*.
- Çakmak, A. (2002). Çalışma ortamının insan sağlığına etkileri. *İş Sağlığı ve Güvenliği Dergisi*.
- Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı (2021). Hakkımızda-Tarihçe. 20 Haziran 2021 tarihinde <https://kutuphane.karatekin.edu.tr/tarihce-4546-sayfasi.karatekin> adresinden erişildi.
- Çetinkaya F., Baykent G., (2017), İşyeri Çalışma Ortamı Koşullarının Ergonomik Yönden İncelenmesi (Örnek: Şekerleme Firması), *Uşak Üniversitesi Fen ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 15-31.
- Çiçek, Ö. vd. (2006). Dünyada ve Türkiye'de İş Sağlığı ve İş Güvenliğinin. *Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 5(11), 1- 6.
- Çimen, A. (2020). İş Sağlığı ve İş Güvenliğinin Önemi: Bayburt Örneği, Bayburt Üniversitesi, 2020.
- Demirbilek, T. (2005). İş Güvenliği Kültürü. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Demircioğlu, A. M., & Centel, T. (2003). *İş Hukuku*. 9. Baskı. Beta Basım Yayım, İstanbul, s, 210.

- Dörtbudak, Z. (2008). Hava kirliliği epidemiyolojisinde gözlemsel yaklaşımlar. *Türkiye Klinikleri J Pulm Med-Special Topics*, 1(2), 5-13.
- Durmaz, T. (2009). Yapı işlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Mevzuatı ve Yeni Gelişmeler. İzmir: Doktora Tezi. S:5.
- Eken, G. (2011). *İş Kazalarını Önlemede İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Etkinliği*. Çanakkale: Perakende.
- Gençler, A. (2007). *İSG Dergisi*. Temmuz-Ağustos-Eylül Sayı:35 Yıl:7 S:16.
- Gönüllü, M.T. ve vd. (2002). YTÜ Şevket Sabancı kütüphane binası iç ortam havasındaki partiküllerin incelenmesi. Harran Üniversitesi 4. GAP Mühendislik kongresi (uluslararası katılımlı) Bildiriler kitabı s.1384-1389.27 Ocak 2021 tarihinde <http://www.yildiz.edu.tr/~gonul/bildiriler/b79.pdf> adresinden erişildi.
- Güler, Ç. (2002). Kapalı ortam hava kirliliği, *Türk Tabipleri Birliği Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, 12, 25-32.
- Güneş, G. (2009). Bilgi ve belge merkezleri çalışanlarının iş ortamından kaynaklanan sağlık şikayetleri ve risk faktörleri. Yayınlanmamış doktora tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Güneş, G., Bozkurt, E., Sönmez, S., & Çakır, N. (2015). Kütüphanelerde İç Hava Kalitesinin İncelenmesi: Marmara Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, *Bilgi Dünyası*, 16 (2) 222-241.
- Güvercinci, M. (2005). İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Yeni Dönem, *İşveren Dergisi*, Cilt:43, No:9, 28-30.
- Güzel, A. O. (1992). *Sosyal Güvenlik Hukuku*. İstanbul, Beta.
- Hacıbektaşoğlu, S. (2018). İnşaat Sektöründe Yaşanan İş Kazalarının Analizi ve Bu Kazalara Neden Olan. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(3), 159-177.
- Health and Safety Guide for Libraries. (2006). Ontario, Canadian Centre for Occupational Health and, (p. 184).
- International Labour Organization (2021). Erişim adresi: <https://www.ilo.org/global/lang--en/index.htm>.
- İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu (2012). Erişim adresi: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6331.pdf>.
- Kaptan, S. (1995). *Bilimsel Araştırma Teknikleri ve İstatistik Yöntemleri*. (10. Bs.), Ankara: Tekışık Matbaası.
- Karamık, S., Şeker, U. (2016). İşletmelerde iş güvenliğinin verimlilik üzerine etkilerinin değerlendirilmesi. *Gazi University Journal of Science Part C: Design and Technology*, 3 (4), 575-584.
- Kılış, İ. (2014). *İş sağlığı ve güvenliği*, Bursa: Dora Yayınları.

- Küçükcan, B. (2007). Üniversitelerde Kütüphane Binaları Kullanım Verimliliğinin Yapı Biyolojisi Açısından İncelenmesi, *Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi*, S. 2.
- Külahçıoğlu, G. (1996). *İş Güvenliği*. İzmir: Mühendislik Fakültesi Basım Ünitesi.
- Kuzucuoğlu, A. H. (2015). Müze, Kütüphane ve Arşiv Binalarında Afetlere Yönelik Tedbirler. *Trakya University Journal of Social Sciences*, 5 (15), 277-294.
- Leka, S. ve Cox, T. (2008). Prima-Ef Guidance on The European Framework for Psychosocial Risk Management: A Resource for Employers and Worker Representatives. *Who Protecting Workers' Health Series* No.9.
- Makal, A. (1997.). *Osmanlı İmparatorluğunda Çalışma İlişkileri-Türkiye Çalışma*. İmge Kitabevi.
- Milczarek, M. ve Brun, E. (2007) Expert forecast on emerging psychosocial risks related to occupational safety and health. *European Agency for Safety and Health at Work*, Belgium.
- Odaman, S. (2005). 4857 İş Kanunu Döneminde İş Sağlığı ve Güvenliği Hükümlerinin Önemi ve OHSAS 18001 Yönetim Sistemi, *Mercek Dergisi*.
- Özkılıç Ö. (2005). *İş Sağlığı ve Güvenliği, Yönetim Sistemleri ve Risk Değerlendirme Metodolojileri*, Ankara.
- Pal Jiban K., (2019). Occupational health hazards of library professionals in India, *Annals of Library and Information Studies*, vol. 66, pp. 163-170.
- Saraç, C. (1998). *Sosyal Sigortalar Kurumları ve İşveren Açısından İş Kazası Kavramı*. YODÇEM Yayın, (10), 16-36.
- Sarıçam, H. (2012). İş Sağlığı ve Güvenliği Kapsamında Hemşirelerin Karşılaştığı Risk ve Tehlikelerin İş. İzmir: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sağlık.
- Saygun, M. (2002). İş Sağlığı, *İş Sağlığı ve Güvenliği Dergisi*, 6. (2012).
- Tarakçı, E. (2019). *İş hayatında iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması ve geliştirilmesi* (Doctoral dissertation, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mühendislik Yönetimi).
- Tınar, M.Y. (1996). *Çalışma Psikolojisi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını.
- TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu. (2011). *İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Alanında Temel Bilgiler: Özdil Basımevi*.
- Toole, M. O. (2002). The Relationship Between Employees' Perceptions of Safety and Organizational. *Journal of Safety Research*, 33 (2), 231-243.
- Tozkoparan G., Taşoğlu J. (2011). İş sağlığı ve güvenliği uygulamaları ile ilgili işgörenlerin tutumlarını belirlemeye yönelik bir araştırma, *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi dergisi*, c. Xxx/ 1, ss. 181-209.

- Velicangil, S. Ö. (1987). *Endüstri Sağlığı (işçi Sağlığı-iş Hijyeni) ve Meslek Hastalıkları*, Ankara.
- Voluntary code of practice for health and safety issues in New Zealand libraries (1998). Wellington: New Zealand Library and Information Association.
- Wilson, A. S. (1995). *Plasticisers: principles and practice*.
- Yenihan B. Yılmaz T. (2018). *Kavramsal Boyutuyla İş Sağlığı ve Güvenliği, İş Sağlığı ve Güvenliği*, Cerev Gökçe, Köseoğlu Yakup, Editör, Dora Yay. Bursa, ss.3-20.
- Yiğit, A. (2011). *İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı* (2. Basım). Bursa: Alfa Aktüel Yayınları.
- Yıldırım, E. (2010). *İşçi Sağlığı Ve İş Güvenliğinde Eğitimin Rolü Ve İşgörenlerin İşçi Sağlığı Ve İş Güvenliği Eğitimi Konusundaki Bilinç Düzeylerini Ölçmeye Yönelik Bir Araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Yıldız, R. Ö. (2013). Türkiye’deki Atıksu Arıtma Tesislerinin İş Sağlığı ve Güvenliği Yönünden Değerlendirilmesi, Erciyes: *Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*.
- Yılmaz, B., Köse, E., Korkut, Şelale. (2010). Ankara’daki Üniversite ve Halk kütüphanelerinde Çalışan Kütüphanecilerin İş Doyumları Üzerine Bir Araştırma. *Bilgi Dünyası*, Vol. 11, N. 1, Pp. 49-80. [Journal Article (Paginated)].

EKLER

Ek 1: 6331 sayılı İSG Kanunu

İşveren İle Çalışanların Görev, Yetki Ve Yükümlülükleri İşverenin Genel Yükümlülüğü

MADDE 4 – (1) İşveren, çalışanların işle ilgili sağlık ve güvenliğini sağlamakla yükümlü olup bu çerçevede;

a) Mesleki risklerin önlenmesi, eğitim ve bilgi verilmesi dâhil her türlü tedbirin alınması, organizasyonun yapılması, gerekli araç ve gereçlerin sağlanması, sağlık ve güvenlik tedbirlerinin değişen şartlara uygun hale getirilmesi ve mevcut durumun iyileştirilmesi için çalışmalar yapar.

b) İşyerinde alınan iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyulup uyulmadığını izler, denetler ve uygunsuzlukların giderilmesini sağlar.

c) Risk değerlendirmesi yapar veya yaptırır.

ç) Çalışana görev verirken, çalışanın sağlık ve güvenlik yönünden işe uygunluğunu göz önüne alır.

d) Yeterli bilgi ve talimat verilenler dışındaki çalışanların hayati ve özel tehlike bulunan yerlere girmemesi için gerekli tedbirleri alır.

(2) İşyeri dışındaki uzman kişi ve kuruluşlardan hizmet alınması, işverenin sorumluluklarını ortadan kaldırmaz.

(3) Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği alanındaki yükümlülükleri, işverenin sorumluluklarını etkilemez.

(4) İşveren, iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin maliyetini çalışanlara yansıtamaz.

Risklerden korunma ilkeleri

MADDE 5 – (1) İşverenin yükümlülüklerinin yerine getirilmesinde aşağıdaki ilkeler göz önünde bulundurulur:

a) Risklerden kaçınmak.

- b) Kaçınılması mümkün olmayan riskleri analiz etmek.
- c) Risklerle kaynağında mücadele etmek.
- ç) İşin kişilere uygun hale getirilmesi için işyerlerinin tasarımı ile iş ekipmanı, çalışma şekli ve üretim metotlarının seçiminde özen göstermek, özellikle tekdüze çalışma ve üretim temposunun sağlık ve güvenliğe olumsuz etkilerini önlemek, önlenemiyor ise en aza indirmek.
- d) Teknik gelişmelere uyum sağlamak.
- e) Tehlikeli olanı, tehlikesiz veya daha az tehlikeli olanla değiştirmek.
- f) Teknoloji, iş organizasyonu, çalışma şartları, sosyal ilişkiler ve çalışma ortamı ile ilgili faktörlerin etkilerini kapsayan tutarlı ve genel bir önleme politikası geliştirmek.
- g) Toplu korunma tedbirlerine, kişisel korunma tedbirlerine göre öncelik vermek.
- ğ) Çalışanlara uygun talimatlar vermek.

İş sağlığı ve güvenliği hizmetleri

MADDE 6 – (1) Mesleki risklerin önlenmesi ve bu risklerden korunulmasına yönelik çalışmaları da kapsayacak, iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin sunulması için işveren;

- a) Çalışanları arasından iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ve diğer sağlık personeli görevlendirir. Çalışanları arasında belirlenen niteliklere sahip personel bulunmaması hâlinde, bu hizmetin tamamını veya bir kısmını ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden hizmet alarak yerine getirebilir. Ancak belirlenen niteliklere ve gerekli belgeye sahip olması hâlinde, tehlike sınıfı ve çalışan sayısı dikkate alınarak, bu hizmetin yerine getirilmesini kendisi üstlenebilir.
- b) Görevlendirdikleri kişi veya hizmet aldığı kurum ve kuruluşların görevlerini yerine getirmeleri amacıyla araç, gereç, mekân ve zaman gibi gerekli bütün ihtiyaçlarını karşılar.
- c) İşyerinde sağlık ve güvenlik hizmetlerini yürütenler arasında iş birliği ve koordinasyonu sağlar.

ç) Görevlendirdikleri kişi veya hizmet aldığı kurum ve kuruluşlar tarafından iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili mevzuata uygun olan ve yazılı olarak bildirilen tedbirleri yerine getirir.

d) Çalışanların sağlık ve güvenliğini etkilediği bilinen veya etkilemesi muhtemel konular hakkında; görevlendirdikleri kişi veya hizmet aldığı kurum ve kuruluşları, başka işyerlerinden çalışmak üzere kendi işyerine gelen çalışanları ve bunların işverenlerini bilgilendirir.

(2) 4.1.2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu kapsamındaki kamu kurum ve kuruluşları; iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini, Sağlık Bakanlığına ait döner sermayeli kuruluşlardan doğrudan alabileceği gibi 4734 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde de alabilir.

(3) Tam süreli işyeri hekimi görevlendirilen işyerlerinde, diğer sağlık personeli görevlendirilmesi zorunlu değildir.

İş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin desteklenmesi

MADDE 7 – (1) İş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin yerine getirilmesi için, Bakanlıkça aşağıdaki şartlarla destek sağlanabilir:

a) Kamu kurum ve kuruluşları hariç ondan az çalışanı bulunanlardan, çok tehlikeli ve tehlikeli sınıfta yer alan işyerleri faydalanabilir. Ancak, Bakanlar Kurulu, ondan az çalışanı bulunanlardan az tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinin de faydalanmasına karar verebilir.

b) Giderler, iş kazası ve meslek hastalığı bakımından kısa vadeli sigorta kolları için toplanan primlerden kaynak aktarılmak suretiyle, Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından finanse edilir.

c) Uygulamada, Sosyal Güvenlik Kurumu kayıtları esas alınır.

ç) Bu Kanun ve diğer mevzuat gereğince yapılan kontrol ve denetimlerde; istihdam ettiği kişilerin sigortalılık bildiriminde bulunmadığı tespit edilen işverenlerden, tespit tarihine kadar yapılan ödemeler yasal faizi ile birlikte Sosyal Güvenlik Kurumunca tahsil edilir ve bu durumdaki işverenler, sağlanan destekten üç yıl süreyle faydalanamaz.

d) Uygulamaya ilişkin olarak ortaya çıkabilecek tereddütleri gidermeye, uygulamayı yönlendirmeye ve doğabilecek sorunları çözmeye Bakanlık yetkilidir.

(2) Aşağıdaki konular ile bunlara ilişkin usul ve esaslar, Maliye Bakanlığının uygun görüşü alınarak Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle belirlenir:

a) İş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin yerine getirilmesi için sağlanacak desteğin uygulanması.

b) Destek sağlanacak ondan az çalışanı bulunan işyerlerinin özellikleri göz önünde bulundurularak; Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından ödenecek iş sağlığı ve güvenliği hizmet bedellerinin tespiti, destek olunacak kısmı ve ödenme şekli.

c) Destekten faydalanabilecek işyerlerinin taşınması gereken şartlar.

ç) İş sağlığı ve güvenliği hizmeti verecek kuruluşların özellikleri.

(3) Etkinlik ve sürekliliğin sağlanması amacıyla; Bakanlık tarafından Sağlık Bakanlığı, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve ilgili meslek kuruluşlarıyla iş birliği yapılabilir.

İşyeri hekimleri ve iş güvenliği uzmanları

MADDE 8 – (1) İşyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanlarının hak ve yetkileri, görevlerini yerine getirmeleri nedeniyle kısıtlanamaz. Bu kişiler, görevlerini mesleğin gerektirdiği etik ilkeler ve mesleki bağımsızlık içerisinde yürütür.

(2) İşyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanları; görevlendirildikleri işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili alınması gereken tedbirleri işverene yazılı olarak bildirir; bildirilen hususlardan hayati tehlike arz edenlerin işveren tarafından yerine getirilmemesi hâlinde, bu hususu Bakanlığın yetkili birimine bildirir.

(3) Hizmet sunan kuruluşlar ile işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanları, iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin yürütülmesindeki ihmallerinden dolayı, hizmet sundukları işverene karşı sorumludur.

(4) Çalışanın ölümü veya maluliyetiyle sonuçlanacak şekilde vücut bütünlüğünün bozulmasına neden olan iş kazası veya meslek hastalığının meydana gelmesinde ihmali tespit edilen işyeri hekimi veya iş güvenliği uzmanının yetki belgesi askıya alınır.

(5) İş güvenliği uzmanlarının görev alabilmeleri için; çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde (A) sınıfı, tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde en az (B) sınıfı, az tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde ise en az (C) sınıfı iş güvenliği uzmanlığı belgesine sahip olmaları şartı aranır. Bakanlık, iş güvenliği uzmanlarının ve işyeri hekimlerinin görevlendirilmesi konusunda sektörel alanda özel düzenleme yapabilir.

(6) Belirlenen çalışma süresi nedeniyle işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanının tam süreli görevlendirilmesi gereken durumlarda; işveren, işyeri sağlık ve güvenlik birimi kurar. Bu durumda, çalışanların tabi olduğu kanun hükümleri saklı kalmak kaydıyla, 22.5.2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'na göre belirlenen haftalık çalışma süresi dikkate alınır.

(7) Kamu kurum ve kuruluşlarında ilgili mevzuata göre çalıştırılan işyeri hekimi veya iş güvenliği uzmanı olma niteliğini haiz personel, gerekli belgeye sahip olmaları şartıyla asli görevlerinin yanında, belirlenen çalışma süresine riayet ederek çalışmakta oldukları kurumda veya ilgili personelin muvafakati ve üst yöneticinin onayı ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarında görevlendirilebilir. Bu şekilde görevlendirilecek personele, görev yaptığı her saat için (200) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı tutarında ilave ödeme, hizmet alan kurum tarafından yapılır. Bu ödemeden damga vergisi hariç herhangi bir kesinti yapılmaz. Bu durumdaki görevlendirmeye ilişkin ilave ödemelerde, günlük mesai saatlerine bağlı kalmak kaydıyla, aylık toplam seksen saatten fazla olan görevlendirmeler dikkate alınmaz.

(8) Kamu sağlık hizmetlerinde tam süreli çalışmaya ilişkin mevzuat hükümleri saklı kalmak kaydıyla, işyeri hekimlerinin ve diğer sağlık personelinin işyeri sağlık ve güvenlik birimi ile ortak sağlık ve güvenlik birimlerinde görevlendirilmelerinde ve hizmet verilen işyerlerinde çalışanlarla sınırlı olmak üzere görevlerini yerine getirmelerinde, diğer kanunların kısıtlayıcı hükümleri uygulanmaz.

Tehlike sınıfının belirlenmesi

MADDE 9 –(1) İşyeri tehlike sınıfları; 31.5.2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 83üncü maddesine göre belirlenen kısa vadeli sigorta kolları prim tarifesi de dikkate alınarak, İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğünün Başkanlığında ilgili taraflarca oluşturulan komisyonun görüşleri

doğrultusunda, Bakanlıkça çıkarılacak tebliğ ile tespit edilir.(2) İşyeri tehlike sınıflarının tespitinde, o işyerinde yapılan asıl iş dikkate alınır.

Risk değerlendirmesi, kontrol, ölçüm ve araştırma

MADDE 10 – (1) İşveren, iş sağlığı ve güvenliği yönünden risk değerlendirmesi yapmak veya yaptırmakla yükümlüdür. Risk değerlendirmesi yapılırken aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

- a) Belirli risklerden etkilenecek çalışanların durumu.
- b) Kullanılacak iş ekipmanı ile kimyasal madde ve müstahzarların seçimi.
- c) İşyerinin tertip ve düzeni.
- ç) Genç, yaşlı, engelli, gebe veya emziren çalışanlar gibi özel politika gerektiren gruplar ile kadın çalışanların durumu

.(2) İşveren, yapılacak risk değerlendirmesi sonucu alınacak iş sağlığı ve güvenliği tedbirleri ile kullanılması gereken koruyucu donanım veya ekipmanı belirler.

(3) İşyerinde uygulanacak iş sağlığı ve güvenliği tedbirleri, çalışma şekilleri ve üretim yöntemleri; çalışanların sağlık ve güvenlik yönünden korunma düzeyini yükseltecek ve işyerinin idari yapılanmasının her kademesinde uygulanabilir nitelikte olmalıdır.

(4) İşveren, iş sağlığı ve güvenliği yönünden çalışma ortamına ve çalışanların bu ortamda maruz kaldığı risklerin belirlenmesine yönelik gerekli kontrol, ölçüm, inceleme ve araştırmaların yapılmasını sağlar.

Acil durum planları, yangınla mücadele ve ilk yardım

MADDE 11 – (1) İşveren;

- a) Çalışma ortamı, kullanılan maddeler, iş ekipmanı ile çevre şartlarını dikkate alarak meydana gelebilecek acil durumları önceden değerlendirerek, çalışanları ve çalışma çevresini etkilemesi mümkün ve muhtemel acil durumları belirler ve bunların olumsuz etkilerini önleyici ve sınırlandırıcı tedbirleri alır.
- b) Acil durumların olumsuz etkilerinden korunmak üzere gerekli ölçüm ve değerlendirmeleri yapar, acil durum planlarını hazırlar.

c) Acil durumlarla mücadele için işyerinin büyüklüğü ve taşıdığı özel tehlikeler, yapılan işin niteliği, çalışan sayısı ile işyerinde bulunan diğer kişileri dikkate alarak; önleme, koruma, tahliye, yangınla mücadele, ilk yardım ve benzeri konularda uygun donanıma sahip ve bu konularda eğitilmiş yeterli sayıda kişiyi görevlendirir, araç ve gereçleri sağlayarak eğitim ve tatbikatları yaptırır ve ekiplerin her zaman hazır bulunmalarını sağlar.

ç) Özellikle ilk yardım, acil tıbbi müdahale, kurtarma ve yangınla mücadele konularında, işyeri dışındaki kuruluşlarla irtibatı sağlayacak gerekli düzenlemeleri yapar.

Tahliye

MADDE 12 – (1) Ciddi, yakın ve önlenemeyen tehlikenin meydana gelmesi durumunda işveren;

a) Çalışanların işi bırakarak derhal çalışma yerlerinden ayrıлып güvenli bir yere gidebilmeleri için, önceden gerekli düzenlemeleri yapar ve çalışanlara gerekli talimatları verir.

b) Durumun devam etmesi hâlinde, zorunluluk olmadıkça, gerekli donanıma sahip ve özel olarak görevlendirilenler dışındaki çalışanlardan işlerine devam etmelerini isteyemez.

(2) İşveren, çalışanların kendileri veya diğer kişilerin güvenliği için ciddi ve yakın bir tehlike ile karşılaştıkları ve amirine hemen haber veremedikleri durumlarda; istenmeyen sonuçların önlenmesi için, bilgileri ve mevcut teknik donanımları çerçevesinde müdahale edebilmelerine imkân sağlar. Böyle bir durumda çalışanlar, ihmal veya dikkatsiz davranışları olmadıkça yaptıkları müdahaleden dolayı sorumlu tutulamaz.

Çalışmaktan kaçınma hakkı

MADDE 13 – (1) Ciddi ve yakın tehlike ile karşı karşıya kalan çalışanlar kurula, kurulun bulunmadığı işyerlerinde ise işverene başvurarak durumun tespit edilmesini ve gerekli tedbirlerin alınmasına karar verilmesini talep edebilir. Kurul acilen toplanarak, işveren ise derhâl kararını verir ve durumu tutanakla tespit eder. Karar, çalışana ve çalışan temsilcisine yazılı olarak bildirilir.

(2) Kurul veya işverenin çalışanın talebi yönünde karar vermesi hâlinde çalışan, gerekli tedbirler alınıncaya kadar çalışmaktan kaçınabilir. Çalışanların çalışmaktan kaçındığı dönemdeki ücreti ile kanunlardan ve iş sözleşmesinden doğan diğer hakları saklıdır.

(3) Çalışanlar ciddi ve yakın tehlikenin önlenemez olduğu durumlarda birinci fıkradaki usule uymak zorunda olmaksızın işyerini veya tehlikeli bölgeyi terk ederek belirlenen güvenli yere gider. Çalışanların bu hareketlerinden dolayı hakları kısıtlanamaz.

(4) İş sözleşmesiyle çalışanlar, talep etmelerine rağmen gerekli tedbirlerin alınmadığı durumlarda, tabi oldukları kanun hükümlerine göre iş sözleşmelerini feshedebilir. Toplu sözleşme veya toplu iş sözleşmesi ile çalışan kamu personeli, bu maddeye göre çalışmadığı dönemde fiilen çalışmış sayılır.

(5) Bu Kanunun 25 inci maddesine göre işyerinde işin durdurulması hâlinde, bu madde hükümleri uygulanmaz.

İş kazası ve meslek hastalıklarının kayıt ve bildirimi

MADDE 14 – (1) İşveren;

a) Bütün iş kazalarının ve meslek hastalıklarının kaydını tutar, gerekli incelemeleri yaparak bunlar ile ilgili raporları düzenler.

b) İşyerinde meydana gelen ancak yaralanma veya ölüme neden olmadığı halde işyeri ya da iş ekipmanının zarara uğramasına yol açan veya çalışan, işyeri ya da iş ekipmanını zarara uğratma potansiyeli olan olayları inceleyerek bunlar ile ilgili raporları düzenler.

(2) İşveren, aşağıdaki hallerde belirtilen sürede Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirimde bulunur:

a) İş kazalarını kazadan sonraki üç iş günü içinde.

b) Sağlık hizmeti sunucuları veya işyeri hekimi tarafından kendisine bildirilen meslek hastalıklarını, öğrendiği tarihten itibaren üç iş günü içinde.

(3) İşyeri hekimi veya sağlık hizmeti sunucuları; meslek hastalığı ön tanısı koydukları vakaları, Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucularına sevk eder.

(4) Sağlık hizmeti sunucuları kendilerine intikal eden iş kazalarını, yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucuları ise meslek hastalığı tanısı koydukları vakaları en geç on gün içinde Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirir.

(5) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar, Sağlık Bakanlığının uygun görüşü alınarak Bakanlıkça belirlenir.

Sağlık gözetimi

MADDE 15 – (1) İşveren; a) Çalışanların işyerinde maruz kalacakları sağlık ve güvenlik risklerini dikkate alarak sağlık gözetimine tabi tutulmalarını sağlar.

b) Aşağıdaki hallerde çalışanların sağlık muayenelerinin yapılmasını sağlamak zorundadır:1) İşe girişlerinde.2) İş değişikliğinde. 3) İş kazası, meslek hastalığı veya sağlık nedeniyle tekrarlanan işten uzaklaşmalarından sonra işe dönüşlerinde talep etmeleri hâlinde. 4) İşin devamı süresince, çalışanın ve işin niteliği ile işyerinin tehlike sınıfına göre Bakanlıkça belirlenen düzenli aralıklarla.

(2) Tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde çalışacaklar, yapacakları işe uygun olduklarını belirten sağlık raporu olmadan işe başlatılamaz.

(3) Bu Kanun kapsamında alınması gereken sağlık raporları, işyeri sağlık ve güvenlik biriminde veya hizmet alınan ortak sağlık ve güvenlik biriminde görevli olan işyeri hekiminden alınır. Raporlara itirazlar Sağlık Bakanlığı tarafından belirlenen hakem hastanelere yapılır, verilen kararlar kesindir.

(4) Sağlık gözetiminden doğan maliyet ve bu gözetimden kaynaklı her türlü ek maliyet işverence karşılanır, çalışana yansıtılamaz.

(5) Sağlık muayenesi yaptırılan çalışanın özel hayatı ve itibarının korunması açısından sağlık bilgileri gizli tutulur.

Çalışanların bilgilendirilmesi

MADDE 16 – (1) İşyerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması ve sürdürülebilmesi amacıyla işveren, çalışanları ve çalışan temsilcilerini işyerinin özelliklerini de dikkate alarak aşağıdaki konularda bilgilendirir:

a) İşyerinde karşılaşılabilecek sağlık ve güvenlik riskleri, koruyucu ve önleyici tedbirler.

b) Kendileri ile ilgili yasal hak ve sorumluluklar.

c) İlk yardım, olağan dışı durumlar, afetler ve yangınla mücadele ve tahliye işleri konusunda görevlendirilen kişiler.

(2) İşveren; a) 12. maddede belirtilen ciddi ve yakın tehlikeye maruz kalan veya kalma riski olan bütün çalışanları, tehlikeler ile bunlardan doğan risklere karşı alınmış ve alınacak tedbirler hakkında derhal bilgilendirir.

b) Başka işyerlerinden çalışmak üzere kendi işyerine gelen çalışanların birinci fıkrada belirtilen bilgileri almalarını sağlamak üzere, söz konusu çalışanların işverenlerine gerekli bilgileri verir.

c) Risk değerlendirmesi, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili koruyucu ve önleyici tedbirler, ölçüm, analiz, teknik kontrol, kayıtlar, raporlar ve teftişten elde edilen bilgilere, destek elemanları ile çalışan temsilcilerinin ulaşmasını sağlar.

Çalışanların eğitimi

MADDE 17– (1) İşveren, çalışanların iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerini almasını sağlar. Bu eğitim özellikle; işe başlamadan önce, çalışma yeri veya iş değişikliğinde, iş ekipmanının değişmesi hâlinde veya yeni teknoloji uygulanması hâlinde verilir. Eğitimler, değişen ve ortaya çıkan yeni risklere uygun olarak yenilenir, gerektiğinde ve düzenli aralıklarla tekrarlanır.

(2) Çalışan temsilcileri özel olarak eğitilir.

(3) Mesleki eğitim alma zorunluluğu bulunan tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işlerde, yapacağı işle ilgili mesleki eğitim aldığını belgeleyemeyenler çalıştırılmaz.

(4) İş kazası geçiren veya meslek hastalığına yakalanan çalışana işe başlamadan önce, söz konusu kazanın veya meslek hastalığının sebepleri, korunma yolları ve

güvenli çalışma yöntemleri ile ilgili ilave eğitim verilir. Ayrıca, herhangi bir sebeple altı aydan fazla süreyle işten uzak kalanlara, tekrar işe başlatılmadan önce bilgi yenileme eğitimi verilir.

(5) Tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde; yapılacak işlerde karşılaşılabilecek sağlık ve güvenlik riskleri ile ilgili yeterli bilgi ve talimatları içeren eğitimin alındığına dair belge olmaksızın, başka işyerlerinden çalışmak üzere gelen çalışanlar işe başlatılamaz.

(6) Geçici iş ilişkisi kurulan işveren, iş sağlığı ve güvenliği risklerine karşı çalışana gerekli eğitimin verilmesini sağlar.

(7) Bu madde kapsamında verilecek eğitimin maliyeti çalışanlara yansıtılamaz. Eğitimlerde geçen süre çalışma süresinden sayılır. Eğitim sürelerini haftalık çalışma süresinin üzerinde olması hâlinde, bu süreler fazla sürelerle çalışma veya fazla çalışma olarak değerlendirilir.

Çalışanların görüşlerinin alınması ve katılımlarının sağlanması

MADDE 18 – (1) İşveren, görüş alma ve katılımın sağlanması konusunda, çalışanlara veya iki vedaha fazla çalışan temsilcisinin bulunduğu işyerlerinde varsa işyeri yetkili sendika temsilcilerine yoksa çalışan temsilcilerine aşağıdaki imkânları sağlar:

a) İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili konularda görüşlerinin alınması, teklif getirme hakkının tanınması ve bu konulardaki görüşmelerde yer alma ve katılımlarının sağlanması.

b) Yeni teknolojilerin uygulanması, seçilecek iş ekipmanı, çalışma ortamı ve şartlarının çalışanların sağlık ve güvenliğine etkisi konularında görüşlerinin alınması.

(2) İşveren, destek elemanları ile çalışan temsilcilerinin aşağıdaki konularda önceden görüşlerinin alınmasını sağlar:

a) İşyerinden görevlendirilecek veya işyeri dışından hizmet alınacak işyeri hekimi, iş güvenliği uzmanı ve diğer personel ile ilk yardım, yangınla mücadele ve tahliye işleri için kişilerin görevlendirilmesi.

b) Risk değerlendirmesi yapılarak, alınması gereken koruyucu ve önleyici tedbirlerin ve kullanılması gereken koruyucu donanım ve ekipmanın belirlenmesi.

c) Sağlık ve güvenlik risklerinin önlenmesi ve koruyucu hizmetlerin yürütülmesi.

ç) Çalışanların bilgilendirilmesi.

d) Çalışanlara verilecek eğitimin planlanması.

(3) Çalışanların veya çalışan temsilcilerinin, işyerinde iş sağlığı ve güvenliği için alınan önlemlerin yetersiz olduğu durumlarda veya teftiş sırasında, yetkili makama başvurmalarından dolayı hakları kısıtlanamaz.

Çalışanların yükümlölükleri

MADDE 19 – (1) Çalışanlar, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili aldıkları eğitim ve işverenin bu konudaki talimatları doğrultusunda, kendilerinin ve hareketlerinden veya yaptıkları işten etkilenen diğer çalışanların sağlık ve güvenliklerini tehlikeye düşürmemekle yükümlüdür.

(2) Çalışanların, işveren tarafından verilen eğitim ve talimatlar doğrultusunda yükümlölükleri şunlardır:

a) İşyerindeki makine, cihaz, araç, gereç, tehlikeli madde, taşıma ekipmanı ve diğer üretim araçlarını kurallara uygun şekilde kullanmak, bunların güvenlik donanımlarını doğru olarak kullanmak, keyfi olarak çıkarmamak ve değiştirmemek.

b) Kendilerine sağlanan kişisel koruyucu donanımı doğru kullanmak ve korumak.

c) İşyerindeki makine, cihaz, araç, gereç, tesis ve binalarda sağlık ve güvenlik yönünden ciddi ve yakın bir tehlike ile karşılaştıklarında ve koruma tedbirlerinde bir eksiklik gördüklerinde, işverene veya çalışan temsilcisine derhal haber vermek.

ç) Teftişe yetkili makam tarafından işyerinde tespit edilen noksanlık ve mevzuata aykırılıkların giderilmesi konusunda, işveren ve çalışan temsilcisi ile iş birliği yapmak.

d) Kendi görev alanında, iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için işveren ve çalışan temsilcisi ile iş birliği yapmak.

Çalışan temsilcisi

MADDE 20 – (1) İşveren; işyerinin değişik bölümlerindeki riskler ve çalışan sayılarını göz önünde bulundurarak dengeli dağılıma özen göstermek kaydıyla, çalışanlar arasında yapılacak seçim veya seçimle belirlenemediği durumda atama yoluyla, aşağıda belirtilen sayılarda çalışan temsilcisini görevlendirir:

- a) İki ile elli arasında çalışanı bulunan işyerlerinde bir.
- b) Ellibir ile yüz arasında çalışanı bulunan işyerlerinde iki.
- c) Yüzbir ile beşyüz arasında çalışanı bulunan işyerlerinde üç.
- ç) Beşyüzbir ile bin arasında çalışanı bulunan işyerlerinde dört.
- d) Binbir ile ikibin arasında çalışanı bulunan işyerlerinde beş.
- e) İkibinbir ve üzeri çalışanı bulunan işyerlerinde altı.

(2) Birden fazla çalışan temsilcisinin bulunması durumunda baş temsilci, çalışan temsilcileri arasında yapılacak seçimle belirlenir.

(3) Çalışan temsilcileri, tehlike kaynağının yok edilmesi veya tehlikeden kaynaklanan riskin azaltılması için, işverene öneride bulunma ve işverenden gerekli tedbirlerin alınmasını isteme hakkına sahiptir.

(4) Görevlerini yürütmeleri nedeniyle, çalışan temsilcileri ve destek elemanlarının hakları kısıtlanamaz ve görevlerini yerine getirebilmeleri için işveren tarafından gerekli imkânlar sağlanır.

(5) İşyerinde yetkili sendika bulunması hâlinde, işyeri sendika temsilcileri çalışan temsilcisi olarak da görev yapar.

Ek 2: Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphanesinde İş Sağlığı ve Güvenliği Farkındalığının Değerlendirilmesi Görüşme Formu

1- Katılımcılara (Kütüphane Çalışanlarına) Yönlendirilen Demografik ve Mesleki Eğitim ile ilgili Sorular

SORU NO	SORU	KATEGORİ	YANIT
1	YAŞ	20-29 30-39 40-49 50-59	(.....) (.....) (.....) (.....)
2	CİNSİYET	KADIN ERKEK	(.....) (.....)
3	KIDEM YILI	1-5 6-10 11-20 25 ve üzeri	(.....) (.....) (.....) (.....)
4	EĞİTİM DURUMU	İLKOKUL LİSE ÖNLİSANS LİSANS	(.....) (.....) (.....) (.....)
5	“Kütüphanelerde Acil Durum ve Risk Yönetimi Eğitimi “ alıp almadığı	EVET HAYIR	(.....) (.....)
6	“Bilgi ve Belge Güvenliği Eğitimi” alıp almadığı	EVET HAYIR	(.....) (.....)

2- Katılımcılara (Kütüphane Çalışanlarına) Yönlendirilen İş Sağlığı ve Güvenliği Farkındalığı Belirlenmesi İle İlgili Sorular

SORU NO	SORU	EVET	HAYIR	KISMEN
1	Kütüphanenizde iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerine yönelik çalışmalar gerçekleştiriliyor mu?			
2	Kütüphanenizde iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili eğitimler aldınız mı?			
3	Kütüphanenizde İş sağlığı ve Güvenliği çalışmalarına katılım gösteriyor musunuz?			

4	Kütüphanenizde iş sağlığı ve güvenliği çalışmaları açısından problemler meydana geldiğinde hızlı ve etkin bir şekilde çözülüyor mu?			
5	Kütüphanenizde tehlike ve risklere ait sağlık ve güvenlik işaretlemeleri bulunuyor mu?			
6	Kütüphane çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili yeterli bilgiye sahip olduğunu düşünüyor musunuz?			
7	Kütüphanenizde iş sağlığı ve güvenliği çalışmalarına önem ve öncelik veriliyor mu?			
8	Kütüphanenizde çalışanların güvenli bir çalışma yöntemi ile işlerini yerine getirebilmesi için düzenli bilgilendirmeler yapılıyor mu?			
9	Kütüphanenizde iş sağlığı ve güvenliği bakımından gereken denetimler yapılıyor mu?			
10	Kütüphanenizde güvenli çalışma şekli benimseniyor mu?			
11	Kütüphanenizde yöneticiler iş kazalarını önlemeye yönelik çalışmalara önem veriyor mu?			
12	Kütüphanenizde iş sağlığı ve güvenliği bakımından gereken denetimler gerçekleştiriliyor mu?			
13	Kütüphanenizde iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili sürekli iyileştirme çalışmaları yapılmakta mıdır?			
14	Kütüphanenizde çalışanların güvenli bir çalışma yöntemi ile işlerini yerine getirebilmesi için düzenli bilgilendirmeler yapılmakta			

	mıdır?			
15	Kütüphanenizde iş sağlığı ve güvenliği çalışmalarına önem ve öncelik verilmekte midir?			
16	Kütüphanenizde acil durum toplanma noktalarına yönelik planlar hazırlanmış ve uygun işaretlemeler yapılmış mı?			
17	“Kütüphane merdivenlerine kayma riskini minimize edecek kaydırmaz bant uygulamaları yapılmış mıdır?”			
18	“Kütüphane binalarında acil müdahale ekiplerinin eğitimi ve seçimi yapılmış mı, bu ekiplere yönelik görev ve sorumluluk tanımlanmış mı?”			
19	“Kütüphanenizi doğrudan veya dolaylı olarak ilgilendiren mevzuat hükümleri mevcut mudur, Pratikte bunların uygulanabilirliği noktasında acil durum / afet mevzuatlarının iyi anlaşılmasına yönelik rehberler hazırlanmış mıdır?”			
20	“Bilgiye erişim hizmeti almak isteyen kullanıcıların yoğun olarak bulunduğu mekanlar olan kütüphanelerde gerekli tedbirler alınmazsa, olası bir acil durum sonucu toplu ölümlerin yaşanması söz konusu mudur?”			
21	“Kütüphanenizde deprem, yangın, sel, elektrik kesintisi, internet kullanımının olmaması, insan hatalarından kaynaklanan riskler, salgın hastalıklar, iş kazaları, asansör kazaları gibi pek çok			

	acil durumlar için önlemler alınmış mı?”			
22	“Kütüphanenizde acil durumlarda hizmetin kesintisiz olarak devam edebilmesi için önlemler alınmış mı ve bu önlemlere yönelik iyileştirme çalışmaları yapılmış mı?”			
23	“Kütüphaneniz bir acil durum / afet sonrası kendisini çabuk toparlayabilme özelliğine sahipmidir?”			
24	“Kütüphaneniz için olası bir afete yönelik depo kütüphane yerleri önceden planlanmış mı, mevcut kütüphanelerde hasar gören kitapların rehabilitasyonu için "sevk merkezleri" önceden oluşturulmuş mudur?”			
25	“Kütüphaneniz mimari özellikleri iç mekan tasarımları ile birlikte ele alınan kütüphane binası tasarımlarında acil durum / afet kriterlerine dikkat edilerek tasarlanmış mıdır?”			
26	“Kütüphanenizde tahliyeye yönelik “triya / önceliklendirme” çalışmaları yapılmış mıdır?”			
27	“Kütüphanenizde iç tefrişatının, donanımının ve dolaplarının uygun mudur, Sabitleme çalışmalarının yapılmış mıdır?”			
28	“Kütüphanenizde binalarının deprem etütlerine yönelik "zemin etüt raporları" ile "deprem risk raporları" alınmış mıdır?”			
29	“Kütüphane binalarına yönelik yıldırım tehlikesi için paratoner mevcut mudur ve periyodik kontrolü yapılmış mıdır?”			

30	“Kütüphanenizde Afet/ acil durum planlamasında, engelliler için önlemler alınmış mıdır?”			
31	“Kütüphanenizde acil durum servisleri (Sağlık kuruluşları, kolluk kuvvetleri, itfaiye, sivil savunma, doğal gaz, su ve elektrik idareleri vb.) gibi birimlerle iş birliği içinde midir?”			
32	“Kütüphaneniz için “Felaket Kurtarma Merkezleri” kurulmuş mudur?”			
33	“Kütüphanenizde ilk yardım ve afet okuryazarlığı, salgın hastalıklarla mücadele, toplumsal acil yardım ve afet bilinci oluşturma konularında farkındalık çalışmaları var mıdır?”			
34	“Kütüphaneniz içerisinde elektrik kablolarının durumu da önemli olup, bunlar kablo kanallarına alınması suretiyle insanların takılıp düşmesi engellenmiş midir?”			
35	“Kütüphaneniz de Yangın algılama, ihbar ve alarm sistemi var mıdır ve yangın müdahale yöntemleri eğitimleri personele verilmiş midir?”			
36	“Kütüphanenizde 7/24 hizmet çeşitliliğinin getireceği hırsızlık, vandalizm, sabotaj gibi acil durumlara yönelik tedbirler alınmış mıdır?”			
37	“Kütüphanenizde deprem ve diğer acil durum/ afet durumlarıyla karşılaşıldığında yapılması gerekenlere ilişkin bir “El Kitabı” hazırlanmış mıdır?”			
38	“Kütüphanenizde İtfaiye, Polis, Jandarma gibi kurum ve kuruluşlarla hızlı iletişimi sağlamak adına "Panik			

	butonu" gibi önlemler mevcut mudur?"			
39	"Kütüphane personeline yönelik arama kurtarma tahliye, yangınla mücadele ve ilk yardım eğitimleri verilmiş ve destek ekipleri yedekleriyle birlikte oluşturulmuş mudur?"			
40	"Kütüphanenizde güvenlik kameraları, ses, ışık, iklimlendirme ve data kontrol amaçlı otomasyon odası mevcut mudur?"			
41	"Kütüphanenizde bir Afet Planı (KAP) var mıdır ve masa başı tatbikat eğitimleri yapılmakta mıdır?"			
42	"Kütüphanenizde risk durum analizi yapılmış mıdır? (dış çevre, iç etkiler, iklimlendirme, klima vs.)"			
43	"Kütüphanenizde Acil durumlarda kurtulması gerekenler için tahliye öncelik listesi var mıdır ve personel tarafından bilinmekte midir?"			
44	"Kütüphanenizi ilgilendiren koruyucu güvenlik sabotaj ve yangın konulu mevzuat hükümleri İSG kapsamında rehberize edilmek kaydıyla kitaplaştırılmış mıdır?"			
45	"Kütüphanenizde SWOT (GZFT) Analizleri ile acil durumlara yönelik eksiklikler tespit edilmiş midir?"			
46	"Mikroorganizmaların nemin yoğun olduğu bölgelerde üreme olasılığı çok yüksektir. Kütüphanenizde biyolojik risk etmenlerine karşı tedbirler alınmış mıdır?"			
47	"Kütüphanenizde kitapların sel, yangın, deprem, hırsızlık vs. gibi durumlarda			

	korunmasını sağlayabilmek amacıyla "Panjur Sistemli Raf" sistemi mevcut mudur?"			
48	“Yangın söndürme sisteminde aktif ve pasif yöntemler bulunmaktadır. Bu yöntemler kütüphanenizde mevcut mevzuat ve standartlar çerçevesinde uygulanmakta mıdır?”			
49	“”Sizce Kütüphanelerin risk transferi açısından sigortalanması düşünülmeli midir?”			
50	“Kütüphane malzemeleri bakımı ve kullanımında güvenlik ile ilgili IFLA (Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kurumları Federasyonu) İlkeleri hakkında bilginiz var mıdır?”			
51	“Kütüphanenizde acil durumlara yönelik kütüphane görevlilerinin kolaylıkla doldurabileceği şekilde kontrol listeleri oluşturulmuş mudur?”			
52	“Kütüphanenizde özellikle hastalıklar, tozlar küf, mantar vb. mikroorganizmalar, kimyasallar, haşereler, aydınlatma gibi risk unsurları ayrı ayrı ele alınmış ve sıkı önlemler uygulanıyor mu?”			
53	“Kütüphanenizde çalışanları ilk yardım kiti mevcut mudur? “			
54	“Kütüphanelerde “ergonomi” konusuna dikkat edilmeli, farklı şekilde mobilyalar; masa, sandalye, etajer doğrudan doğruya iş sağlığı ve güvenliği ile			

	ilgilidir. Kütüphanenizde kullanıcı ve çalışanlara yönelik risk tedbirleri alınmış mıdır?”			
55	“Kütüphaneniz Acil Durum Yönetimi dikkate alındığında kütüphane çalışanlarının eğitimi, bilgisayar verilerinin yedeklenmesi, tahliye planlarının oluşturulması, yangın dolaplarının, yangın merdivenlerinin ve kapılarının yeterli kriterlerde olup olmadığı gibi durumlarla ilgili bilginiz var mıdır?”			

**Ek 3: Cibuti Üniversitesi Kütüphanesinde İş Sağlığı ve Güvenliği
Farkındalığının Değerlendirilmesi Görüşme Formu**

**Évaluation de la sensibilisation à la santé et à la sécurité au travail
dans les bibliothèques**

- ❖ Questions sur l'enseignement démographique et professionnel
adressées aux participants (personnel de la bibliothèque)

QUESTION N0	QUESTION	CATÉGORIE	RÉPONSE
1	ÂGE	20-29 30-39 40-49 50-59	(.....) (.....) (.....) (.....)
2	GENRE	FEMME MASCULIN	(.....) (.....)
3	ANNÉE SENIOR	1-5 6-10 11-20 25 et plus	(.....) (.....) (.....) (.....)
4	STATUT SCOLAIRE	ÉCOLE PRIMAIRE LYCÉE ASSOCIER LICENCE	(.....) (.....) (.....) (.....)
5	S'il a reçu une «formation sur la gestion des urgences et des risques dans les bibliothèques»	OUI NON	(.....) (.....)
6	S'il a reçu ou non une «formation à la sécurité des informations et des documents»	OUI NON	(.....) (.....)

- ❖ Questions concernant la détermination de la sensibilisation à la santé et à la sécurité au travail adressées aux participants (personnel de la bibliothèque).

QUESTION N0	QUESTION	OUI	NON	PARTIELLEMENT
1	Des travaux sur les services de santé et de sécurité au travail sont-ils effectués dans votre bibliothèque?			
2	Avez-vous reçu une formation sur la santé et la sécurité au travail dans votre bibliothèque?			
3	Participez-vous à des activités de santé et sécurité au travail dans votre bibliothèque?			
4	Lorsque des problèmes surviennent dans votre bibliothèque en termes d'études de santé et de sécurité au travail, sont-ils résolus rapidement et efficacement?			
5	Votre bibliothèque a-t-elle des marquages de santé et de sécurité relatifs aux dangers et aux risques?			
6	Pensez-vous que le personnel de la bibliothèque dispose de suffisamment d'informations sur la			

	santé et la sécurité au travail?			
7	Les études sur la santé et la sécurité au travail ont-elles une importance et une priorité dans votre bibliothèque?			
8	Êtes-vous régulièrement informé pour que les employés de votre bibliothèque puissent effectuer leur travail en toute sécurité?			
9	Des inspections sont-elles obligatoires dans votre bibliothèque en termes de santé et de sécurité au travail?			
10	Le travail en toute sécurité dans votre bibliothèque est-il adopté?			
11	Les administrateurs de votre bibliothèque attachent-ils de l'importance aux efforts de prévention des accidents du travail?			
12	Les inspections nécessaires sont-elles effectuées dans votre bibliothèque en matière de santé et de sécurité au travail?			

13	Y a-t-il des			
----	--------------	--	--	--

	améliorations continues en matière de santé et de sécurité au travail dans votre bibliothèque?			
14	Êtes-vous régulièrement informé pour que les employés de votre bibliothèque puissent effectuer leur travail en toute sécurité?			
15	Les études sur la santé et la sécurité au travail ont-elles une importance et une priorité dans votre bibliothèque?			
16	Des plans sont-ils préparés pour les points de rencontre d'urgence dans votre bibliothèque et des marquages appropriés sont-ils faits?			
17	Des bandes antidérapantes sont-elles appliquées aux escaliers de la bibliothèque pour minimiser le risque de glissade?			
18	La formation et la sélection des équipes d'intervention d'urgence ont-elles été effectuées dans les bâtiments de la bibliothèque, et les devoirs et			

	responsabilités de ces équipes sont-ils définis?			
19	Existe-t-il des dispositions législatives qui concernent directement ou indirectement votre bibliothèque? Des directives sont-elles préparées pour une bonne compréhension de la législation sur les urgences / catastrophes en ce qui concerne leur applicabilité dans la pratique?			
20	Si les précautions nécessaires ne sont pas prises dans les bibliothèques, où sont concentrés les utilisateurs souhaitant accéder aux services d'information, est-il possible de subir des décès massifs à la suite d'une éventuelle urgence?			

21	Des mesures ont-elles			
----	-----------------------	--	--	--

	été prises dans votre bibliothèque pour de nombreuses urgences telles que tremblement de terre, incendie, inondation, panne de courant, manque d'utilisation d'Internet, risques causés par des erreurs humaines, épidémies, accidents de travail, accidents d'ascenseur?			
22	Des mesures ont-elles été prises pour garantir la continuité du service en cas d'urgence dans votre bibliothèque, et des améliorations ont-elles été apportées à ces mesures?			
23	Votre bibliothèque a-t-elle la capacité de récupérer rapidement après une urgence / une catastrophe?			

24	Les emplacements des bibliothèques de			
----	---------------------------------------	--	--	--

	stockage pour un éventuel désastre sont-ils prévus à l'avance pour votre bibliothèque, des «centres de référence» ont-ils été établis à l'avance pour la réhabilitation des livres endommagés dans les bibliothèques existantes?			
25	Votre bibliothèque est-elle conçue en tenant compte des critères d'urgence / de catastrophe dans la conception des bâtiments de la bibliothèque, dont les caractéristiques architecturales sont prises en compte avec les conceptions intérieures?			
26	Des études de «triage / priorisation» pour l'évacuation ont-elles été réalisées dans votre bibliothèque?			
27	L'aménagement intérieur, l'équipement et les armoires sont-ils adaptés à votre bibliothèque? Les travaux de fixation ont-ils été effectués?			
28	Avez-vous reçu des «rapports d'étude au sol» et des «rapports sur			

	les risques de tremblement de terre» pour les études sismiques des bâtiments de votre bibliothèque?			
29	Y a-t-il un paratonnerre pour le risque de foudre pour les bâtiments de la bibliothèque et a-t-il été vérifié périodiquement?			
30	Des précautions ont- elles été prises pour les personnes handicapées dans la planification des catastrophes / urgences dans votre bibliothèque?			
31	Coopère-t-il avec des unités telles que les services d'urgence (établissements de santé, forces de l'ordre, pompiers, protection civile, administrations du gaz naturel, de l'eau et de l'électricité, etc.) de votre bibliothèque?			
32	Des «centres de reprise après sinistre» ont-ils été créés pour votre bibliothèque?			

33	Y a-t-il des activités de sensibilisation dans votre bibliothèque sur			
----	---	--	--	--

	les premiers secours et l'alphabétisation en cas de catastrophe, la lutte contre les maladies épidémiques, l'aide sociale d'urgence et la sensibilisation aux catastrophes?			
34	L'état des câbles électriques de votre bibliothèque est également important, sont-ils pris dans les goulottes de câbles pour éviter que les gens ne trébuchent?			
35	Votre bibliothèque dispose-t-elle d'un système de détection, d'alerte et d'alarme incendie, et une formation sur les méthodes d'intervention incendie est-elle dispensée au personnel?			
36	Des mesures ont-elles été prises contre les urgences telles que le vol, le vandalisme et le sabotage qui entraîneront une diversité de services 24 heures sur 24, 7 jours sur 7 dans votre bibliothèque?			
37	Un «Manuel» a-t-il été préparé sur ce qu'il faut faire en cas de			

	tremblements de terre et autres urgences / catastrophes dans votre bibliothèque?			
38	Existe-t-il des mesures telles que le «bouton panique» dans votre bibliothèque afin d'assurer une communication rapide avec les institutions et organisations telles que les pompiers, la police, la gendarmerie?			
39	Une formation en recherche et sauvetage, en lutte contre les incendies et en premiers soins est-elle dispensée au personnel de la bibliothèque et des équipes de soutien sont-elles constituées avec leurs remplaçants?			
40	Avez-vous des caméras de sécurité, du son, de l'éclairage, de la climatisation et une salle d'automatisation de contrôle des données dans votre bibliothèque?			

41	Avez-vous un plan de désastre (PDP) dans			
----	--	--	--	--

	votre bibliothèque et y a-t-il des formations de forage de bureau?			
42	Une analyse de la situation des risques a-t-elle été effectuée dans votre bibliothèque? (environnement extérieur, effets internes, climatisation, climatisation, etc.)			
43	Votre bibliothèque a-t-elle une liste des priorités d'évacuation pour ceux qui doivent être secourus en cas d'urgence et est-elle connue du personnel?			
44	Les dispositions de la législation sur la sécurité protectrice, le sabotage et l'incendie concernant votre bibliothèque sont-elles publiées dans un livre, à condition qu'elles s'inscrivent dans le cadre de la SST?			
45	Des lacunes pour les urgences ont-elles été détectées avec l'analyse SWOT (SWOT) dans votre bibliothèque?			

46	Les micro-organismes sont très susceptibles de se reproduire dans les			
----	---	--	--	--

	zones à forte humidité. Des mesures ont-elles été prises contre les facteurs de risque biologiques dans votre bibliothèque?			
47	Inondation, incendie, tremblement de terre, vol, etc. Existe-t-il un système «Rack with Shutter System» pour le protéger dans de tels cas?			
48	Il existe des méthodes actives et passives dans le système d'extinction d'incendie. Ces méthodes sont-elles mises en œuvre dans votre bibliothèque dans le cadre de la législation et des normes existantes?			
49	Pensez-vous que les bibliothèques devraient être considérées en termes de transfert de risque?			

50	Connaissez-vous les principes de l'IFLA (Fédération			
----	---	--	--	--

	internationale des associations et institutions de bibliothèques) sur la sécurité dans la maintenance et l'utilisation des documents de bibliothèque?			
51	Des listes de contrôle ont-elles été créées dans votre bibliothèque pour les situations d'urgence qui peuvent être facilement remplies par le personnel de la bibliothèque?			
52	Dans votre bibliothèque, en particulier les maladies, la poussière, les moisissures, les champignons, etc. Les facteurs de risque tels que les micro-organismes, les produits chimiques, les ravageurs, l'éclairage sont-ils considérés séparément et des mesures strictes sont-elles mises en œuvre?			
53	Y a-t-il une trousse de premiers soins pour le personnel dans votre bibliothèque?			
54	Une attention particulière doit être			

	portée à «l'ergonomie» dans les bibliothèques, le mobilier d'une manière différente; table, chaise, etc. sont directement liés à la santé et à la sécurité au travail. Des mesures de risque ont-elles été prises contre les utilisateurs et les employés de votre bibliothèque?			
55	Compte tenu de la gestion des urgences de votre bibliothèque, avez-vous des informations sur la formation du personnel de la bibliothèque, la sauvegarde des données informatiques, la création de plans d'évacuation, si les armoires d'incendie, les issues de secours et les portes répondent aux critères suffisants?			

Ek 4: Anket Uygulaması İzin Belgesi

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
ETİK KURUL DEĞERLENDİRME FORMU

Toplantı No:	20
Araştırmamanın Yürütücüsü:	MOHAMED OMAR OSMAN
Araştırmamanın Başlığı:	Bilgi Merkezlerinde İş Güvenliği ve Sağlığı: Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphanesi ve Cıbuti Üniversitesi Kütüphanesi Örneği
Karar Tarihi:	31-05-2021
Kurul Görüşü:	Danışman öğretim elemanının belirtilmesi kaydı ile kabul edilmiştir.

SONUÇ: Danışman öğretim elemanının belirtilmesi kaydı ile kabul edilmiştir.

Başkan
Prof. Dr. Murat ARI
İMZA

Üye
Prof. Dr. Ali YİĞİT
İMZA

Üye
Doç. Dr. Ela CANBOLAT
İMZA

Üye
Dr. Öğr. Üyesi Haydar KOÇ
İMZA

Üye
Öğr. Gör. Fatma Tayhan KARTAL
İMZA

Üye
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim AKYOL
İMZA

Üye
Avukat Mehmet ÇAKMAK
İMZA

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

ORCID	
Ad Soyad	Mohamed Omar Osman
Doğum Yeri	
Doğum Tarihi	

LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	Cibuti Üniversitesi
Fakülte	
Bölüm	Bilgi ve İletişim Teknolojileri Bilimi

YÜKSEK LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Enstitü	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bölüm	Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

YABANCI DİL

İngilizce, Fransızca, Türkçe (YÖK DİL sertifikası).	
---	--

İLETİŞİM BİLGİLERİ

E-mail	
--------	--